

PROBLEMATICA ESTATUTARIA A LES ILLES BALEARS
(aspectes orgànics político-administratius)

Tesi presentada per BARTOMEU COLOM
PASTOR i dirigida pel catedràtic de
Dret Administratiu Dr. D. RAFAEL
ENTRENA CUESTA.

Facultat de Dret, Universitat de
Barcelona,

Als meus pares: Francesc, Margarida

INDEX

<u>O. INTRODUCCIO.</u>	3
PRIMERA PART: ELS MODELS HISTORICS	9
<u>1. INTRODUCCIO</u>	10
<u>2. INSTITUCIONS CATALANES</u>	15
2.1 INSTITUCIONS MALLORQUINES	15
2.1.1 Regne	15
2.1.2 Jurats	17
2.1.3 <u>Gran i General Consell</u>	18
2.1.3.1 Creació, elecció i composició	18
2.1.3.2 Naturalesa jurídica	19
2.1.3.3 Competències	20
2.1.3.4 Jurisdicció	21
2.1.4 <u>Fora</u>	21
2.1.4.1 Antecedents	22
2.1.4.2 Institucionalització de Fora	23
2.1 INSTITUCIONS EIVISSENQUES	24
2.3 INSTITUCIONS MENORQUINES	26
2.3.1 <u>Primera etapa</u>	26
2.3.2 <u>Segona etapa</u>	28
2.4 GOVERNACIO	33
<u>3. NOVA PLANTA</u>	41
3.1 ANTECEDENTS	41
3.2. NOVA ORDENACIO	44
3.2.1 <u>Ambit i Justificació</u>	44
3.2.2 <u>Govern Politic</u>	45
3.2.3 <u>Nova Organització Municipal</u>	47
3.2.4 <u>Extranjeria</u>	49
3.2.5 <u>Castella</u>	50
3.2.6 <u>Dret Privat</u>	51

4. <u>EPOCA CONSTITUCIONAL</u>	58
4.1 IDEOLOGIA DE LA CONSTITUCIO DE CADIZ	58
4.2 LA DIVISIO DEL TERRITORI EN PROVINCIAS	59
4.3. EL PROYECTE DE CONSTITUCIO FEDERAL DE LA PRIMERA REPUBLICA ESPANYOLA.	61
4.4. PROJECTES REGIONALITZADORS	65
4.5. EL PROYECTE MAURA	66
4.6. L'ESTATUT PROVINCIAL DE 1.925: CARTA INTERMUNI- CIPAL.	66
4.7. AVANTPROJECTE D'ESTATUT DE AUTONOMIA BALEAR	68
4.7.1 <u>Introducció</u>	68
4.7.2 <u>Notes de l'avantprojecte</u>	68
4.7.3 <u>Organització</u>	70
4.7.4 <u>Competències</u>	71
4.7.5 <u>Representant del Govern</u>	72
4.7.6 <u>Concert</u>	72
4.7.7 <u>Federació de Regions</u>	73
4.7.8 <u>Recapitulació</u>	73
4.8. PROJECTE D'ESTATUT AUTONOMIC DE MALLORCA I EIVISSA	73
4.8.1 <u>Canvis operats en relació a l'Avantprojecte</u>	74
4.8.2 <u>Competències: modificacions hagudes</u>	75
4.9. CONSTITUCIO DE 1.931: TRES POSSIBILITATS	76
4.9.1 <u>Província</u>	77
4.9.2 <u>Cabildos insulars</u>	77
4.9.3 <u>Regió Autònoma</u>	78
4.10. ELS DARRERS QUARANTA ANYS	79
4.10.1 <u>Autorització an el Govern, per a constituir l'arxipèlag en Cabildos.</u>	79
4.10.2 <u>El Projecte de Llei de Bases de 1.971</u>	82
SEGONA PART: EL MODEL ACTUAL	93
5. <u>LA GEOGRAFIA I POBLACIO DE LES ILLES BALEARS</u>	95
5.1. LA GEOGRAFIA DE LES BALEARS	95
5.1.1 <u>Situació i extensió de les illes</u>	95
5.1.2 <u>Distàncies de les illes entre elles i amb la península:</u>	96

5.1.3	<u>Dades geogràfiques per illes.</u>	100
5.1.3.1	Mallorca	100
5.1.3.2	Menorca	101
5.1.3.3	Eivissa	102
5.1.3.4	Formentera	103
5.2.	LA POBLACIO	104
5.2.1	<u>Comparació de les poblacions de les distintes illes</u>	104
5.2.2	<u>Com se reparteix la població dins cada una de les illes</u>	104
5.2.2.1	Mallorca	104
5.2.2.2	Menorca	105
5.2.2.3	Eivissa	105
6.	<u>ORGANITZACIO ACTUAL</u>	109
6.1	INTRODUCCIO	109
6.1.1	<u>La Seu de la Provincia</u>	109
6.1.2	<u>Els municipis que té cada una de les illes</u>	110
6.2	ELS ORGANS DE LA PROVINCIA I LES ILLES	110
6.2.1	<u>Diputació i illes</u>	111
6.2.2	<u>El Governador i les illes: Delegats del Govern</u>	114
6.2.2.1	Origen	114
6.2.2.2	La Regulació actual dels delegats del Govern	117
6.2.2.3	Visió Panoràmica	119
6.2.2.4	Els delegats del Govern a les illes Balears.	120
6.2.3	<u>La Comissió Provincial de Serveis tècnics</u>	122
6.3	CRITIQUES A LA PROVINCIA	122
6.3.1	<u>Administratives</u>	122
6.3.2	<u>Degudes a la inadequació del model Provincia a l'arxipèlag.</u>	123
6.3.3	<u>Polítiques</u>	123
6.4	DELEGACIONS DELS MINISTERIS I LES ILLES	124
6.5	DIVISIONS ESPECIALS I LES ILLES	125
6.6	L'ADMINISTRACIO INSTITUCIONAL I LES ILLES	128
6.7	ALTRES ADMINISTRACIONS: L'ADMINISTRACIO ESGLESIAS TICA; DIVISIONS.	131
7.	<u>ADEQUACIO DEL MODEL ACTUAL A LA REALITAT INSULAR: REGIM ESPECIAL.</u>	143

TERCERA PART: MODELS DE DRET COMPARAT.	150
A) EL MODEL ITALIA.	151
8. INTRODUCCIO	153
8.1 JUSTIFICACIO	153
8.2 INTRODUCCIO	154
8.3 LA CONSTITUCIO ITALIANA DE 22 DE DESEMBRE DE 1.947	155
8.3.1 <u>Forma d'Estat</u>	155
8.3.2 <u>Regions FacultatIVES o Obligatòries</u>	156
8.3.3 <u>Regions Especials, Regions Ordinàries</u>	156
8.3.4 <u>La incipient Participació de les Regions a la formació de la voluntat de l'Estat.</u>	157
8.3.4.1 A el Parlament	157
8.3.4.2 A la elecció del President de la Republi ca.	158
8.3.4.3 A la Cort Constitucional	158
8.3.4.4 A la Revisió Constitucional	158
8.3.4.5 Altres formes de participació de les Re- gións.	159
9. <u>ESTATUT DE SICILIA</u>	164
9.1 INTRODUCCIO	164
9.2 ORGANS DE LA REGIO	166
9.2.1 <u>Terminologia</u>	166
9.2.2 <u>Assamblea</u>	167
9.2.2.1 Diputats	167
9.2.2.2 Convocatoria	167
9.2.2.3 Organització interna	168
9.2.2.4 Funcions	168
9.2.3 <u>El President de la Regió</u>	168
9.2.3.1 Elecció, substitució	168
9.2.3.2 Funcions	168
9.2.4 <u>La Junta Regional</u>	169
9.3 COMPETENCIES LEGISLATIVES DE LA REGIO	170
9.3.1 <u>Formes d'atribució</u>	170
9.3.2 <u>Classes</u>	171
9.3.2.1 Competència Exclusiva	171
9.3.3 <u>Algunes competències en particular</u>	173
9.3.4 <u>Repartició de la competència administrativa.</u>	174
9.3.5 <u>Exercici de la competència administrativa.</u>	174

9.3.6 <u>Participació de la regió en la formació de decisions administratives de l'Estat.</u>	175
9.4 ORGANS JURISDICCIONALS	175
9.4.1 <u>Seccions dels òrgans jurisdiccionals centrals</u>	175
9.4.2 <u>Alta Corte</u>	176
9.4.2.1 Composició	176
9.4.2.2 Funcions	176
9.4.2.3 Història	176
9.5 EL COMISARI DE L'ESTAT	177
9.6 CONTROLS	177
9.6.1 <u>Control damunt els actes administratius</u>	177
9.6.2 <u>Control sobre els òrgans de la Regió: Dissolució de l'Assamblea.</u>	177
9.6.3 <u>Control sobre les Lleis Regionals</u>	178
9.6.4 <u>Control de la Regió damunt l'Estat</u>	178
9.7 DEMANI REGIONAL	179
9.8 TRASPAS DE SERVEIS	179
9.9 NORMES DE CIUTADANIA REGIONAL	181
9.10 ALGUNES QUESTIONS	181
9.11 LA REVISIO DE L'ESTATUT	182
10. <u>ESTATUT DE SARDENYA</u>	192
10.1 ORIGEN DE L'ESTATUT SARD	192
10.2 ORGANS DE LA REGIO	192
10.2.1 <u>Consell Regional</u>	192
10.2.2 <u>El President i la Junta Regional</u>	194
10.2.2.1 El President	194
10.2.2.2 La Junta	194
10.3 COMPETENCIES DE LA REGIO	195
10.3.1 <u>Competències Legislatives</u>	195
10.3.1.1 Competència exclusiva	195
10.3.1.2 Competència concorrent	196
10.3.1.3 Competència integrativa	196
10.3.2 <u>L'iter de les Lleis Regionals</u>	197
10.3.3 <u>Competència Administrativa</u>	198
10.3.3.1 Potestat administrativa de la Regió	198
10.3.3.2 Exercici de la Competència Administrativa.	198

10.4	BENS DEMANIALS I PATRIMONIALS	199
10.5	LA REGIO I ELS ENS INFERIORS LOCALS	199
10.6	POLICIA DE SEGURETAT	200
10.7	REPRESENTANT DEL GOVERN A LA REGIO	200
10.8	TRASPAS DE SERVEIS	200
10.9	REVISIO DE L'ESTATUT	200
10.10	LLENGUA	202
10.11	CONTROLS	202
10.12	ALTRES FORMES DE PARTICIPACIO DE LA REGIO EN LES DECISIONS ECONOMIQUES DE L'ESTAT	204
10.13	DESENVOLUPAMENT ECONOMIC DE SARDENYA I SICILIA	205
11.	<u>GEOGRAFIA I POBLACIO DE CORSEGA, SARDENYA I SICILIA</u>	214
11.1	CORSEGA	214
11.2	SARDENYA	215
11.3	SICILIA	216
B)	EL MODEL FRANCES	218
12.	UNA REGIO INSULAR FRANCESA: CORSEGA	220
12.1	EL MARC CONSTITUCIONAL	220
12.2	ALGUNES QUESTIONS PREVIES	222
12.2.1	<u>Nombre de Regions</u>	222
12.2.2	<u>Regionalisme o Regionalització</u>	222
12.2.3	<u>Finalitat d'aquesta Regió</u>	223
12.2.4	<u>Existència discreta de la Regió.</u>	223
12.3	ORGANS DE LA REGIO	224
12.3.1	<u>El Consell Regional</u>	224
12.3.2	<u>El Comitè Econòmic i Social</u>	224
12.3.3	<u>El Prefecte de la Regió</u>	224

12.4	COMPETENCIES	225
12.5	CONTROLS	225
12.6	SERVEIS REGIONALS	225
12.7	CORSEGA REGIO	225
12.7.1	<u>Les especialitats organitzatives</u>	225
12.7.2	<u>La llengua Corsa</u>	226
12.7.3	<u>Córsega i Sardenya</u>	226
C)	EL MODEL PORTUGUES	231
13.	<u>ELS ESPAIS INSULARS PORTUGUESOS: INTRODUCCIO</u>	232
14.	<u>LA POBLACIO I GEOGRAFIA DE AÇORES I MADEIRA</u>	235
14.1	AÇORES	235
14.2	MADEIRA	238
15.	<u>L'ORGANITZACIO ADMINISTRATIVA DELS ARXIPELAGS (1940-1974)</u>	242
15.1	INTRODUCCIO	242
15.2	QUESTIONS PREVIES	243
15.2.1	<u>Els tres espais portuguesos</u>	243
15.2.2	<u>El districte de l'espai insular</u>	243
15.2.2.1	Naturalesa	244
15.2.2.2	Els districtes i les illes	245
15.2.2.3	Consells de cada una de les illes	246
15.2.2.4	Comparació de l'extensió, població, nombre de Consell i nombre d'illes dels diferents districtes	248
15.3	ORGANS DEL DISTRICTE	249
15.3.1	<u>La Junta General</u>	249
15.3.2	<u>La Comisió Executiva</u>	251
15.3.3	<u>El Governador</u>	252
15.3.3.1	Justificació d'aquest organ	252
15.3.3.2	Funcions	252
15.4	ATRIEUCIONS I COMPETENCIES DE LA JUNTA GENERAL	254
15.5	PLA QUADRIENAL	256
15.6	SERVEIS DISTRICTALS	256
15.7	EL DISTRICTE I LES ENTITATS LOCALS INFERIORS	257
15.8	L'ESTATUT DELS DISTRICTES: MODIFICACIONS INTRODUIDE A CERTES ENTITATS TERRITORIAL INFERIORS	257

15.9 L'APLICACIO DE L'ESTATUT A CADA UN DEL DISTRICTES	258
15.10 EL CODI ADMINISTRATIU SUPLETORI	259
16. LES REGIONES AUTONOMES ACTUALS DE ACORES I MADEIRA	268
16.1 INTRODUCCIO	268
16.2 EL MARC CONSTITUCIONAL	269
16.2.1 <u>La Sobirania popular</u>	269
16.2.2 <u>Els dos espais portuguesos</u>	269
16.2.3 <u>Forma d'Estat</u>	270
16.3 LA REGULACIO ESPECIFICA QUE EN FA LA CONSTITUCIO I ESTATUTS	272
16.3.1 <u>Justificació</u>	272
16.3.2 <u>Estatus</u>	274
16.3.2.1 Estatuts provisionals	274
16.3.2.2 Estatuts definitius	275
16.3.3 <u>Competències</u>	276
16.3.3.1 En General	276
16.3.3.2 Algunes competències en particular	277
16.3.4 <u>Organs de la Regió</u>	278
16.3.4.1 L'Assamblea Regional	278
16.3.4.2 El Govern Regional	280
16.3.4.3 El Representant del Govern Central: El Ministre de la República	282
16.3.5 <u>Control</u>	283
16.3.5.1 Control de l'Estat damunt la Regió	283
16.3.5.2 Control de la Regió damunt l'Estat	285
16.3.6 <u>Administració Regional</u>	286
16.3.6.1 General	286
16.3.6.2 A nivell de cada illa	286
16.3.6.3 Funcionariat	287
16.3.7 <u>Transferència de Serveis</u>	287
16.3.8 <u>Normes de ciutadania Regional</u>	287
16.3.9 <u>Partits Regionals</u>	287
16.3.10 <u>Patrimoni de la Regió</u>	288
16.3.11 <u>Les entitats inferiors a la Regió autònoma</u>	288
16.3.12 <u>La comissió consultiva per els assumptes de la Regió</u>	289
16.3.13 <u>Potestat administrativa de la Regió</u>	289
16.3.14 <u>Exercici de la competència administrativa</u>	292
16.3.15 <u>Presses en la confecció dels Estatuts provisionals</u>	292
16.3.16 <u>Doctrina</u>	293

17. <u>LES REGIONS AUTONOMES PORTUGUESES EN CONCRET</u>	306
17.1 AÇORES	307
17.1.1 <u>El pos de cada illa a l'Assamblea Regional</u>	307
17.1.2 <u>Lo seu de la Regió</u>	300
17.1.3 <u>Administració Regional i les illes</u>	311
17.2 MADEIRA	312
17.2.1 <u>El pos de les illes a l'Assamblea Regional</u>	312
17.2.2 <u>La seu de la Regió.</u>	313
17.2.3 <u>La administració Regional i les illes</u>	314
QUARTA PART: UN MODEL DE DRET ESPANYOL	317
18. <u>L'ORGANITZACIO ADMINISTRATIVA DE CANARIES</u> <u>(1.912 A L'ACTUALITAT)</u>	319
18.1 EL TERRITORI I LA POBLACIO DE LES ILLES CANARIES	319
18.1.1 <u>Situació i composició de l'arxipèlag.</u>	319
18.1.2 <u>Extensió de les illes majors, població de cada una d'elles i nombre de municipis per illes</u>	320
18.1.3 <u>Les distàncies de les illes entre elles</u>	321
18.1.4 <u>Diferències geogràfiques entre l'arxipèlag Canari i el Balear</u>	321
18.2 L'ORGANITZACIO	322
18.2.1 <u>Antecedents</u>	322
18.2.1.1 <u>Entre 1.812 i 1.912</u>	322
18.2.1.2 <u>La llei de 1.912</u>	323
18.2.1.3 <u>L'Estatut Provincial de 1.925</u>	324
18.2.1.4 <u>La llei de 21 de setembre de 1.927</u>	324
18.2.2 <u>Regulació actual</u>	326
18.2.2.1 <u>La Mancomunitat</u>	327
18.2.3 <u>Nous projectes i, modificacions al sistema actual: tendència a la regió.</u>	330
CINQUENA PART: EL MODEL QUE PROPOSM	341
19. <u>LA PROPOSTA</u>	343
19.1 EL MARC CONSTITUCIONAL	343
19.1.1 <u>Dins quina forma d'Estat ubicam el model que proposem?</u>	344
19.1.2 <u>Arguments a favor de les regions autónomes</u>	345
19.1.3 <u>La futura constitució i les regions</u>	346

19.1.4	<u>Regions i províncies</u>	349
19.1.5	<u>Balears Regió Especial</u>	350
19.1.6	<u>La regulació de les regions ha de dimanar de la Constitució.</u>	350
19.1.7	<u>La participació incipient de la regió en la formació de la voluntat de l'Estat.</u>	351
19.1.8	<u>Països Catalans</u>	352
19.2	<u>ESTUDI DE LA PROBLEMÀTICA REGIONAL A LES ILLES BALEARS.</u>	354
19.2.1	<u>El territori</u>	354
19.2.2	<u>Català</u>	354
19.2.3	<u>Competències</u>	358
	19.2.3.1 Formes d'atribució	359
	19.2.3.2 Les competències en particular	361
19.2.4	<u>Organització interinsular: Possibilitats.</u>	372
	19.2.4.1 Que cada illa sia una regió	373
	19.2.4.2 Una sola regió per tot l'arxipèlag, i que les competències vagin en bloc a cada de les illes	375
	19.2.4.3 Una sola regió autònoma amb dos nivells de competències	377
	19.2.4.4 Assambla Interinsular, President de la regió i Govern Regional: nivell de descentralització política; mentres que els consells insulars tendrien tant sols descentralització administrativa.	383
	19.2.4.5 Una regió autònoma a nivell de tot l'arxipèlag, sense que les illes quedassin personificades: El model portuguès de les Açores.	384
19.2.5	<u>El model organitzatiu que propos: doble nivell de competències.</u>	385
	19.2.5.1 Descentralització política a l'illa de Formentera?	386
	19.2.5.2 La seu de Menorca	387
	19.2.5.3 Els òrgans regionals: L'assamble regional, el President de la Regió i el Govern Regional.	388
	19.2.5.4 Els òrgans insulars: Consell insular, President de l'illa i Govern insular.	389
	19.2.5.5 La seu de la regió	390
	19.2.5.6 Terminologies	391
19.2.6	<u>Control</u>	392
19.2.7	<u>Traspàs de serveis</u>	394
19.2.8	<u>Denominació regional</u>	394
19.2.9	<u>Potestat administrativa de la Regió i illes</u>	394

19.2.10	<u>Modos d'exercici de la competència administrativa</u>	394
19.2.11	<u>El principi de la varietat i la jerarquia de la norma que contengui l'Estatut.</u>	395
19.2.12	<u>Ens locals inferiors a l'illa: La Comarca</u>	395
CONCLUSIONS		419
RELACIO D'OBRES CITADES		434

O. INTRODUCCIO

Aquest treball que he anomenat "Problemàtica estatutària a les illes Balears, aspectes orgànics político-administratius" pretén més que donar solucions definitives sobre aquest difícil tema, sintetitzar els models històrics per els que s'ha regit l'organització político-administrativa de les illes, lo mateix que explicar les bases de l'organització actual i fer una crítica d'ella, veure després uns quants models de dret comparat, i inclús un de dret espanyol, per finalment proposar unes bases mínimes del que noltros consideram el model més adequat.

Precisament per no donar solucions definitives he fugit de la redacció d'un articulat, perque hi ha moltes qüestions que ténen dues o més solucions per a resoldre--se, i n'hi ha que pareixen clares, pero necessiten esser assumides per el poble. Més que conclusions definitives trobará el lector una exposició de models i una discussió final proposant el model que m'ha paregut més adequat. Per aixó l'he anomenat an aquest treball "problemática".

La "problemàtica Estatutària" ho es de una institució ben concreta: la regió autònoma, anomenada política per parte de la doctrina, es cap an aquesta regió que han anat encaminats els nostros esforços, si bé he contemplat models, com el de Canàries, que no els hi podem donar aquesta qualificació. - Això s'ha fet per les raons que s'expressaràn quan s'estudii el model canari. Lo mateix podriem dir de la Regió insular francesa corsa. I es que segons quins problemes se donen independentament de la superestructura jurídica, i aquesta pot solucionar-los o no, això ja depèn de la resposta política-jurídica que se doni al tema.

Hi ha altres parts de la tesi que aparentment poden parèixer supèrflues: l'estudi de l'organització actual, per exemple, - però aquest acompanyat d'una crítica profunda, ajuda a justificar la tesi mantenguda a cada una de les lletres que he escrit amb tanta d'il·lusió durant més de dos anys.

Com senyala el mateix títol, l'obra tant sols contempla els aspectes orgànics político-administratius, i per tant no toca els aspectes econòmic-fiscals que tota regió requereix. No ho he fet dixi, a pesar de que consider el treball imprescindible i faig desde aquí una crida perque qualcú l'emprengui, per dos motius fonamentals: perque a mesura que se desenvolupa un tema, necessita que sia delimitat per a centrar-lo a un punt concret; però també hi ha un poc de deformació professional. En els administrativistes mos ve esquerra ma aquest tema, mas falta formació per abordar-lo, i sempre que podem l'esquivam. Jo no podia

esser l'excepció. Per desgràcia, lo mateix fan els estudiosos de fiscal i hisenda pública; és precisament per això que aquesta parcel·la del saber s'ha convertit en una autèntica "Ceni-cienta".

Es ben vera que quan se comença un treball tant llarg, ben poc se sap quines seràn les conclusions sobre el mateix, contra-riament a lo que la gent se pensa. I és que l'autor sofreix una autèntica metamòrfosis. L'idea d'escriure un treball d'aquesta indole la vaig tenir per primera vegada quan, estudiant adminis-tratiu, contemplavem el model Canari de Cabildos, i veiem que a Balears s'aplicava el sistema provincial comú. Aquesta tesi iniciada per aplicar el sistema Canari a Balears, i començada a escriure en Castellà ha estat escrita finalment en Cotalà, per demanar la normalització lingüística primer me havia de normalit-zar jo mateix, i el mateix treball m'ha duit a la regió au-tonòma.

Una part molt important de l'estudi han estat els viatges fets a Eivissa, Formentera i Menorca, per constatar desde allà la problemàtica interinsular. És desde aquesta perspectiva que he pogut entreveure quina ha de esser la representació dels te-rritoris de cada illa al Consell General insular, i si haurien de modificarse les divisions municipals de cadescuna d'elles, tot, en l'intent d'equilibrar horitzontalment el poder també a nivell d'illa. Les conclusions definitives sobre le reestructu-ració dels nivells de descentralització administrativa a les illes serà objecte d'una publicació apart.

Una darrera advertència. El treball ha estat sempre inspirat per l'idea de l'autonomia a cadascuna de les illes que integren l'arxipèlag, idea reforçada pels models històrics d'abans del Decret de Nova Planta. Casi bé seguint el lema del preàmbul de l'avantprojecte d'Estatut Balear "que cascuna d'elles s'ordini al seu albir". A mesura que el meu treball ha anat avançant, la mateixa dinàmica m'ha duit a necessitar un òrgan interinsular i unes competències comunes. Devegades pens que la tècnica nos fa tornar reaccionaris, però crec que podem atribuir aquest procés, ademés, a un coneixement més profund de la realitat que ma fa dimitir de segons quines concepcions de vegades massa romàntiques. El procés que s'està dugent a cap a Canàries tant contrari a la total autonomia de cada illa, i en canvi tant procliu al sentit de regió, crec que nos pot esser útil, a pesar de que nosaltros hem patit del procés contrari, i tal vegada estiguem en més bones condicions de iniciar un fenomen com el que se produí en aquell arxipèlag l'any 1.912, que acceptar les conclusions de l'"Estudio preliminar sobre el regimen administrativo especial de las Islas Canarias"

Per totes aquestes consideracions he estat molt moderat a l'hora de criticar el concepte de Balears. Sé que la situació actual no nos agrada, i amb aixó hi ha un acord casi bé comú. Però l'atomització de l'arxipèlag més enllà de la realitat és una responsabilitat històrica que jo no vull assumir. Donem a les illes tot lo que se mereixen; donem-lis personalitat constitucional i des-

centralització política, i que hi haja unes mínimes comuns competències.

Crec que és més normal que les illes- que tenen al menys problemes comuns, si bé no lligams- s'ajudin entre elles, en lloc de que arribin a formar part de regions continentals, oblidant-se del veïnadatge.

Finalment vull senyalar que el treball no s'ha cenyit al marc constitucional actual. Gràcies an aixó, pot donar l'alternativa adequada, i per aixó pot parèixer heterodoxa. En realitat, a segons quins capítols, més que dogmàtica s'ha fet investigació.

Sense la direcció del Dr. D. RAFAEL ENTRENA QUESTA no hagués estat possible la confecció d'aquesta obra. Tenc que agrair-li la confiança que desde el primer moment deposità en mí, i els bons consells, fruit de la seva experiència, que m'ha donat al llarg d'aquests dos anys. També li vull agrair el que haja respectat els meus criteris intel·lectuals tant a l'hora d'escollir el tema, com en el transcurs de l'obra.

Tenc que agrair també an el Ministeri d'Educació i Ciència la possibilitat que m'otorgà, quan me concedí la beca, de que pogués dedicar-me a les tasques investigadores.

Si la tesi és obra de una persona, aixó no vol dir que no n'hi haguen participat d'altres, sia amb els seus bons consells, sia amb la seva col·laboració. Tenc que agrair desde aquí els que vaig rebre de N'ANDREU RULLAN CASTAÑER a l'hora d'escollir el tema, els que he rebut durant tota l'obra del meu amic ANTONI AVELLA MESTRE, sobre tot els relatius a la part històrica i

llengua, an En FELIX PONS IRAZAZABAL, que m'ajudà a trobar la dimensió política adequada del tema, i an En GREGORI MIR per seves idees sobre organització interinsular. Vull finalment agrair la col.laboració d'En GUILLEM LOPEZ, que me posà en contacte amb polítics i intel.lectuals menorquins, i an En VICENS RIERA MARI, que va fer lo mateix per lo que correspòn a Eivissa i Formentera.

Can Frontera, Ciutat de Sóller, a catorce de Abril de mil nou cents setanta set.

PRIMERA PART: ELS MODELS HISTORICS

CAPITOL PRIMER: INTRODUCCIO

1. INTRODUCCIO

1. INTRODUCCIO

Més que una història de l'organització político-administrativa, lo que conté aquesta primera part de l'obra es una successió dels models que s'han donat en el transcurs de temps que va desde la conquesta, per part de Jaume I, de la illa de Mallorca fins els nostros dies.

No he començat abans l'estudi (l'haguessem pogut començar en el temps prehistòrics i seguir per avall) per molts de motius. En primer lloc perque una obra necessita de concretarse a uns punts per estudiar-los amb una certa profunditat i treure-ne conclusions; no podiem fer una història que comencès a la primera pàgina parlant dels romans i a la segona abordés el tema dels àrabs. En segon lloc la falta de fonts del període d'abans de la conquesta catalana és un fet real i aixó produeix una inseguretad a l'hora de fer un treball d'aquesta índole, que es terrible. En tercer i últim, els models que precedeixen a una altra cultura que no ha tengut incidència posterior, o l'ha tenguda poca, el cas dels àrabs es ben el.loqüent.

No es que no consideri importants l'estudi dels models d'organització anteriors al 1.230; algunes constants son iguals a uns i altres models (ja veurem com la tensió ciutat-camp a Ma-

llorca se donava ja en temps dels àrabs) i convidaria an als historiadors a que escriguessin aquestes pàgines tan necessàries per a cimentar las nostres institucions polítiques de futur.

Pens, com en GALLEGO ANABITARTE (1), que l'història no dona salts; i en efecte he constatat que els moviments uniformador i centralitzador no comencen a la Constitució de Cádiz, sino que abans, i axis per noltros com a mínim desde el decret de Nova Planta, i inclús abans quant els reines de la Corona d'Argó passaren a dependir dels reis de Castella (el pensament de Olivares es ben eloqüent per fonamentar la nostra tesi).

Consider que té raó el Professor NIETO quan diu que "no convé exagerar la nostalgia per (les) institucions perdudes" (2). De vegades me quedaria amb la filosofia d'una institució, però ben segur que no acceptaria en bloc tot lo que suposava en aquell temps, la forma com s'elegien certs càrrecs, les desigualtats entre uns homes i els altres, el localisma de que patí Mallorca sobretot, les banderies que hi havia a Ciutat, la tensió ciutat camp; crec que son coses més bé a corregir que a imitar.

Pero juntament ambaixó, trobam dins les institucions històriques, una organització que se adapta perfectament a l'illa i una sabiduria organitzativa que no hem vist mai més.

He dividit aquest gran període en tres parts: Institucions Catalanes; Decret de Nova Planta; i Epoca Constitucional. Degut a les poques fulles dedicades al tema, me pareix adequada la di-

visió, i aquest mateix criteri l'he vist compartit a l'escrit del memorial de Greuges de 1.885.

Finalment vull indicar que, mentres contemplarem models que han tingut vigència, altres han estat projectes o simplement no s'han aplicat, i mentres uns models son fets per a les illes, o desde les illes, altres no han estat més que mera aplicació dels models que estavan de moda en el continent.

CAPITOL SEGON: INSTITUCIONS CATALANES

2. INSTITUCIONS CATALANES

2.1 INSTITUCIONS MALLORQUINES

2.1.1 Regne

2.1.2 Jurats

2.1.3 Gran i General Consell

2.1.3.1 Creació, elecció i composició

2.1.3.2 Naturalesa jurídica

2.1.3.3 Competències

2.1.3.4 Jurisdicció

2.1.4 Fora

2.1.4.1 Antecedents

2.1.4.2 Institucionalització de Fora

2.1 INSTITUCIONS EIVISSENQUES

2.3 INSTITUCIONS MENORQUINES

2.3.1 Primera etapa

2.3.2 Segona etapa

2.4 GOVERNACIO

2. INSTITUCIONS CATALANES

2.1 INSTITUCIONS MALLORQUINES

2.1.1 Regne

El títol de regne (3) se li concedeix ja a la carta (4) de població de 1.230 a l'illa de Mallorca... " Jacobus, Rex gratia rex Aragonum, et regni Majoricarum..." i en el mateix paràgraf insisteix... " regni et civitatis Majoricarum..." (5). En aquesta primera època apenas hi ha confusió les demás illes no han estat conquistades; Mallorca està unida a la Corona d'Aragó.

Separada l'illa de la Corona, degut al testament (6) de Jaume I, el Regne de Mallorca, anomenat per els estudiosos privatí queda compost per l'arxipèlag Balear, juntament amb el Rosselló Cerdanya, senyoriu de Montpeller, Viscontat de Calardes i ciutat de Cotlliure (7). El regne privatí va tenir una vida breu, uns tres anys d'autèntica independència, al final dels quals En Pere III acordà amb el seu germà Jaume II un pacte per el que el regne de Mallorca passà a ser feudatari de la corona d'Aragó (8). A pesar de tot, la supervivència del regne privatí fou d'uns cent anys.

Unit finalment a la Corona D'Aragó, el arxipèlag, cal qüestionar-se si el regne es tot el conjunt d'illes o si tan-

sols el forma l'illa major. Hi ha abundants fonts que nos fan pensar que és la segona la solució encertada. Així, sense anar massa alluny se parla del regne de Mallorca i illes adjacents.

L'acta del General Consell de 20 de Març de 1.696 aseasona la nostra tesi.

"... Las islas de Iviza i Menorca es equivocació afectada reputarles per part del regne de Mallorca porque es cert que dit regne únicament consisteix en la isla de Mallorca..." (9).

El número d'exemples és abundós, ISIDORO MACABICH a un article titulat "Sobre el antiguo Reino de Mallorca" (10) senyala dos casos curiosos: un d'ells consisteix en que un sacerdot eivissenc no pot obtenir un càrrec eclesiàstic, porque és extranger en el regne de Mallorca; un altre dels casos que cita, és el de que els eivissens havien de pagar un impost sobre tràfic comercial de extrangers (de forasters) quan comerciaven a la illa gran.

A nivel d'institucions locals cada illa se considera i forma un cos apart.

Lo curios es que no hi ha diferències en quant a privilegis entre Mallorca i les illes veïnes; inclús passa que privilegis donats a l'illa major s'estenen a les demés. I es que per el poder central l'arxipèlag funciona com si fos una unitat no en canvi per els poders locals-un exemple que corrobora aquesta darrera idea és que l'apel.lació Jurisdiccional de les sentències dels Governadors de les illes menors les resol el Governador de

la major.

L'incorporació del regne a la Monarquia dels Austries no va suposar més dependència (11), continuant relacionant-se el regne amb el monarca amb la anomenada unió personal (12) de la mateixa manera que quan formava part de la Corona d'Aragó.

2.1.2. Jurats

Las institucions polítiques del regne tenen el seu origen en el dret municipal català. Així en tot municipi hi havia Jurats, amb facultats rectores i executives, en nombre de 2, 4 ó 5, i un consell reduït, o consellers, en nombre més gros, 20 ó 30. Aquest consell ve a substituir l'antiga assemblea de veïnats (13). Vejem emperó quines son les peculiaritats mallorquines.

Per privilegi otorgat per el rei En Jaume I a València el 7 de juliol de 1.249 se creà l'institució de la Juraria a Mallorca, per cert que aquest privilegi és molt paregut a l'otorgat creant la mateixa institució a València.

El privilegi otorga a la Universitat de Mallorca la facultat de tenir sis jurats, que tenen com a competències "...governar, administrar i regir tota l'illa..()...ajudar i aconsellar als nostre lloctinent i al baile i al veguer en totes les coses en que seràn requerits..." (14).. La seva jurisdicció no quedava limitada a la Ciutat de Mallorques, sinó que comprenia tota l'illa.

Va haver-hi una primera forma d'elegir als jurats, la que precisament senyala el privilegi de creació, els magistrats antics nombraven als nous (15). Després s'implantà el sistema de sac i sort (16).

L'institució que comentam és la que dona, juntament amb el Gran i General Consell, un govern a nivell de illa, degut a la jurisdicció insular de les seves competències, en contrast amb les dels jurats de les Universitats foranes, reduïdes a l'àmbit del seu territori municipal. Però se distingeixen igualment d'aquestes darreres, perquè les seves competències traspassen l'esfera merament local (Governar, Regir, Administrar) convertint-se en autèntics òrgans de Govern polític.

2.1.3 Gran i General Consell

2.1.3.1 Creació, elecció i composició.

Precisament aquests jurats que acabam de descriure estaven facultats per "elegir, cada any el nombre de consellers que vol dràn..." (17) verdadera acta de naixement del Consell. Aquesta forma d'elecció contrasta amb una altra que se instaurarà després, anomenada de soc i sort, que s'emprava per a la elecció dels principals càrrecs polítics del regne (1.447 per el Gran i General Consell). Haguent passat abans per un sistema intermig o de torn per parròquies en terminologia d'En ROMAN (18) que introduïeix el Virrei Hugo de Anglesola (Pragmàtica de 2 de Juny de 1.398).

Integroven el Gran i General Consell distints estaments: nobles, cavallers, ciutadans, menestrals, mercaders. Tots els estaments tradicionals, excepte l'esglésiàstic, que tant sols se reunia amb el Gran i General Consell per motius de molta importància, com per exemple, capitulacions.

El nombre de consellers per estaments (19) canviava a mesura

del seu ascens o descens social. Igualment fluctuava la proporció de consellers camp ciutat (20). Tant sols en el segle XIV senyala SANTAMARIA cinc reformes (21). De lo que deduïm que és una institució dinàmica, que nos marca el termòmetre polític de la època, i en la que cristalitzen múltiples tensions.

Estava compost el Gran i General Consell per la unió del Consell de Ciutat (particular d'aquesta per els assumptes referents al seu territori) i el de la Part Forana, format per els representans de les Universitats Foranes. D'aquí li ve el caràcter de general i màxim organ representatiu.

2.1.3.2 Naturalesa jurídica.

Tota la problemàtica sobre la naturalesa jurídica d'aquesta institució juga en torn a si el Gran i General Consell se pot considerar com a Corts, o és una institució distinta. La doctrina és casi unànime en considerar que el regne de Mallorca no va tenir Corts aixís. VALDEAVELLANO (22) GARCIA GALLO (23) PIFEFRER i QUADRADO (24). En canvi no pensa lo mateix ELIAS DE TEJADA, que manifesta que la falta de nom no afecta a l'institució (25). A un estudi recent, encara no publicat, sobre l'institució que analisam PIÑA HOMS (26) se declara partidari de la no consideració de Corts an aquesta institució.

Perque no va haver-hi Corts a Mallorca? Varis autors han contestat ja an aquesta pregunta (27) i seyalen amb encert lo reduïts que eren, a l'illa, els distints estaments que durant l'època les constituïen; apenes hi havia ciutats (n'hi havia una, la capital, Ciutat, però per a formar un estament en base

a ciutadans se'n necessitaven varies, i, de ser possible, grans i populosos). Pocs nobles i cavallers havien quedat en el regne després de la conquesta. El braç esglesiàstic era reduït. La possibilitat de Corts era, per tant, utòpica.

En definitiva, la reduïda dimensió de l'espai insular no va permetre el naixement d'una determinada institució (Corts) i va desenvolupar fins els límits de lo possible el consell municipal i jurats.

Lo que pareix clar és que les ciutats de Eivissa, Ciutadella i Ciutat de Mallorca participen en Corts Catalanes- una vegada reintegrat el regne a la Corona D'Aragó- a modo de ficció jurídica, com una ciutat més del Principat (28), a pesar de que, a partir de l'any 1.384, Mallorca deixa d'assistir a Corts Catalanes (29).

2.1.3.3. Competències

Quan se vol sobre exactament quines són les competències reals del Gran i General Consell no nos queda altre remei que seguir el mètode inductiu, i classificar els seus acords en grups.

Seguin an En PIÑA HOMS (30) considerarem les següents:

A) Govern i administració del regne:

- a) Poder de representació del regne i defensa del seu ordre constitucional (així, nombra embaixadors, resol mantenir l'elitad al seu monarca, envia síndics a les Corts per protestar, aprova capitulacions);
- b) Defensa militar i armament (arma galeres per a la defensa de l'illa, custodia les armes, municions i artilleria del regne, dota i proveeix a la organització de les forces armades de l'illa de caràcter permanent);

- c) Foment i benestar comú (reparteix les càrregues fiscals, i administra els caudals públics, impulsa l'economia i el comerç, proposa l'apertura de relacions comercials amb altres ciutats mediterrànies);
 - d) Aprovisiõnament (decideix si el blat és o no suficient i si se'n deuria importar més);
 - e) Obres i serveis públics (traçat i arreglo de camins i ponts d'importància insular, correus amb el litoral llevanti, beneficència, estudis universitaris i cultura);
- B) Potestat Legislativa.- Dret de proposar lleis.^A (elaboració i proposta de noves lleis al Monarca o al Governador, Recopilacions de dret del regne).

2.1.3.4 Jurisdicció

El tema de la jurisdicció o àmbit territorial d'aquesta institució té una tremenda importància, perquè nos ajuda a comprendre la seva autèntica significació i nos situa davant un problema a resoldre per nosaltres: El govern, fou per illes, o se considerà que l'arxipèlag formava una unitat?

Per a contestar hi ha que demanar-se: Si el Gran i General Consell va tenir jurisdicció tant sols a Ciutat?; finalment, si la seva jurisdicció s'estenia a les demás illes de l'arxipèlag?.

Els tres interrogants queden contestats a l'acta del General Consell de 26 de març de 1.696

..." Consell de la Universitat, ciutat i regne de Mallorca, no concurrint en esta junta persona alguna per les illes de Menorca i Iviça, ni unint-se mai les tres per fer un cos; ni formar una Generalitat..."(31)

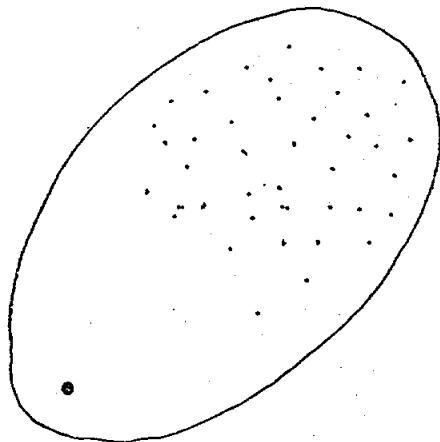
2.1.4 Fòra

2.1.4 Fòra

2.1.4.1 Antecedents

Mallorca musulmana ja fou testimoni del fenòmen que aquí descrivim, i d'aquesta manera, la conquesta de l'illa no se hagués pogut realitzar sense l'intervenció dels àrabs forans, que provisionaren les tropes del rei En Jaume I (32).

Quant se va conquerir l'illa hi havia una ciutat important, la Ciutat de Mallorca, i la resta de Mallorca estava formada per petits nuclis o alqueries. Els esquemes d'organització s'iniciaven, doncs, amb una preponderància de la ciutat sobre el camp. A mesura que se va repoblant aquest, apareixen les primeres Universitats foranes. Però l'esquema organitzatiu inicial no canvia (33) i això fa que se produeixin tensions que donen lloc a conflictes. Alguns se resolen en negociacions camp-ciutat, altres cristalitzen en privilegis otorgats pels monarques a la Part Forana. Finalment uns darrers donen lloc a les lluites entre Forans (34) i Ciutadans (1450-1451-1452), o són una de les causes de l'alçament de les Germanies (35).

L'esquema pretén contribuir a aclarir el sistema organitzatiu que s'implantà a principis de la conquesta. El punt que està a la base senyala la seu de l'Universitat General; la línia tancada, els límits de la seva jurisdicció, que coincideixen amb l'illa; els puntets difuminats les alqueries.

2.14.2 Institucionalització de Fòra

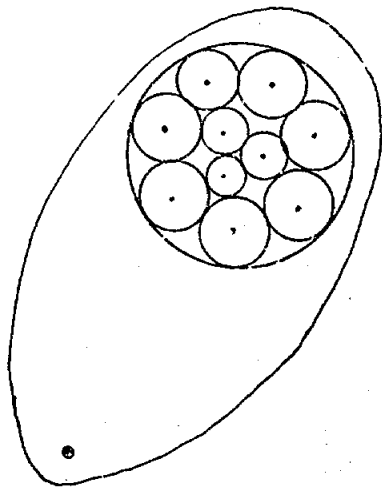
Per privilegi donat a Perpinyà el 6 de novembre de 1.319 se va crear un Veguer amb el títol de forà (36). Ja sabem que a Ciutat n'hi havia un desde el temps de la conquesta.

La sentència de 1.315 feta per el rei Sanxo estableix que els forans participaran amb un terç en la composició del Gran i General Consell, i que de igual forma contribuiran amb el terç dels impostos del regne (37).

L'any 1.358 els forans tenen facultat per a reunir-se en consell, i precisament d'aquest consell surt la representació forana per a nodrir el Gran i General Consell.

El privilegi de 18 desembre de 1.373 declara que la part forana forma Universitat, és a dir, un còs apart (38).

Entre la relació de privilegis que té la Part Forana abans de la seva extinció, destacam: La possibilitat de que se reunisquen en consell i formin Universitat les viles de Fòra. La de poder enviar s'indics a la Cort, repartir càrregues i formar part del Gran i General Consell (39).

Els canvis que hi ha hagut després de l'institucionalització de la Part Forana queden resumits en el següent diagrama, que difereix de l'anterior: Apareixen, Universitats a la Part Forana amb jurisdicció limitada al territori determinat pel seu terme; tots ells englobats en una instància superior o Sindicat de Fora.

2.2 INSTITUCIONS EIVISSENQUES

El Sagristà de Girona i arquebisbe electe de Tarragona, Guillem de Montgrí, demana cesió, al rei Jaume I, d'Eivissa per a conquerir-la. Se li va concedir a Lleida (desembre de 1.234) otorgant-li Eivissa i Formentera en feude, segons les costums de Barcelona.

La donació caducava als deu mesos, si no se duia a terme la conquesta (40).

Solicitaren associar-se a l'empresa l'Infant de Portugal i el Comte del Rosselló, que firmaren amb Montgrí en 1.235, una escriptura de concòrdia preveint la repartició de les illes. (41).

La conquesta se consumà el 8 d'agost del 1.235 amb la presa de l'Almudaina.

Una imatge gràfica de la illa nos ajudarà a comprendre millor l'aparell institucional que se desenvolupà després.

..." Fora dels murs del castell no té aquesta illa poblacions ni villes, sinó únicament possessions i alqueries de pagesos disperses i allunyades entre elles. ..." (42).

No tardà en institucionalitzarse la Universitat, el Rey Jaume I per privilegi de 15 d'abril de 1.299 creà tres Jurats, per governar la ciutat i l'illa sendera... ()... tractaràn e ordenaran aquelles coses que sien e pertanyeràn a honor e profit nostre e del altres senyors, e a bon estament e a comú profit dels hòmens de la dita illa..." (43), elegits per el Batle del

rei i els Batles del consenyors entre els prohómens de la ciutat. Poguent aquest jurats elegir 10 homens en calitat de consellers (44).

Els canvis més importants realitzats al model primitiu son: La creació de un Consell General de 50 membres (45), i d'un Consell Secret de caràcter reduït. La substitució l'any 1.454 del règim d'elecció antic per el de sac i sort i la creació d'un nou jurat. Els jurats eren representants dels distints estaments, així el "jurat en cap" era cavaller, el jurat de "ma major" era ciutadà, el jurat de "ma mitjana" era mercader o menestral, i finalment el jurat "ma de fora" era representant de fora vila o camp (46). Precisament és característic de la juraria Eivissenca el que dintre del grupo de magistrats, hi hagués representació del camp, cosa que no ocorria, com ja hem vist a Mallorca (47), i fou l'origen de nombrosos problemes, perquè els magistrats defensaven per davant de tot els interessos de Ciutat.

La Universitat tenia altres organs i oficis adams dels jurats i Consell General, així, l'escrivà de la sal, el Logador, el Mostasaf, alguns típics de l'illa i relacionats amb les salines, pero no els analizarem perquè no tenen importància baix del punt de vista de l'organització político-administrativa.

La carta de Població eivissenca es molt parescuda a la mallorquina, exceptuades algunes peculiaritats pròpies del lloc a on se tenia que aplicar. Datada a Cochlliure el 5 de gener de 1.235 i firmada per els consenyors, sofreix varies modifica-

cions, entre elles senyalam, la de 1.299 deguda al rei En Jaume II de Mallorca, i la de 1.300 deguda als consenyors esglesiadtics.

La història no registra enfrontaments entre el camp i la ciutat a l'illa. Tal vegada sia degut a la complementació del binomini vila-fora vila, a la poca extensió del camp o a la difuminació dels seus nuclis. De totes formes contrasta amb la trayectòria seguida per les illes veïnes, sobre tot la de Mallorca.

L'illa de Formentera seguirà les mateixes vicissituds que la major Pitiusa, inclús és objecte d'un sistema de repartiment paregut (48), a pesar de que va estar despoblada durant molt de temps.

2.3. INSTITUCIONS MENORQUINES

2.3.1 Primera etapa

A partir del 17 de juny de 1.231 Menorca musulmana se converteix en tributària del rei Jaume I i dels seus successors. La conquesta definitiva se realitza el 2 de febrer de 1.287.

La carta de població menorquina data de l'any 1.301; es molt més extensa que la mallorquina, i conté, a diferència de la mallorquina i la eivissenca, la estructuració de la Universitat General de l'illa.

En efecte, mana que sien nombrats, per el governador, per el propi Monarca o el seus successors, quatre jurats, un dels -

quals sia militar, amb jurisdicció a Ciutadella i a tota l'illa. Aquests jurats poden elegir fins a deu consellers per a la resolució dels negocis públics referents a Ciutadella. Per els assumptes que se refereixen a tota l'illa, i per la seva resolució, tenen que cridar prohòmens de Maó, del terme del Castell de Santa Agueda i de altres llocs de l'illa (49).

Ja tenim, idó, les bases organitzatives de la Universitat General (així anomenade perque existeix juntament amb altres universitats de la mateixa illa, però amb jurisdicció reduïda al seu terme municipal) i del Consell General.

Com és natural, aquesta estructura va sofrir profundes transformacions. Podem destacar les efectuades per En Pere IV en data del 18 d'agost de 1.370 per les que se fixa que els jurats sien anomenats per els seus predecessors i per el Consell de la Universitat General sense que el Governador intervenguès; aquest mateix monarca introdui tres reformes de relativa importància.

Es molt important, dintre de l'ordre de les reformes al sistema primitiu, la sentència de Galceràn de Réquesens de 1.439, confirmada per el Monarca l'any 1.442, que intenta posar fi a les tensions camp-ciutat que també se produïen a l'illa (o al manco entre la Universitat General i les Universitats particulars)

Segons aquesta famosa sentència, el Consell General quedava estructurat de la manera següent: 4 jurats i 10 consellers de la particular de la Ciutadella, 4 Consellers de la forana de Maó, 2 Síndics i 1 Conseller de la forana de Alaior i finalment 2 Síndics i 1 Conseller de la Mercadal i Castell de Santa Agueda(50)

Segueixen noves reformes, com la dimanant de la Real Provisió de Felip IV, que equipara els Síndics de la Universitat de Maó a Jurats.

No existeix idò una sola ciutat com Eivissa. Ademés de Ciutadella, seu de la Universitat General, existeixen altres punts poblacionals (que són Universitats particulars), Ja hem vist com la sentència de Galceràn de Requesens contempla l'existència de quatre Universitats.

L'importància estratègica i comercial del port natural de Maó és la causa de la bipolaritat que tenia i tindrà l'illa. Ciutadella era en aquell temps la capital de l'illa y les demés poblacions de Menorca tenien a-les-hores uns vecindaris molt reduïts.

2.3.2 Segona etapa

La guerra de Successió faria variar la història de Menorca del conjunt de les demés illes que componen l'arxipèlag. Perque estant l'illa en mans dels anglesos, francesos, i inclús dels espanyols, no li son aplicables els Decrets de Nova Planta de la Audiència de Mallorca, Com a conseqüència d'això el seu dret públic tindrà una pervivència de un segle (en relació amb les illes veïnes).

Aquesta pervivència d'institucions va unida a la continuació i desenvolupament de la cuotura autòctona, ferida mortalment degut a l'implantació dels Decrets de Nova Planta a altres territoris de la corona d'Aragó. En frase gràfica d'En JOSEP MELIA, durant aquest període "Menorca assumeix el difícil protagonisme de la continuïtat" (51).

El 26 de setembre de 1.708 davant l'amenaça de la esquadra anglesa, el Governador Davila entrega l'illa als britànics, que actuen en nom del pretendent Carles.

A partir de 1.712 els anglesos, de depositaris se convertiren en amos. El tractat d'Utrecht de 13 de Juliol de 1.713 sanciona la entrega de l'illa a la Corona Britànica. El mateix tractat preveu el respecte a les institucions de dret públic menorquí, Universitat, Jurats i Consells (52).

Es en aquesta època de la primera dominació anglesa que se efectua, en 1.722, el canvi de capitalitat, de Ciutadella a Maó. Aquesta ciutat era residència habitual del Governador anglès. El seu gran port i el castell de San Felip la feren predilecta (53), aixó augmentà la rivalitat entre les dues ciutats, i vivificà la bipolaritat de que abans xerravem. A pesar del canvi, la Universitat General quedà ubicada a Ciutadella.

El 18 d'abril de 1.756 la flota francesa, capitanejada per Richelieu, se presentà davant Ciutadella, i el 19 de maig la lluita entre les dues armades és favorable a França. Lluís XIV confirmà als menorquins les seves lleis, privilegis i estils (54).

Un tractat de Pau firmat a Paris el 10 de febrer de 1.763, ratificava els preliminars firmats a Fontainebleu el 3 de Novembre de 1.762, per els que França restituia a Anglaterra l'illa de Menorca, diu l'article 12 del Tractat:

..." la illa de Menorca serà restituida a sa Majestat Britànica, amb la fortalesa de Sant Felip, en el mateix estat en que la trobaren les armes de S.M. Cristianíssima en el temps de la seva conquesta, amb la mateixa artilleria instal·lada a-les-hores..." (55).

Hi va haver, emperò, discussions d'interpretació sobre si havien quedades derogades les institucions i privilegis menorquins. Així, el Governador Jonhston sostenia que:

..." tots els privilegis civils i esglésiàstics, que lis foren comunicats per l'article 13 del tractat d'Utrecht, cessin, no haguent sigut providenciats per aquell de Fontainebleu..." (56).

Jordi III no aprovà les declaracions del seu coronell i reconegué els beneficis que otorgava als menorquins el pacte d'Utrecht sobre pervivència de les seves institucions.

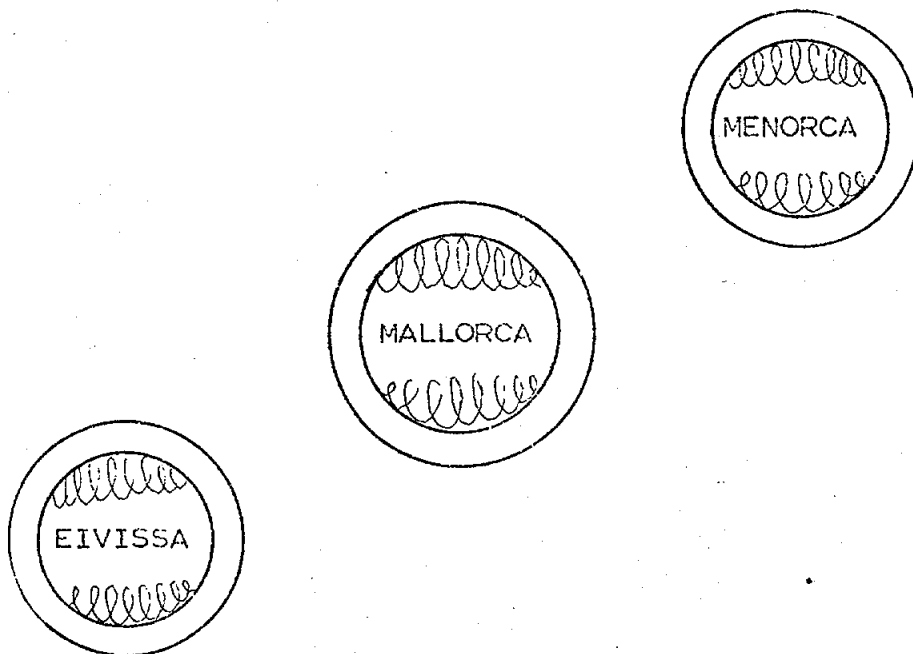
La presència de l'armada Franco-Espanyola aprop de les aigües menorquines i la seva intervenció, és la causa d'un nou canvi de sobirania, Menorca passa aquesta vegada a Espanya l'any 1.782. La pau de Versalles ratifica la devolució de l'illa. Guardà aquesta el seu règim històric amb la seva Universitat, Jurats i Consell (57).

La tercera i darrera ocupació anglesa començà el 16 de novembre de 1.789. Nomenat el Governador Stward, fa una profunda reforma de les institucions polítiques de l'illa: desapareix la Bailia i la Universitat General, i se creen quatre universitats independents (58).

Per el tractat d'Amiens, de 27 de març de 1.802, Menorca passa definitivament a la sobirania Espanyola. Diu així l'article onzè:

... " Les tropes franceses evaquaràn el regne de Nápols. Les forces angleses evaquaràn igualment Porto-Terrayo i, en general, tots els ports i illes que ocupessin en el Mediterràni o en el Adriàtic. ... " (59)

L'Esquema de l'administració Local a nivell insular, dins el període que he anomenat Institucions Catalanes, de l'arxipèlag Bolear.

Cada illa té una Universitat que la representa. En el llenguatge actual diríem que és un ens. Ningún dels organs locals de l'ens "illa" governava més enllà del seu territori insular.

2.4. GOVERNACIO

El Governador pertaneix, en contraposició a les institucions que acabam d'estudiar, a l'Administració Central (60).

No hi ha, emperò, un governador per a tot l'arxipèlag sino que n'hi ha tres, un per cada illa: Mallorca, Menorca i Eivissa.

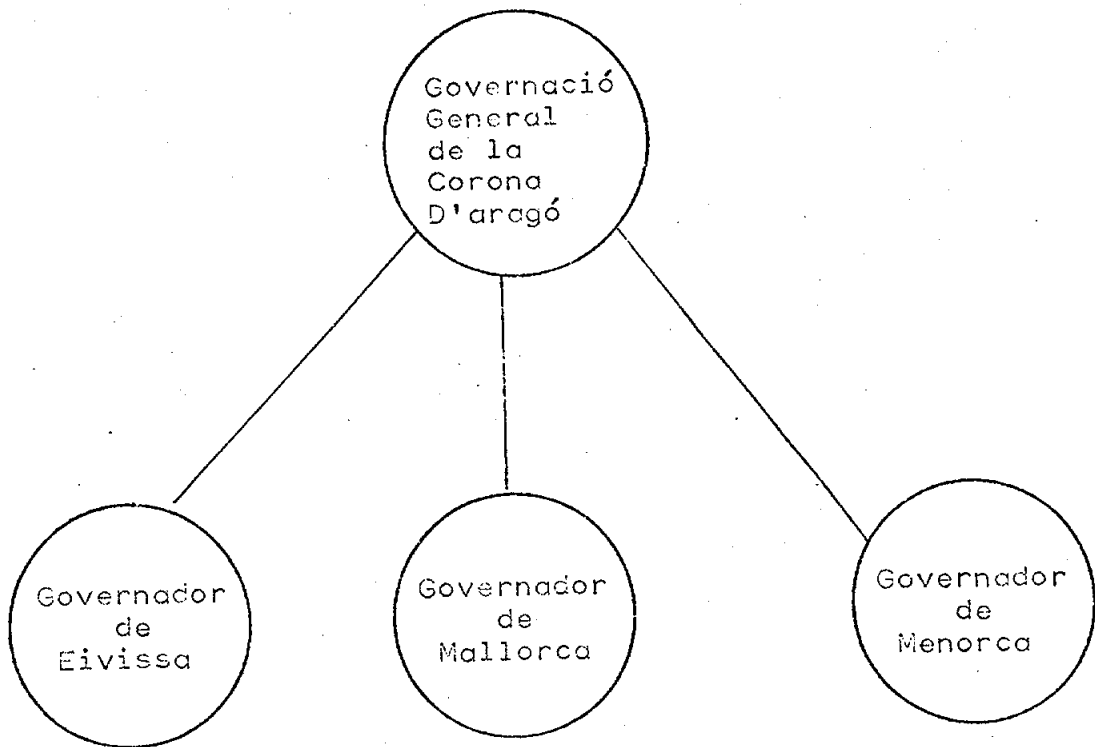
Aquests Governadors són autèntics "Geren-Vices" de la Governació General (institució comuna per a tots els regnes de la Corona) a cada una de les illes.

Destaca en el governador de Mallorca la seva superioritat, enfront els de les demás illes veïnes, en matèria de justícia. Així l'apel·lació de sentències fallades per els governadors de les illes petites les resol el Governador de la illa de Mallorca (61).

Senyala LALINDE com a característica (62) del Governador mallorquí, el seu poder normatiu extraordinari, que justifica per esser un territori ultramarí, i destaca com a significatiu del menorquí i eivissenqu, el seu caràcter preferentment militar.

En resum: Cada illa té el seu governador, i aquest s'entén directament amb el poder Central, l'únic que uneix a les tres governacions, i en definitiva a tota l'administració de cada una de les illes (63), sia local o central, son les apel·lacions de les sentències dels Governadors de les illes petites que se presenten, perquè les resolgui el Governador de l'illa major.

ORGANITZACIO DE LA GOVERNACIO A LES ILLES ABANS DE QUE LA
CORONA D'ARAGO PASSAS A DEPENDRE DELS REIS DE CASTELLA.

Els tres governadors estan en pla d'igualtat, enten-
guent-se directament amb el poder central. Tant sols en la
matèria jurisdiccional hi ha una certa preponderància del
governador de Mallorca damunt els demás. Ja hem vist com
les apel.lacions dels governadors de les illes petites se pre-
sentaven al Governador de l'illa de Mallorca.

NOTES

- (1) Vegeu ALFREDO GALLEGO ANABITARTE: Notas histórico-jurídicas sobre el régimen Local Español (intento de revisión), Actas del II Symposium Historia de la Administración Instituto de Estudios Administrativos, Madrid 1.971 pag. 536.
- (2) Vid. ALEJANDRO NIETO: El mito de la Administración Prusiana, Instituto Garcia Oviedo, Sevilla 1.962, pag 109.
- (3) Ajuda a comprendre el concepte de regne la noció de "terra" o país que empra el professor Garcia Gallo, Vid GARCIA GALLO, AL FONSO: Manual de Historia del Derecho Español, Tomo I El origen y la evolución del derecho, Madrid 1.975, pag 579. A la conquesta no va seguir la anexió del territori. Vid ALVARO SALTANARIA: El reino primitivo de Mallorca, dins, Historia de Mallorca, - coordinada per Mascaró Pasarius, Palma de Mallorca Tom II pag. 99; sinó que conquesta i autonomia foren dos actes simultanis. Regne, per altra part, no és una divisió merament administrativa com ho poden esser les vegueries o subvegueries, o inclus les bailies, sino que transcendeix l'àmbit purament administratiu per arribar a obtenir significació política.
- (4) Sobre l'origen de la carta-pobla mallorquina vid JOSE MARIA FONT RIUS: Cartas de Población y Franquicias de Cataluña, Textos Consejo Superior de Investigaciones Científicas Publicaciones de la sección de Barcelona num. 17 de 1.969 pa. 58. Aquest professor a l'obra indicada manifesta que el model de la Carta-pobla mallorquina seria la seva anàloga de Lleida. Vid També BENET PONS FABREGUES: La Carta de Franquesa del Rei En Jaume I constituint el Regne de Mallorca. Estudi crític presentat al primer Congrés d'història de la Corona d'Aragó, Palma. Estampa l'esperança, 1.917. Degut a que no conté preceptes d'organització local, ometim comentaris sobre la carta. Tant sols senyalem la seva importància degut a esser l'inici de una llarga etapa dins la que se donaràn nombrosos privilegis a les illes. Té també la característica de esser el model de les cartes que se donaràn a les illes de Eivissa i de Menorca. Aquesta darrera com ja veurem molt més desenvolupada que les anteriors, en preceptes d'organització territorial general de l'illa. La carta mallorquina se pot llegir en llatí, vid JOSE Mª QUADRADO: Privilegios y Franquicias de Mallorca, Palma de Mallorca, 1.894, pag. 25.
- (5) Text de la carta transcrit vid. JOSE Mª QUADRADO: Privilegios y Franquicias... op. cit. pag. 25
- (6) Darrera partició d'Estats que se dona dins la Corona d'Aragó, confonguent per altra part Estat i Monarquia, vid GARCIA GALLO, op. cit., pag. 282

- (7) Vid. ERNEST MARTINEZ FERNANDO: La trágica historia dels reis de Mallorca, pròleg Joan Pons, Aedos Barcelona 1.960 pag. 10
- (8) Vid ALVARO SANTARIA: Alba del Reino de Mallorca, dins, Historia de Mallorca, coordinada per Mascaró Pasarius Palma de Mallorca 1.970. tom III pag. 93.
- (9) Vid document a ANTONIO PONS: Constitucions e ordenacions del regne de Mallorca. tom I pag. 78
- (10) Revista de Estudios Ibicencos nº 3, 2ª época Ibiza 1.956 pag. 7-8.
- (11) PABLO PIFERRER y JOSE MARIA CUADRADO: Las islas Baleares, ediciones de cyer, Palma de Mallorca, 1.969 pag. 196
- (12) JOAN REGLA: Introducció a la història de la Corona d'Aragó, Moll, Raixa 1.969, pag. 91.
- (13) Vid JOSE Mª PONT RIUS: Instituciones Medievales Españolas, La Organización Política Económica y Social de los Reinos de la Reconquista, Madrid 1.948 pag. 52. Igualment vegeu G. DE VAL-DEAVELLANO: Curso de Historia de las Instituciones Españolas, De los orígenes al final de la Edad Media 3ª edición Revista de Occidente Madrid 1.973 pag. 551
- (14) El text original és en llatí, però també se'l pot trobar en llengua castellana, vid, JUAN DAMETO, VICENTE MUT, GERONIMO ALEMANY: Historia General del Reino de Mallorca, corregida i ilustrada per D. Miguel Moragues i D. Joaquín Mª Bover, Palma 1.840 pag. 103.
- (15) idem privilegi
- (16) vegeu SAMPERE y MIQUEL: Papeles sobre el nuevo reglamento para el Gobierno del reino de Mallorca año 1.716, B.S.A.L. octubre 1.905 pag. 104. Transcripció tracta de l'arxiu històric Nacional Estado- legajo 2.973.
- (17) Vid. privilegi lloc citat
- (18) Vid, ROMAN PIÑA HOMS: El Gran i General Consell de Mallorca tesi doctoral pendent de presentació dirigida per el professor José Mª Font Rius.
- (19) La prohibició de que els jurats puguin elegir un determinat nombre de consellers de cada estament vé de la pragmàtica de Barcelona promulgada per En Pera IV dins l'agost de 1.315 vid ordenança a A.H.M. Sant Pere fol. 104.
- (20) La sentència de 1.315 dictada per el Rei Sanxo senyala l'entrada dels forans al gran i general Consell. vid. A.H.M. llibre de Sindicat de Fora, fols 64 i 65.

- (21) Vid ALVARO SANTAMARIA ARANDEZ: Mallorca en el siglo XIV, Anuario de estudios medievales, Instituto de Historia Medieval de España, Barcelona 1.970-1.971 nº 7.
- (22) Vid, VALDEAVELLANO: Curso... op. cit pag. 472
- (23) Vid GARCIA GALLO: Op. cit. pag. 816
- (24) Vid. PABLO PIFERRER y JOSE MARIA QUADRADO: Las Islas... op. cit pag. 401.
- (25) Vid. FRANCISCO ELIAS DE TEJADA y GABRIELA PERCOPO: Mallorca y Menorca Clásicas, dins Historia del pensamiento político Catalán Montejurra 1.963, tom II pag. 30
- (26) ROMAN PIÑA HOMS: El Gran i General Consell de Mallorca, op. cit pàgs. 96, 97 i 98.
- (27) ELIAS DE TEJADA: Historia... op. cit. pàg. 30, PIFERRER y QUADRADO: Las Islas... op. cit pàg. 401
- (28) ELIAS DE TEJADA: Historia ... Tomo II op. cit. pags. 30-48-42
- (29) ROMAN: El Gran i General... op. cit pag. 97
- (30) ROMAN: El Gran i... op, cit, pàgs 99-108
- (31) Vid. ANTONIO PONS: Constitucions e Ordenacions del Regne de Mallorca, op, cit, pàg. 78
- (32) Vid. ALVARO SANTAMARIA: Sobre los orígenes de la Germanía de Mallorca, Mayurca V, 1.971, pàg. 30
- (33) Vid. JOSE MARIA QUADRADO: Forenses y Ciudadanos, Historia de las disensiones civiles de Mallorca en el siglo XV, Palma, Imprenta y librería de D. Esteban Trias 1.847..." surgiendo por doquiera crecidos pueblos, no se notó que las instituciones hechas a medida de la ciudad sola venian estrechas a la isla entera."...
- (34) Entre les causes de la revolta senyala QUADRADO, dins Forenses ... op. cit. pàg. 23. La disminució del comerç i la concentració en poques mans de la propietat privada. Els jurats de Ciutat resolien les controvèrsies a favor d'aquesta. L'augment dels impostos. El litigi fou del camp contra la ciutat, la revolució, dels proletaris contra els rics.
- (35) Vid ALVARO SANTAMARIA: Sobre los orígenes de la Germanía op. cit, Pàg, 31.
- (36) Vid, VALDEAVELLANO: Instituciones... op, cit, pàg. 552
- (37) Vid. ALVARO SANTAMARIA: Levantamiento Foráneo, dins, Historia de Mallorca, Coordinada per Mascaró Pasarius, tom III Palma de Mallorca 1.970, pàg. 150.

- (38) PIFERRER y CUADRADO: Las Islas Baleares, op. cit, pàg, 403
- (39) Papeles sobre el nuevo reglamento para el gobierno del reino de Mallorca 1.716 B.S.A.L. febrer 1.906 pàg. 205 document - transcrit per en Sapere y Miquel, que se troba a l'Arxiu Històric Nacional - Estado, legajo 2.973.
- (40) ISIDORO MACABICH: Historia de Ibiza, Daedalus, Palma de Mallorca, 1.966 vol. 1 pàg. 233.
- (41) Document transcrit per ISIDORO MACABICH: Historia de Ibiza op. cit, pàg. 234
- (42) Vid. PIFERRER i CUADRADO: Las Islas Baleares, op. cit, pàg. 598
- (43) Vid. document transcrit per MACABICH: Historia de Ibiza, op. cit, pàg. 273-279
- (44) idem document en lloc citot.
- (45) Constituit per un cens de 250 persones (escollides, de entre cada estament, entre les principals de l'illa), dividit en cin grups iguals (o sien de cinquanta persones), cada una de les quals entrava en funcions per torn anual amb els quatre grups restants.
- (46) Vid. PABLO PIFERRER i CUADRADO: Las Islas Baleares op. cit, pàg, 599 en el mateix sentit, ISIDORO MACABICH: Historia de Ibiza op, cit, pàg. 185-193
- (47) A Mallorca hi havia representació del camp en el Gran e General Consell, però no dins la jurarà. Aquests últims eren elegits entre els prohoms de Ciutat.
- (48) Vid. JOAN MARI CARDONA: Formentera i els seus quartons, Institut d'Estudis Eivissencs, Revista de Eivissa 1.975 nº 7, 3ª època.
- (49) Vid, Carta de població menorquina dins Revista de Menorca II època 1 (1.896-1.897) pàgs 56-73.
- (50) Vid FRANCISCO HERNANDEZ SANZ: Sobre organización Municipal Menorquina, Revista de Menorca, any 1.934 tom XXVIII pàg. 37.
- (51) Vid JOSEP MELIA: Els Mallorquins pròleg d'En Joan Fuster Daedalus, Palma de Mallorca 1.967, pàg. 77.
- (52) Vid. PABLO PIFERRER i JOSE MARIA CUADRADO: Las Islas Baleares, op. cit, pàg. 563.
- (53) Vid JUAN BENEJAN SAURA: Historia de Menorca, Ciudadela. Imprenta y libreria de S. Fàbregues, 1.897
- (54) Vid. PIFERRER i CUADRADO: Las islas Baleares, op. cit, pàg. 564.

- (55) Vid. PROMISCO HERNANDEZ SANZ: Compendio de Geografía e Historia de la Isla de Menorca. Mahón, 1.903 pág. 344
- (56) Vid. document RAFAEL OLEO i CUADRADO: Historia de la Isla de Menorca, Ciudadela 1.876 tomo II pág. 182.
- (57) Vid. PIFERRER i CUADRADO: Los islas Baleares op. cit. pág. 566
- (58) Lo que se contiene por Consell o consejo de las Universidades, queda abolido..." () ..." quedan abolidas la Universidad y Bailia General. Habrá cuatro Universidades, independientes una de la otra...()...Ciudadela...() Mahón...()... Alayó... () Mercadal... Vegeu aquest document transcrit a l'obra de RAFAEL OLEO i CUADRADO: Historia de la Isla de Menorca op. cit, pág. 284 tom II. El text és una part de la ordenança que se titula: Disposiciones para la correccion de abusos en Menorca.
- (59) Vegeu PROMISCO HERNANDEZ SANZ: Compendio... op. cit, pág. 380
- (60) Sobre Gobernadores vegeu, VALDEAVELLANO...Curso...op. cit, pág. 449. JOSE MARIA FONT RIUS: Instituciones Medievales Españolas op. cit, i Instituciones de la Corona de Aragón en la primera mitad del siglo XV. Reinos de Fernando de Antequera y Alfonso el Magnánimo. IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón, pág 12. CARLOS ALVAREZ NOVOA: La justicia en el antiguo Reino de Mallorca, Palma de Mallorca 1.971, págs. 24933.
- (61) Vegeu, Papeles sobre el nuevo reglamento para el Gobierno de Mallorca, any 1.716. Archivo Histórico Nacional-Estado- legajo 2973 transcrit per SALVADOR SAMPERE i MIQUELS B.S.A.L. octubre 1.905, pág. 141.
- (62) Vegeu JESUS LALINDE ABADIA: La Gobernación General en la Corona de Aragón, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto Jerónimo Zurita, Madrid 1.963, pág. 421, 422, 430, 435 i 448.
- (63) Senyala PIÑA HOMS en el Gran i General Consell de Mallorca, pág. 31 de l'obra ja citada, obligacions de ajuda mutua entre les illes d'aquesta manera. Mallorca estava obligada a socórrer a Menorca i aquesta a "... vendre cavalls, muls, molton e altre bestiar als de Mallorca amb preferencia, per raó de la germanat e recors que en cas de necesitat solien rebre d'aquells en bens e en persones ". A.H.M. Llibre de Corts Generals fol. 71.

CAPITOL TERCER: NOVA PLANTA.

3. NOVA PLANTA

3.1. ANTECEDENTS

3.2. NOVA ORDENACIO

3.2.1 Ambit i Justificació

3.2.2 Govern Polític

3.2.3 Nova Organització Municipal

3.2.4 Extrangeria

3.2.5 Castellà

3.2.6 Dret Privat

3. NOVA PLANTA

3.1 ANTECEDENTS

El fet de la Guerra de Successió (1) i de que Mallorca i l'arxipèlag, fossen partidàries del pretendent Carles, unit a la pujada al poder d'En Felip V i al desfavorable desenllaç dels enfrontaments entre els exèrcits dels regnes que componen la Corona d'Aragó i les tropes d'en Felip V, provocaria la anul·lació de totes les institucions polítiques que hem analisat en el primer capítol d'aquesta obra, per lo que respecta al regne de Mallorca.

En efecte, estiguent la illa en mans dels partidaris d'En Carles, la armada franco-espanyola logra recuperar l'illa. El desembarc se realitza a Felanitx. Sense apenes resistències se rendeix Alcúdia.

A les capitulacions entre "Ciutat" i els exèrcits se preveuen algunes clàusules interessants sobre les institucions analitzades fins ara. Així el punt tercer dels capítols que demana la Universitat, Ciutat i Regne de Mallorca diu així:

" Que la Ciudad y reino de Mallorca, a sus naturales y vecinos, y a todas las Universidades y gremios de ella, así eclesiásticos, como seculares, y a los individuos que los componen, se confirmen, guarden y observen todos sus privilegios, leyes municipales, ordinaciones, Derechos, Fueros, Franquezas, usos y costumbres, así en común como en particular, de la misma manera que los han gozado, gozan y fueron concedidos por los serenísimos señores Reyes de Aragón y Mallorca " (2)

Lo curiós és que aquest text és casi idèntic, tant sols difereix en que li han afegit "usos y costumbres", a l'article octau, de les capitulacions que havien fet pocs anys abans el Virrei de Mallorca i el Comandant Leack (3) però amb una sort molt distinta, ja que l'article octau sí va esser concedit.

Quina contestació va donar el Còvalles Asfeld en aquest capítol?

- " Respondido en el primer artículo de la capitulación de tropas". (4)

Va haver-hi tres capitulacions, la esglesiàstica, la de tropes i la que se va sostenir amb els civils.

L'article 1er de la capitulació de tropes senyala:

" No siendo justo que los vasallos capitulen con su príncipe y que S.M. habiendo manifestado toda su real clemencia con las islas, pueden esperar de su benignidad cualquier particular distinción, por lo que reiteraré mis buenos oficios, representando a S.M. el buen proceder de todos los habitantes de las islas, y las muestras que han dado de verdadero deseo de restituirse a su debida dominación y no duda merezca representación " (5).

En realitat el cavaller no fa sino remetre's a la decisió del rei en aquest punt tan delicat.

Hi havia altres punts que són d'interés en lo que toca a la pervivència d'institucions. El punt quart, per exemple, que demanava que fossen conservats els oficis universals de la Universitat, Ciutat i Regne de Mallorca (6), els Reals de Baile i Veguer, i els demés de la Universitat i Part Forana. La contestació fou també que se remetia a lo que S.M. disposàs (7).

No he dit res sobre les altres dues illes que componen l'arxipèlag, i convé afegir unes paraules. Menorca queda sustreta de la problemàtica que estem analitzant, perquè perteneix als anglesos. Eivissa per contra, corre la mateixa sort. (8).

La qüestió no es aliena a la política internacional, Així Lluís XIV havia aconsellat al seu net el respecte a l'especialitat Foral mallorquina basant-se en que se tractava d'un poble illenc (9).

El mateix Asfeld dóna el seu pareixer al Consell de Castella de la manera següent..." que se corra como antes, sin novedad ni deferencia, sino solamente en el todo de lo que se hallase ser contra la autoridad, regalía y soberanía de V.M." (10). En resum, és partidari de que se mantenguin els jurats i el Gran i General Consell i demés oficis, a condició de que se buidin les bosses en les que se fan les eleccions per el sistema de sac i sort, i de que s'hi afiquin només noms de partidaris del rey Felip. En quant en els privilegis de Fòra, és de l'opinió

de que se seguesquin reunint en Consell, formin Universitat, enviïn síndics a la Cort, repartesquin càrregues, sempre que se afiquin noms nous dins les bosses. Considera que hauria de continuar l'intervenció dels forans en el Gran i General Consell, però els acords d'aquest organisme no serien executius sense l'aprovació del Comandant (11).

De les capitulacions, consells, bons oficis i dictàmen del Consell de Castella resultaria finalment el text del Decret de Nova Planta que desseguida anam a comentar.

3.2 NOVA ORDENACIO

3.2.1 Ambit i Justificació

No hi ha cap dubte de que els efectes del Real Decret estan pensats no tant sols per a l'illa major, sino que també per Eivissa. Així parla de "gobierno de la isla y Reyno de Mallorca" (12). Regne de Mallorca vendria, en aquest cas, a esser igual a Balears. Ja he parlat de la diferent interpretació que s'ha de donar an aquesta frase segons le diga el poder central, o les institucions polítiques locals mallorquines. Notem ademès la diferència substancial que hi ha entre aquestes dues frases: "Regne de Mallorca e illes adjacents" (son les Balears, pero precisa que el titol de Regne tan sols perteneix a l'illa major); "illa i Regne de Mallorca" (Son les mateixes Balears consideradas en conjunt com e regne).

La justificació del Decret no tarda en donar-se es a ses primeras linies on s'explica el perquè de tan importants canvis.

..." he considerado, que las turbaciones de la última guerra le han dexado a l'Illa i Regne de Mallorca- en estado que necessita de algunas nuevas providencias para su mayor seguridad, paz y quietud de sus naturales". (13). No deixa de ésser diplomàtica (14) aquesta justificació. La qüestió de fons és en realitat més dura: El Rey victoriós pot suprimir les institucions polítiques del Regne sotmès (15).

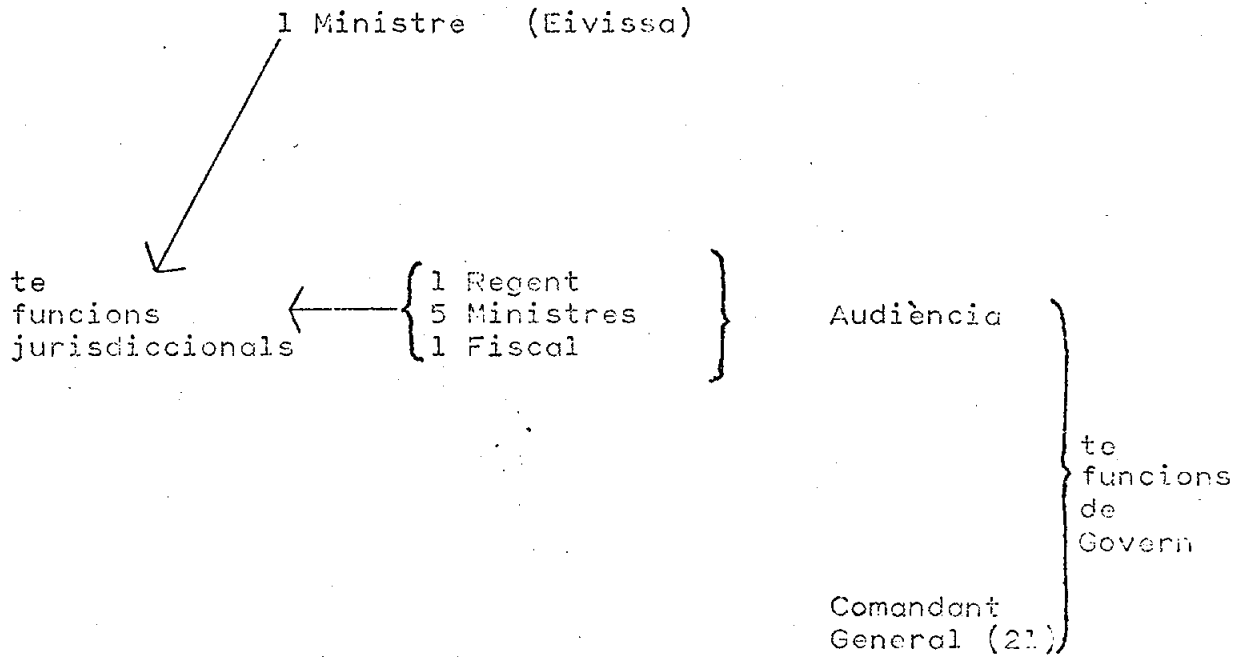
El Decret toca molts de temes, (16) no tots podran ésser comentats, perquè a pesar de ésser una normativa molt interessant per aquesta terra, n'hi ha alguns que no entren dins l'àmbit del nostre treball.

3.2.2. Govern Polític

Dues peces componen el nou Govern: La Audiència i el Comandant General. La Audiència queda composta per un Regent, cinc Ministres i un Fiscal. Té una doble funció: jurisdiccional la primera; de Govern la segona. (17). En aquest cas presidida per el Comandant General (18).

Completa l'organització, un Intendent que s'ocupa de l'hisenda, no tant sols de la illa major, sino que també de la de Eivissa (19). La justícia s'administra a Eivissa per un ministre, i les seves resolucions seràn apel.lables, igual com se feia abans (20)

Esquema organitzatiu dels principals òrgans que introdueix la Nova Planta.

Intendent..... Hisenda.

Destaquen entre les competències de la Audiència i Comandant, la de elegir jurat, aprovar el nomenament dels Batles efectuats per els Consells, estendre el nomenament dels regidors del municipi d'Eivissa a proposta del Governador d'aquella illa.

3.2.3 Nova organització municipal.

Amb aquesta matèria les innovacions no se fan esperar:

... "he resuelto, que, por ahora, y durante mi voluntad, se nombren veinte jurados que rijan y gobiernen lo económico y político de la Ciudad de Palma....." (22).

En molt poques paraules, se deroguen privilegis importantíssims que havien perdurat casi cinc segles. Així el 7 de Juliol de 1.249 que havia creat sis jurats per govern de la ciutat l'illa

Desapareix el Gran i General Consell en suprimir el Consell de la Ciutat i el Forò, com després veurem.

En definitiva, el Govern General de l'illa i el del arxibèlag i aquí radica una novetat molt important en relació al sistema anterior- esta en mans de l'Audiència i del Comandant General de les armes del Rei. Els VI jurats i el Consell de Ciutat són substituïts per vint jurats (23) amb jurisdicció solsament a Ciutat.

Per cert que un dels canvis que se fan és el de anomenar a la "Ciutat de Mallorca" per el nom arqueològic de Palma (24). La Universitat de la "Ciutat de Mallorca" se converteix en municipi

El reste de la illa queda organitzat de la següent forma:

"... doce- jurados- para que gobiernen la de Alcudia también en lo económico y político, y en los demás lugares del Reyno los que fueren necesarios, según el número de la población de cada uno..." (25)

Desapareix el Consell de Fóra, en no permetre el decret instàncies superiors a les municipals.

L'ús que se fa de la paraula regne dona a entendre que la normativa és aplicable a Eivissa, però tenguent en conte que allà hi havia tan sols una Universitat, el canvi no fou tan brusco en aquella illa.

També se preocupa el Decret de la elecció dels jurats: Suprimeix el sistema de "sac e sort"... "siendo para lograrle, de la mayor importancia elegir las personas más hábiles, y no exponerle a la contingencia del sorteo"... El rei se reserva el nomenbrar els jurats de Palma i d'Alcudia, i la Audiència farà els demés nomenbraments dels altres llocs, donant compte an el Rei. (26).

Completen el sistema municipal un Veguer per la ciutat de Palma i la de Alcudia i un Batle (27) en cada un dels demés llocs (28). Aquesta darrera normativa és corregida per la resolució de 6 de setembre de 1.718. Al Veguer de Palma (29) se li dona el títol de Corregidor, i se li mana que assistís i presidís l'Ajuntament de la Ciutat. Se canvia el Veguer d'Alcudia (30) per un Batle nomenbrat per l'Audiència (31).

Una darrera resolució, la Real Cédula de 22 de juliol de 1.718, vengué a confirmar la lletra i l'esperit del Decret de Nova Planta:

..." y en consecuencia, he resuelto que no haya cuerpo que represente al Reyno, ni el Grande y General Consejo que havia antes".... (32).

Després de insistir en que els oficis no se elegesquin per sorteig, la Real Cédula innova a la lletra del Decret de Nova Planta, desenvolupant el seu sentit uniformador (33):

... " aunque en cuanto a los jurados, mando que no se nombren tales, sino regidores como en los demás lugares de mis reynos..." (34)

I aclara que no tenen aquests nous regidors jurisdicció a tota l'illa, sinó al contrari:

... " Hareis que se ciñan en los títulos y facultades a lo económico y político de la población y distrito particular de esta ciudad, villa o lugar"... (35)

Precisament els jurats antics, els anomenats abans de les capitulacions, que estaven encara sense renovar (per aixó foren anomenats " juroria llarga") seràn canviats per aquests corregidors (36).

A canvi de tants de privilegis perduts, la Real Cédula concedeix el que l'arxipèlag continui anomenant-se Regne de Mallorca (37), i otorga a la ciutat de Palma vot a les Corts (38).

Parescudes vicissituds sofriren les institucions locals eivissenques (39).

3.2.4 Extrangeria.

Gràcies a les normes d'extrangeria (40), els que no eren del regne, emprant aquesta paraula en sentit restringit (podriem dir els que no eren de la illa, o de cada una de les illes) no podíem ocupar oficis de la Universitat, ni en general oficis públics.

El punt 7 del Real Decret de 28 de novembre de 1.715 és totalment innovador en aquesta matèria.

..." Siendo mi intención honrar y premiar indistintamente todos mis vasallos según el mérito de cada uno, y emplearlos como juzgue más conveniente; declaro y mando, que en adelante cesen en Mallorca las costumbres y leyes que hablan de extranjería..." (41).

La resolució de 11 de desembre de 1.717 an el dubte plantejat per l'Audiència, senyala que el punt 7 tant sols se refereix an als oficis i empleos seculars, deixant fóra els esglesiàstics (42)

Aquesta norma és de una importància extradordinària, i marca l'index del procés uniformador i centralitzador que estan contemplant. Ara bé més que una causa es l'efecte de la derogació del Dret Públic Balear. No es més que un escaló dins la cadena de eliminar obstacles per a la creació d'un estat unitari.

Inclús la norma que estan comentat va facilitar l'introducció del Castellà (44) a les illes, ja que posa en contacte e funcionaris de procedència peninsular amb administrats baleàrics.

3.2.5 Castellà.

No hi ha, com senyala JOSEF MELIA(41), una prohibició de que se parlàs en Català en el citat decret. Tampoc hi ha una declaració de que el Castellà fós l'idioma oficial. Però hem de fer notar que se inicià en aquells dies el procés de penetració - del Castellà dins l'arxipèlag. La penetració se va donar en - primer lloc, per via normativa, legislativa o Jurisdiccional, com veurem desseguida; però també se dona, com ja hem analitzat, amb l'arribada de funcionaris peninsulars, i en definitiva en la posada en contacte directe de l'arxipèlag amb l'administració central castellana (45)

N'Asfeld ja havia pronosticat que un dels inconvenients de l'implantació de les lleis de Castella era el de l'idioma..." porque no lo entiende lo más de lo gente de aquel pays"...(46).

La resolució de 11 de desembre de 1.717 en relació amb el dubte primer plantejat per el Comandant General i Audiència, senyalava:

...." Que las sentencias, decretos y provisiones se escriban en castellano, expresando motivos, y no en latín, como se hacía antiguamente"... (47).

En el dubte 16 sobre la mateixa resolució, s'havia plantejat el problema de despatxar les lletres i provisions en llengua castellana que anaven dirides en els pobles, no hi havent-hi persones que entenguesen aquesta llengua dins ells. La resolució del dubte és realista, però subtil, Ordena que se executin els despatxos en Mallorquí, pero..." previniendo, mañosamente ir introduciendo la lengua castellana en aquellos pueblos"(48)

3.2.6 Dret privat.

Interessa, per últim, fer notar que, gràcies al punt 13 del decret en qüestió, se salva el dret privat Balear.

" En todo lo demás, que no está comprendido en este decreto, es voluntad, y mando, se observen todas las reales pragmáticas y privilegios con que se gobernaba antiguamente la isla y Reyno de Mallorca"... (49).

Però quedà petrificat per a falta d'òrgans de producció de dret, per a poder-lo renovar (50).

Dret privat que s'ha anat concretant, després de múltiples vicisituds (51) en la Compilació de Dret Civil Especial de -

Balears, publicada en el Bolletí Oficial de l'Estat el dia 21 d'abril de 1.961.

La compilació no és excessivament extensa; té 36 articles, dues disposicions finals, una disposició adicional i una altra de transitòria. Després d'un curt títol preliminar, segueixen tres llibres. El primer aplicable a l'illa de Mallorca, i en part a la de Menorca (52) i Eivissa (53), regula institucions de Dret de Família (régim econòmic conyugal), Successions (donacions universals, successió testada, successió ab intestada) i Drets reals. El llibre segon va dedicat a Menorca, i contempla tan sols l'institució anomenada "societat rural" regint-se les demás institucions Menorquines per lo dispost en el llibre 1er.

Finalment, el llibre tercer queda dedicat a Eivissa i Formentor. Contempla institucions de Dret de Família (régim econòmic conyugal), Succession (Heredaments, successió testada) i Drets reals.

Sensa entrar a analitzar la técnica de l'articulat, ni la modernitat o qualitat de las institucions que preveu la compilació, tenim que subratllar el fet de que representa una nota més dins el conjunt de factor que nos distingeixen de les demás províncies o regions d'Espanya. Convertint-se amb un autèntic ingredient regional.

Notes an el segon capitol.

- (1) Per a comprendre les causes que provocaren aquest enfrontament Vid. GARCIA GALLO: Manual... op. cit, pags, 690, 775, 776. S'ha consultat també PEDRO VOLTES: Felipe V y los fueros de la Corona de Aragón nº 84 de R.E.F pag. 97-121
- (2) A. H. M. A.G.C. 73 fol 321
- (3) vid document transcrit per FERNANDO PORCEL ZANOGUTRA: Mallorca durante la Guerra de Sucesión, Primer período de la Guerra de Sucesión en Mallorca 1706-1712, Palma de Mallorca, 1.921 pags. 117, 122)
- (4) A.H.M. A.G.C. 73 f. 327
- (5) A.H.M. A.G.C. 73 f. 329
- (6) A.H.M. A.G.C. 73 f. 321
- (7) A.H.M. A.G.C. 73 f. 321
- (8) Així en els articles per la evacuació del Regne de Mallorca i de Eivissa convinguts entre als senyors Comandants de les tropes de una i altra potència, el punto 13 dels quals senyala: "A los habitantes de la isla de Ibiza se les concederá lo mismo que a los del Reyno de Mallorca".
Contestació- "Concedido como a los de Mallorca".
Texte transcrit per SAMPERE Y MIQUEL: Fin de la nación Catalana, Barcelona 1905 pag. 613
- (9) Vid Archiu de Simancas Suplementos de Guerra leg. 476 citat per DURAN Y CAJAMERAS: El Decreto de Nueva Planta de la Audiencia de Mallorca, D.S.A.L. any LVIII tom XXVIII gener Juny 1.941 nº 686-688, pag. 198
- (10) Vid. Archivo Historico Nacional, Estado, legajo 2.973 document transcrit per SAMPERE Y MIQUEL: Fin de la Nación Catalana, op. cit; pág. 617
- (11) Vid, Archivo Histórico Nacional, Estado legajo 2.973 document transcrit per SALVADOR SAMPERE Y MIQUEL: Papeles... op. cit., pag. 205.
- (12) Novísima Recopilación, Libro V, Título X, Ley I, Real Decreto de 28 de Noviembre de 1.715
- (13) Novísima Recopilación Libro V, título X, Ley I, Real Decreto de 28 de Noviembre de 1.715.

- (14) Si la comparara amb el Decret de 29 de juny de 1.707 firmat per En Felip V a Buen-Retiro. Novis. Recop. de España, 3,3,1. transcrit per GARCIA GALLO: Historia del Derecho Español, Antología de Fuentes del Antiguo Derecho, Madrid 1.975.... "Considerando haber perdido los reinos de Aragon y de Valencia, y todos sus habitantes por el rebelión que cometieron, faltando enteramente al juramento de fidelidad que me hicieron como a su legítimo Rey y Señor, todos los fueros, privilegios, exenciones y libertades que gozaban, y que con tal liberal modo se les habían concedido, ... ()... y tocándome el dominio absoluto de los referidos reino... ()... se añade ahora lo del justo derecho de la conquista que de ellos han hecho últimamente mis armas con el motivo de su rebelión". El subtítol és meu. Heu insertat aquesta font perquè senyala el vertader esperit dels Decrets de Nova Planta, la autèntica justificació mitjançant la qual el Rei adopta mesures tant dràstiques; a pesar de que no s'expressi de manera tan contundent en els Decret d'establiment i Planta de la Real Audiència de Mallorca ni a la de Catalunya.
- (15) Vid. en el mateix sentit GARCIA GALLO: Manual op. cit, pag. 716
- (16) Subsistència del Dret Privat, Govern Polític, Administració local, Administració de Justícia, Abolició de lleis d'Extranjeria, Tropes etc.
- (17) "... Y porque estos Ministros tendrán que tratar muchas cosas del gobierno..." Novísima Recopilación Libro V, Título X, Ley 1, nº 3 de la Real Audiencia de Mallorca.
- (18) Novísima Recopilación Libro V, Título X, Ley 1 nº 3 De la Real Audiencia de Mallorca.
- (19) Novísima Recopilación, Libro V, Título X Ley 1, nº 9, 12
- (20) Novísima Recopilación, Libro V, Título X Ley 1, nº 12
- (21) Sustritut del Virrei.
- (22) Novísima Recopilación, Libro V, Título X, Ley 1, nº 5
- (23) Per resolució de 11 de desembre de 1.717 en el dubte novè s'ordenà que aquests jurats estiguin dos anys en el seu càrrec, Dupte 9 del aut. 22 tit. 2 lib. 3 R.
- (24) Vid Novísima Recopilación Libro V, título X, Ley 1, nº 5 Vegeu també JOAN REGLA: Intraducción a la Historia de la Corona D'Aragó, op, cit., pág. 173
- (25) Novísima Recopilación, Ley 1, Libro V, título X nº 5.
- (26) Novísima Recopilación, Libro V, Ley 1, título X, nº 5.

- (27) Per resolució de 11 de desembre de 1.717 en el dubte desè s'ordena que els pobles, mitjansent els seus consells, proposin i nomenin els Batles, que durin en els seus càrrecs no més de tres anys; y que no pugin exercir el seu ofici sense l'aprobació del Comandant juntament amb l'Audiència, Dubte 10 del aut. 22 ti. 2 libr. 3R.
- (28) Novísima Recopilación, Libro V, Ley 1 Título X, nº 6.
- (29) Se suprimeix en aquesta ciutat l'ofici de Mostasaf, per la mateixa llei nº 6.
- (30) Alcúdia tenia Veguer perquè a les capitulacions se li concedí que tendria els mateixos drets que "Ciutat".
- (31) Novísima recopilación, Libro V, Título X, Ley VI
- (32) Real Cédula de 22 de Juliol de 1.718, Arxiu de l'Ajuntament de Palma de Mallorca, publicada en el B.I.M. juliol 1.974.
- (33) Per veure l'ideologia que té el monarca sobre l'uniformisme llegir el Decret de 29 de juny de 1.707. Novísima Recopilación de España 3,3,1, transcrit per En GARCIA GALLO: Fuentes ... op. cit. pag. 271, i especialment el paragraf que ara copia:
"...así por esto como por mi deseo de reducir todos mis reinos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla (tan lógicas y plausibles en todo el Universo"...
- (34) Real cédula de 22 de Juliol de 1.718; el subratllat és meu.
- (35) Real Cédula de 22 de Juliol de 1.718.
- (36) Vid. FIFERER, i CUADRADO: Las Islas Baleares op. cit, pag. 253.
- (37) Real Cédula de 22 de Juliol de 1.718.
- (38) "... Pero que su ministerio ha de quedar restricto y arreglado a la similitud, potestad y exercicio que los regidores de las ciudades de voto en Cortes en Castilla, sin más extinción ni restricción"... Real Cédula de 22 de Julio de 1.718.
- (39) Vid ISIDORO MACABICH: Historia de Ibiza. op. cit, pag. 192. En resum s'expressa així: La Universitat fou transformada en Ajuntament presidit per el Governador. Els jurats son convertits en regidors, se renovaven els càrrecs cada dos anys, extenia els nomenaments la Real Audiencia de Mallorca a proposta del Governador de Eivissa. Desapareix el Consell General.
- (40) Sobre el concepte d'estrangeria Vid. GARCIA GALLO: Manual... op. cit., pag. 700.

- (41) Novísima Recopilación, Libro V, Título X, Ley 1, nº 7
- (42) Real Resolución de 11 de diciembre de 1.717 (dubte del aut. 22 tit. lib. 3 R.
- (43) Vid JOSEP MELIA: Informe sobre la Lengua Catalana, Madrid, Magisterio Español any pag. 272, 273. Per a seguir tot el procés de penetració de la llengua Castellana, que s'inicià en el Decret de Nova Planta i segueix fins an els nostres dies, vegeu la citada obra.
- (44) Vid. pag. 272 de la mateixa obra,
- (45) Tant sols a títol d'exemple, i en lo referent a la jurisdiccional, les apel·lacions que abans s'interposaven davant el Consell d'Aragón, ordena el Decret de Nova Planta que s'interposin i admetin davant el Consell de Castella. Vid Novísima Recopilación. Libro V, Título X. Ley 1 nº 4.
- (46) Madrid, Archivo Histórico Nacional, Estado, legajo 2.973
- (47) Vid not 1ª a la llei 1 Libro V, títol X, Real decreto de 28 de novembre de 1.715 nº 4, Novísima Recopilación.
- (48) Dubte 16 de la resolució de 11 de diciembre de 1.717. Novísima recopilación Libro V, Título X, Ley IV.
- (49) Novísima Recopilación. Libro V, Título X, Ley 1 nº 13.
- (50) Vid apuntes de Historia del Derecho Español. Universidad de Barcelona. Tomados de las explicaciones ordinarias de la cátedra. Parte general. La evolución general del Derecho Español. 1.969 pag. 315. En el mateix sentit JOSEP MELIA: El Dret Civil a les illes, Ciutat de Mallorca 1.967, pag. 9, PI Y MARGALL: Las Nacionalidades, Cuadernos para el Diálogo, Madrid 1.973...." Como no tienen la facultad de alterar sus códigos, ni la nación de corregírselos, si no por Leyes Generales, no hay ni puede haber en ellas movimiento jurídico. Se piensa en conservar el fuero, no en reformarlo, y la legislación está, por decirlo así, petrificada". El subratllat és meu.
- (51) Vid l'obra d'En LUIS PASCUAL GONZALEZ: Derecho foral de Baleares, Panorama Balear nº 54. Palma de Mallorca 1.956. Vid també La llei de Bases del Codi Civil 11-V-1888 i art 13 primera redacció del Codi Civil, títol preliminar.
- (52) Vid article 65 de la compilació de Dret Civil Especial de Balears.
- (53) Vid article 69 de la Compilación de Dret Civil Especial de Balears.

CAPITOL QUART. EPOCA CONSTITUCIONAL

4. EPOCA CONSTITUCIONAL

4.1. IDEOLOGIA DE LA CONSTITUCIO DE CADIZ

4.2. LA DIVISIO DEL TERRITORI EN PROVINCIAS

4.3. EL PROJECTE DE CONSTITUCIO FEDERAL DE LA PRIMERA REPUBLICA ESPANYOLA.

4.4. PROJECTES REGIONALITZADORS

4.5. EL PROJECTE MAURA

4.6. L'ESTATUT PROVINCIAL DE 1.925: CARTA INTERMUNICIPAL

4.7. AVANTPROJECTE D'ESTATUT DE AUTONOMIA BALEAR

4.7.1 Introducció

4.7.2 Notes de l'Avanprojecte

4.7.3 Organització

4.7.4 Competències

4.7.5 Representant del Govern

4.7.6 Concert

4.7.7 Federació de Regions

4.7.8 Reconstrucció

4.8 PROJECTE D'ESTATUT AUTONOMIC DE MALLORCA I EIVISSA

4.8.1 Canvis operats en relació a l'Avanprojecte

4.8.2 Competències: modificacions heguetes

4.9 CONSTITUCIO DE 1.931: TRES POSSIBILITATS

4.9.1 Província

4.9.2 Cabildos insulars

4.9.3 Regió Autònoma

4.10 ELS DARRERS QUARANTA ANYS

4.10.1 Autorització an el Govern per a constituir l'arxipèlag en Cabildos.

4.10.2 El Projecte de Llei de Bases de 1.971

4. EPOCA CONSTITUCIONAL

4.1 IDEOLOGIA DE LA CONSTITUCIO DE CADIZ.

Una nova etapa, la constitucional, seria el marc de referència de l'organització administrativa de l'arxipèlag a partir del segle XIX, i la totalitat de lo que duim del XX.

El punt de partida de la nova ideologia és la Constitució de Càdiz de 1.812, que conté una sèrie de principis, ja se n'ha parlat massa, d'això, no del tot espanyols, si no més bé importants de la revolució Francesa.

Destacam entre els que interessen a l'objecte del nostre estudi els següents:

- a) La sobirania resideix essencialment en la nació (reunió de tots els espanyols). A ella li perteneix exclusivament la facultat d'establir les seves Lleis Fonamentals (1);
- b) Partidaria de l'organització administrativa mitjançant regles fixes i uniformes (2);
- c) Igualtat, unitat i indivisibilitat de la sobirania (3) que apoïarà el procés centralitzador, iniciat al menys feia ja dos segles.

No tarda la Constitució en contemplar (4) la divisió territorial vigent a la época. Així a l'article 10:

" El territorio español comprende, en la Península, con sus posesiones e islas adyacentes, Aragón, Asturias, Castilla la Vieja, Castilla la Nueva, Cataluña, Córdoba, Extremadura, Galicia, Granada, Jaén, León, Molina, Murcia, Navarra, Provincias Vascongadas, Sevilla y Valencia, las islas Baleares y las Canarias".

Peró de seguida pensa en la seva rectificació. D'aixó parla l'article 11:

" se hará una división más conveniente del territorio español por una ley constitucional, luego que las circunstancias políticas de la nación lo permitan" (5)

El nou sistema d'organització descansa en dues figures, el "Jefe Superior", en el que resideix el govern polític de la província, i la "Diputación Provincial" (6), per a promoure la prosperitat (7) de la mateixa.

El canvi és sintetitzat per ARTÍCULO (8) de la manera següent":.. les diputacions se subrogan en les funcions administratives de les Audiencias i el Cap polític en les corresponents al Capitò General".

La província que intueix la constitució no es, emperó, un ens local, és més bé una circumscripció al servei de l'Estat. La Diputació, un consell assessor del Jefe superior. En posteriors lleis, la província anirà accentuant la seva personalitat fins conseguir dins l'Estatut Provincial la qualitat de ens territorial.

4.2. LA DIVISIO DEL TERRITORI EN PROVINCIAS

El segon escaó important dins la historia político-adminis-

trativa de la etapa constitucional que per cert pareix que vol donar compliment a l'article 11 de la Constitució de Cadiz, és el Decret de 30 de Novembre de 1.833 sobre la divisió del territori en províncies (9).

El seu primer article diu:

" El territorio español en la península e Islas adyacentes queda desde ahora dividido en cuarenta y nueve provincias, que tomarán el nombre de sus capitales respectivas, excepto las de Navarra, Alava Guipuzcoa y Vizcaya, que conservarán sus actuales denominaciones"

El nombre de províncies ha sofert variacions, algunes importants per el nostra treball. Així destacam la divisió en dues províncies de l'arxipèlag Canari l'any 1.927 quan a la data del decret que ara estudiam formava una sola província, com indica l'article dos " Santa Cruz la (capital) de las islas Canarias".

A la província se li dono el nom de Balears, adoptant una fórmula distinta de la usual que preveu el decret, ja que aquest a l'article primer diu que les províncies tendrán el nom de les seves capitals respectives, i a l'article segon insisteix en que Palma és la capital de les illes.

A l'apèndix, el decret senyala els límits y extensió de cada una de les províncies (10), cosa que no pot ésser més senzilla per al cas del territori que estudiam; el text diu:

Provincia. DE LAS ISLAS BALEARES

Su capital Palma

Comprende las islas de Mallorca, Menorca, Ibiza, Formentera y Cabrera.

La data del decret és important dins l'història de Espanya perquè s'implantà definitivament el sistema provincial, amb

totes les repercussions que du aparellades, però més importància té per a un arxipèlag (Canaries, Balears) perquè aquesta divisió va oblidar la realitat illa, ja que aplicà els mateixos criteris d'organització que en el continent (uniformisme), implantant definitivament, per lo que respecta a les nostres illes, el Govern de l'arxipèlag des de l'illa major.

El model iniciat l'any 1.333 tendrà vigència fins els nostres dies. Els petits canvis que hi ha pogut haver se situen dins el terreny d'una major o menor substantivitat de la Província i dins aquesta darrera opció una major o menor descentralització.

Emperó, i mentres està sempre en vigor el model Provincial a l'arxipèlag, se succeeixen una sèrie de projectes i inclús de lleis aprovades, que aporten nous models que van desde el manteniment de la província, però adequada a la realitat de l'arxipèlag, fins a la regionalització, passant per la regió autònoma i l'estat membre d'un Estat federal. Convé que nos curem a estudiar-los perquè nos poden ajudar a treure solucions de cara a una nova organització político-administrativa de les illes.

4. 3 EL PROJECTE DE CONSTITUCIO FEDERAL DE LA PRIMERA REPUBLICA ESPANYOLA.

El projecte de Constitució de la primera república (11) al ser de tipus federal (12), lògicament romp amb els molvlos del sistema instaurat per la constitució de Cádiz. No té tant de sentit aquí parlar de centralització, ni de descentralització.

No oblidem que la centralització implica un centre que segueix en poder d'un gran nombre de competències (13) PI i MARGAL, l'ideòleg principal de la I República, ho expressava clarament.. "Fora del pacte se pot esser descentralitzador, no federal; i d'aquí que de cada dia me afirmi més i més amb el pacte (14) i és que el federalisme se basa en el pacte. Aposta té aquest nom, que ve de llatí (foedus) (15).

Fruit de la primera República és el projecte de constitució federal de 17 de juliol de 1.873, que analisarem a continuació.

Si tota constitució federal parteix de l'existència de uns estats, vegem primer quins estats considera, i si l'arxipèlag és un d'ells. L'article primer contesta a totes aquestes preguntes: "Componen la nación Española los Estados de Andalucía Alta, Andalucía Baja, Aragón Asturias, Baleares, Canarias, Castilla la Nueva, Castilla la Vieja"... divisó que en el pensar de la comisió que le va fer, se basava en la història del antic regne (16) però que ha estat criticada p'En GARCIA GALLO (17) per considerar-la al marge de la tradició històrica.

Lo més important per a nosaltres és que considera a Balears com Estat membre.

El projecte després d'enumerar en el titol V les facultats corresponents als poders públics de la federació (18) dedica el titol XIII a descriure les facultats dels estats membres.

Entre elles podem destacar:

- 1) La de donar-se una constitució (19). Aquesta es precisament una nota que diferencia a l'estat membre de una federació, de una regió autònoma, a pesar de que en aquest cas no hi ha molta d'autonomia per part dels estats membres, ja que aquestes constitucions poden sofrir una revisió per part de les Corts federals per constatar si s'han respectat els límits constitucionals (20).
- 2) Entre les competències dels estats membres destaquem: industria, hisenda, obres públiques, camins, regionals, beneficència i instrucció (instituts i Universitat), pot emetre emprèstits, emetre Deute públic, regular la seva organització territorial i mantenir la força necessària per a la seva seguretat interior (21).
- 3) Els poder dels Estats serán anòlegs an els poders de tipus federal (22) que son: Legislatiu, Executiu, Judicidàⁱ de relació, exercit aquest darrer per el president de la República.
- 4) Els estats tenen potestad legislativa, però limitada en els següents principis: manteniment dels drets individuals, forma republicana, unitat de la patria, constitució federal (23)
- 5) Finalment contempla la unió de dos o més estats, membres, essent un requisit previ el consentiment de

les Corts dels estats interessats i la sanció de les Corts federals (24).

Els estats participen en la formació de la voluntat federal, així el poder legislatiu se compon de dos cossos: Congrés i Senat, aquest darrer format en base a quatre senadors per cada estat, "sea cualquiera su importancia y el número de sus habitantes" (25). Aquest precepte que nos recorda a la constitució americana (26) es típic dels estats federals i configura un pacte entre estats grans i petits.

La sobirania que resideix en tots els ciutadans i s'exerceix, en representació seva i de forma compartida per el municipi, L'estat regional i L'estat Federal (27).

Les crítiques que ha rebut aquest projecte son moltes GONZALEZ TRUJILLO (28) senyala la preeminencia de la cambra de diputats sobre la de senadors, i la poca participació dels Estats membres a la elaboració de la reforma constitucional. J.A. CORRAL LEZ CASANOVA (29) pensa que més que constitucions, lo que fan els estats membres son estatus. Que les funcions del senat son molt disminuïdes perquè no te iniciativa legislativa, quedant convertit amb un espècie de tribunal, i reitera la crítica ja senyalada sobre la poca intervenció dels Estats dins el procés de reforma de la constitució federal, i acaba dient que més que federal, la constitució, es més bé la d'un estat regional.

El projecte de constitució federal és presentat a les Corts el 17 de juliol de 1.873, però la dissolució d'aquestes el 3 de gener de 1.874, impedeix que se discuteixi i aprovi.

Entre les causes de la caiguda de la 1ª República destaca el moviment cantonal que va ésser una verdadera acció directa de grups republicans que volien implantar el sistema republicà federal sense esperar l'aprovació de la Constitució per les Corts, fenomen que ha estat estudiat darrerament per ANTONI JUTGLAR(30).

4.4 PROJECTES REGIONALITZADORS

Durant el segle XIX se donaren una sèrie de projectes regionalitzadors (31), és a dir, unes solucions que parteixen de demarcacions més àmplies que la provincial però que s'estableixen per a donar assentament an els serveis de l'Estat, primordialment i no per a la creació de ens administratius de base territorial, com podria ésser la regió administrativa.

Aquests projectes molt poc innoven en relació a l'arxipèlag Balear. Així Escosura an el Real Decret de 29 de setembre de 1.847, organitzant la governació civil del regne, dividix el territori de la península en onze (32) governs generals (33) però no hi ha canvis en relació a l'arxipèlag, ja que senyala "En las islas Baleares y en las Canarias no se hace alteración por ahora" (34).

El projecte Moret presentat a les Corts el 5 de gener de 1884 especifica que hi haurà un governador a cada una de les quinze regions, entre les que incloeix Balears. A cada provincia, excepte Balears i Canaries, hi haurà un Delegat provincial (35).

L'excepció està fonamentada en que cada un dels arxipèlags és en aquella època una província, lo que no ocorrà a Canàries. Província que en el projecte se convertia en regió.

Finalment el projecte de llei de Govern i Administració Local, Silvela- Sanchez Toca de 1.891. Després de considerar a les Balears com a demarcació regional (36), estableix que el govern y administració de la regió correspon al Governador regional, al Consell Regional i a la comisió executiva d'aquest consell (37). El govern i l'administració de les Balears continuarà a càrrec del Governador de la província i de la Diputació Provincial, sense consell regional. El Governador de Balears dependrà directament del govern de S.M., seguint el mateix temps el superior immediat del delegat de govern de Màó. (38) El projecte no és gens innovador, doncs manté el mateix organigrama que existia abans de que aparegués, si tenim en compte que desde 1.856 existia la figura del subgovernador de Menorca (39).

4.5 EL PROJECTE MAURA

Tampoc aporta res de nou, preveu la subsistència de la delegació de Govern de Menorca (40). I que el nombre de diputats provincials de Balears serà deu: 7 de Mallorca, 1 de Eivissa i 2 de Menorca (41).

4.6 L'ESTATUS PROVINCIAL DE 1.925: CARTA INTERMUNICIPAL

Una de les novetats que aporta l'estatut Provincial de 1.925 i que hagués pogut esser una solució per l'arxipèlag és la de la carta intermunicipal,⁽⁴²⁾ la justificació d'aquesta nova possibilitat vé expressada a l'exposició de motius de la llei:

..." La rigidez del anterior sistema habia engendrado muchos daños. Era incompatible, a veces con la Geografía, y por eso rompió bien pronto en Canarias, provincia interinsular que no podía acomodar su característica de fraccionamiento territorial a la unidad absorbente de una Diputación"... (43).

La solució que proposa és la que a continuació comentam. Els ajuntaments (44) de una provincia poden acordar la modificació del règim Provincial Canú substituiguent la Diputació per un altre o uns altres organismes, o alterant la seva estructura orgànica, administrativa i econòmica (45).

Pareix que la primera solució era la més aconsellable per el nostre arxipèlag ja que hi hagues pogut haver-hi un organisme per a cada illa i mes si tenim en compte que l'article 10 preveia que si se constituïen vòris organismes intermunicipals, tocaria formar-se'n un altre, representatiu de la provincia, que le personifiqués en les relacions amb la Administració, i realitzés les funcions comuns an els organismes. Espècia de Mancomunitat en el sentit emprat a Canàries, que hagués pogut ésser l'organ interinsular.

Els únics límits que plantetjava l'estatut en aquest model eren dos:

..." Sus reglas no afectarán nunca la capitalidad de la provincia, ni a los servicios propios de la Administración Central..."

Limitacions perfectament comprensibles, donat l'àmbit local en que se mou l'estatut i el respecte a la divisió provincial en que juga d'entrada el model proposat.

4.7 AVANT PROJECTE D'ESTATUT DE AUTONOMIA BALEAR

4.7.1 Introducció

Proclamada la II República, i abans de que s'aprovés la Constitució i sense saber per això mateix la forma d'estat que configuraria, se comencen a redactar a varies regions espanyoles projectes d'estatut; així és el cas de la catalana, amb l'estatut de Núria de 1.931 i en pitjor sort el de Mallorca i Eivissa. Per cert que l'història registra altres casos d'estatuts que se adelanten a Constitucions, i que inclús s'aproven abans que elles. Es el cas de Sicília i d'altres regions d'estatut especial Italianes.

Analizarem primer l'avantprojecte d'Estatut de les illes Balears, i després el projecte d'Estatut Autonòmic de Mallorca i Eivissa '46) per ésser el primer l'antecedent del segon, a pesar de que amb una filosofia i un àmbit territorial distint.

Abans de començar l'anàlisi sustantiu de l'avantprojecte, convé que el situem i el diferenciem de lo comentat dins l'etapa que hem considerat com a constitucional.

4.7.2 Notes de l'avantprojecte

- a) Es un avantprojecte fet a l'arxipèlag i no desde el centre. Aquesta nota és peculiar i el diferencia de tots els projectes, lleis, constitucions, que hem analitzat dins la etapa constitucional. Per aixó i a pesar de tots els seus defectes, que intentarem exposar, té la virtut de estar fet per homes de les illes, i per tant coneixedors de la problemàtica illenca, i de la seva propia història.

- b) Es un avantprojecte fet a Mallorca (47) sense l'opinió de representants o entitats de les demés illes (48), nota importantíssima, perquè la visió i les solucions són mallorquines, a pesar dels esforços que se fan per a contemplar l'arxipèlag en perspectiva. Així l'organisme superior o interinsular es diu Gran i General Consell (49) quan nos consta que històricament aquest organisme no tenia més jurisdicció que damunt Mallorca. Perquè emprar-lo a-les-hores per a designar l'òrgan d'àmbit interinsular?. Aquesta segona nota té moltes conseqüències que anirem senyalant quan estudiem l'organització.
- c) Pensat per ésser aplicat dins un estat federal. A pesar (50) de que no se pronuncii d'una forma tant clara com la de l'article primer de l'estatut de Núria (51).
- d) Elaborat per una associació de cultura i Cambres Agrícola i de Comerç, y per tant al marge dels partits polítics.
- e) Contempla l'arxipèlag en conjunt, aposta li posaren per nom: Estatut de les illes Balears.
- f) Es abstracte, esquemàtic (52) El mateix preàmbul ho senyala (53). Hem trobat, dins l'articulat, al menys quatre remissions a lleis orgàniques (54).

Un preàmbul, una declaracion preliminar i set títols formen l'estructura del projecte.

Es en el títol primer, article segon, on s'estableix la cooficialitat entre la llengua materna i la Espanyola (55).

4.7.3 Organització.

Distingeix l'avantprojecte tres institucions: Consells Municipals (56), Diputacions insulars i Organisme superior o Interinsular (57). Lògicament a nosaltres nos interessa aprofunditzar en les dues darreres.

Entre la disjuntiva de Govern per illes, o Govern a nivell d'un organ comú i únic a tot l'arxipèlag, l'avantprojecte adopta el sistema mixte. Govern per illes i Organ interinsular, a pesar de que com és lògic l'equilibri està molt més inclinat a la primera fórmula, que a la segona (58). Així l'article primer reconeix a Menorca i a Eivissa el dret a regular particularment la seva pròpia autonomia. Hi ha tres diputacions insulars, una per a cada illa, que gaudeixen - cada una d'elles - de totes las competències no reservades al poder central (59). A pesar de que la autonomia no és completa, perquè l'avantprojecte considera que cada una de les illes menors formen un districte, mentres que Mallorca queda dividida en tres, i otorga nou diputats a cada un dels districtes. La suma del quals forma precisament el Gran i General Consell amb lo que queda establida la relació illa major illes menors amb els paràmetres 27-9-9. El Gran i General Consell tenia la seva residència oficial a la Ciutat de Mallorca. i entre les seves competències destaquem: les relacions de les Diputacions amb el poder federal, (concert econòmic) i les qüestions d'interés comú a totes o a alguna de les illes (60). En veritat l'avantprojecte és realista quan crea un organ^y interinsular de mesurades competències.

L'avantprojecte no consegueix idó, ni la autonomia completa de les illes menors, en quedar fixat que se regiran per nou diputats, ni la igualtat de representació per illes en el Gran i General Consell.

La tensió entre la capital i les demés ciutats de cada una de les illes, queda en cert mode solucionada quan preveu que les diputacions serón elegides un terç per els municipis i en dos terços entre tos els electors de l'illa lo que en el cas de Mallorca seria- a la actualitat- una font d'equilibri entre la capital (amb un 50 % de la població) i el reste de la illa (61).

El Govern de la Diputació Mallorquina (62) s'estableix en base a un President i sis consellers, elegits de entre els 27 que formen la Diputació, formant un Consell de govern (63).

4.7.4 Competències

Senyala l'article 23 les competències reservades al poder federal de l'Estat que no comentarem per esser més bé objecte de la constitució de l'Estat (64).

L'article 24, en canvi, enumera les competencies de la regió que si mereixen el nostre comentari.

- a) Constitució, interpretació i aplicació dels estatuts reguladors de l'autonomia.
- b) Administració Local, règim municipal i funcionaris.
- c) Justícia municipal.
- d) Règim tributari (impostos, contribucions i emprèstits)

- e) Vida econòmica de la regió (càmbres agrícoles i de comerç, de propietat.)
- f) Port franc, aeroport, comerç de cabotatge.
- g) Higiene, sanitat i previsió
- h) Ensenyament primari y secundari (65)
- i) Estructuració agropecuària i qüestions socials agràries.
- j) Beneficència pública i privada.
- k) Obres públiques, mines, aigües, salts d'aigua, ferrocarrils, carreteres, i monts.
- l) Turisme, tresor artístic, arqueològic, jocs i espectacles públics.
- m) Cultura intel·lectual i física.

4.7.5 Representant del Govern.

L'estatut preveu uns representants oficials del poder central a cada una de les illes, però no parla de la missió d'aquests representants, evitarem comentaris a una institució de hipotètiques funcions, tant sols diria una cosa, en el cas de que, en el futur, tenguí que existir un delegat del Govern a les regions, consider que en aquesta la Balear n'hi hauria d'haver tres: un a cada respectiva illa gran, assumint cada un d'ells les funcions a cada una de les illes, i el de Mallorca además les funcions regionals.

4.7.6 Concert

Finalment resol el problema fiscal entre la regió i l'Estat, mitjansant un concert econòmic (66) paregut al de les províncies

Vasconavarres (67).

4.7.7 Federació de regions

No contempla l'avantprojecte la unió amb altres estats com ho feia, per exemple, l'estatut de Núria (63). Suficients problemes hi havia per entendre's els illencs entre ells, com ben aviat veuren, i amb estar a l'altura de l'autonomia que havien projectada.

4.7.8 Recanitulació

Alguns dels problemes que hem vist que se donaven quan estudiavem les institucions històriques del primer període tornen actuals quan se llegeix l'avantprojecte i ho seran, sempre que les competències que ara estan en el centre retornin a cada una de les illes. La relació illes entre elles, en el cas de que existesqui un organ interinsular. La tensió entre cada una de les capitals i les demás ciutats de cada una de les illes, etc.

Finalment hi ha que fer notar el perill (69) consistent en que les oligarquies locals manetjin l'autonomia, però en benefici propi, oblidan-se dels interessos de la comunitat. La principal defensa que té el cas social en aquests casos és la democràcia que possibiliti denunciar aquesta situació anòmla.

4.3 PROJECTE D'ESTATUT AUTONOMIC DE MALLORCA I EIVISSA

La sort de l'avantprojecte no va ésser molt brillant. Es discutit i aprovat- convertint-se en projecte per l'assemblea de ajuntaments i entitats convocades (70) per el president de la Diputació provincial de Balears i reunida en el Teatre Principal de Palma els dies 20, 21, 22, i 23 de Juliol de 1.931

4.8.1 Canvis operats en relació a l'avantprojecte

a) Es un projecte d'Estatut d'autonomia de Mallorca i Eivissa, i no de les illes Balears.

Perquè no se presentaren els representants menorquins? Ells mateixos se justificaren, diguent que era prematur parlar d'estatut abans de que s'aprovés la Constitució General de la República (71). En el fons una de les causes mes importants és el sentiment catalanòfil del poble menorquí per lo demás arrelat desde feia temps (72). La ausència de Menorca a l'aprovació de lo que seria projecte fa que se frustri la possibilitat de regió autònoma per a les illes. Ja veurem el perquè quan estudiem la constitució de la II República i les possibilitats que aquesta oferi a l'arxipèlag.

b) Un altre dels canvis fundamentals que s'observen és que --mentres l'avantprojecte està pensat per a insertar-se dins un estat federal, el projecte s'adapta més a lo fórmula que preveu la Constitució encara no promulgada, eludint totes les referències al model federal (73)

c) Se consegueix la plena autonomia a cada una de les illes. (74). Així Eivissa pot elegir per a governar-se el nombre de diputats que voldrà (75), mentres que abans estava subjecta a nou.

d) Se opté la igualtat de les illes a l'organ interinsular, d'aquesta manera. El Gran i General Consell quedarà integrat per delegacions numéricament iguals de les respectives diputacions il·lenques (76).

4.8.2. Competències: modificacions hagudes

Sofreix canvis la mateixa classificació, basada la del projecte amb la que preveu la Constitució del 1.931 (77). En resum, notam a faltar la justícia municipal (78) entre les competències que enumera l'estatut per a la regió.

Lo mateix nos passa en la competència en matèria d'administració local (organització del sistema municipal) a pesar de que no esta clà que aquesta competència deixi de pertàner a la regió (en el cas nostre a les illes) ja que el projecte preveu que una de les tres institucions de govern sien els consells municipals (art. 5), que se regiran per la llei orgànica corresponent (art. 6). Suposam que aquesta llei orgànica, tenia que ésser elaborada per la regió, i no per l'estat. Segon argument, entre les facultats de la regió trobam." La constitució, interpretació i aplicació dels estatut reguladors d'aquesta mateixa autonomia (art. 23.a). Un altre dels arguments que podem utilitzar és el de que l'administració local no es una de les competències reservades al Govern de la República. I el de qui pot lo més, organització insular i interinsular; pot lo menys, organització municipal (79).

Segons quines facultats, la legislació de les quals queda atribuïda al poder de la República i la seva execució a les diputacions, senyalen també canvis en relació a l'avantprojecte. Així, l'apartat a) de l'article 22 parla de la recaudació de tributs i monopolis de la República. El canvi és significatiu, perquè pareix senyalar la supressió del sistema de Concert eco-

nòmic previst a l'avantprojecte, consideració que pareix reforçada per el canvi de ròtulo del títol IV ("Concert Econòmic" per "Hisenda regional"). No podem emperó, concretar les innovacions que se donen, en materia fiscal, degut a l'ambigüetat amb que s'expressa l'article 26 del projecte.

Dins la mateixa Classificació hi trobam lleis agràries (que podrien ésser vetades per les respectives diputacions) Expropiació forçosa. Règim de premsa, associació i reunió, espectacles públics, en loque no afecta a ordre públic.

4.9 CONSTITUCIO DE 1.931: TRES POSSIBILITATS

No va a ésser precisament federal la forma d'Estat que aprova ren les Corts Constituents de la República, i la Constitució ho senyala immediatament (art, 1).

" La República constituye un Estado integral, compatible con la autonomía de los municipios y regiones".

Estot integral o Regional Considerat per certa part de la doctrina com una forma intermitja entre l'unitari i el federal. Uns ell se conjuga la descentralització política, i la autonomia (20), se configura, ido, amb una técnica totalment distinta de la federal, perque quant hi ha descentralització, les competéncies van de l'estat a les regions, mentres que en el federalisme els estats membres tenen competéncies originàries, part de les quals les donen al poder federal, mitjançant el pacte.

La constitució de 1.931 preveia per a Balears tres possibilitats o models d'organització: Provincia de régim comú, Cabildos i Regió autònoma.

4.9.1 Província

La primera d'elles continuar essent província, és la que històricament se va donar. La constitució, no establí com ho ha fet la llei fonamental Italiana, la divisió del país en regions fixades prèviament, si no que la decisió tenia que partir dels mateixos territoris, així, podia una província seguir essent província, si li pareixia bé, o no se considerava en capacitat per a poder usar de l'autonomia que li conferia la constitució. L'article deu se referia a elles, i deia:

"Las provincias se constituirán por los municipios mancomunados conforme a una ley que determinara su régimen, sus funciones y la manera de elegir el órgano gestor de sus fines políticoadministrativos".

4.9.2 Cabildos insulars

Dins al mateix article que parla de la província s'hi afegí un article relatiu als cabildos

" En las islas Canarias, además de cada isla formará una categoría orgánica prevista de un cabildo insular como cuerpo gestor de sus intereses peculiares, con funciones y facultades administrativas iguales a las que la ley asigna al de las provincias"

Poca cosa innova per a Canàries aquesta norma, constatem encara que s'han constitucionalitzat els Cabildos, quan abans la seva existència depenia tant sols d'una llei formal amb caracter d'ordinària, la darrera de les quals era l'Estatut Provincial de 1.925 modificada per un decret de 1.927.

L'últim paràgraf de l'article 10, és el més important per a nosaltres. Diu sencillament:

"Las islas Baleares podran optar por un régimen idéntico"

Tres comentaris cal fer en aquest paràgraf:

- a) Com ja hem dit abans el precepte queda constitucionalitzat, per lo que no pot esser modificat per una llei ordinària, ni per un Decret en rang de llei formal.
- b) El precepte venia a complaure una serie d'aspiracions que sense interrupció, i desde l'any 1.912, havien demanat amb insistència l'implantació dels Cabildos a les illes (81).
- c) Se deixa en els illencs la possibilitat de optar, o no fer-ho, per el patró Cabildos, a pesar de que no se senyala la forma amb la que se té que realitzar aquesta decisió, referendum, assemblea de municipis, Diputació.

4.923 Regió autònoma

La tercera possibilitat que proveia la constitució era que l'arxipèleg fos una regió autònoma. En efecte, diu l'article 11..." si una o varias provincias limítrofes, con características históricas, culturales y económicas comunes, acordaran organizarse en región autónoma para formar un núcleo político administrativo, dentro del Estado Español, presentará su estatuto con arreglo a lo establecido en el artículo 12...()... La condición de limítrofes no es exigible a los territorios insulares entre si".

Una provincia se pot, per tant, convertir en regió, pero no una part de provincia, per lo que el projecte d'Estatut d'Autonomia de Mallorca i Eivissa quedava invalidat.

Vull comentar finalment el polèmic article 13 de la Constitució que senyala "En ningún caso se admite la Federación de regiones autonomas". Aquest article va esser durament criticat a la Còmbra. Així el diputat Alomar protesta perquè se tanca el país a la possible unió de Balears amb Catalunya (82).

No falten esperits realistes que presenten, durant aquesta època, com aspiració immediata, la formació de tres Cabildos(83)

4.10. ELS DARRERS QUARANTA ANYS

4.10.1 Autorització en el Govern per a constituir l'archipièlag en Cabildos.

Hi ha que esperar a la Llei de Bases de Régim Local de 17 de Juliol de 1.945 per que se torni parlar una altra vegada de Cabildos (84), però en les diferències que ara senyalarem.

La disposició addicional 1ª de la mencionada llei diu "Se autoriza al Gobierno para constituir el archipiélago Balear en Régimen de Cabildos insulares", disposició que no és convinguda per la llei de Bases de Régim Local de 3 de desembre de 1.953- la reforma que preveu aquesta llei es purament fiscal- i apareix en el text articulat i refundit de les lleis de Bases de Régim Local de 17 de juliol de 1.945 i les de desembre de 1.953, aprovat per decret de 24 de juny de 1.955.

Les diferències amb les anterior normativa- la que preveia l'article 10 de la Constitució de la II República- son notables.

- a) El precepte no està constitucionalitzat, per lo que pot ésser canviat, per una llei ordinària. Té menys garanties d'estabilitat.
- b) La decisió d'implantar Cabildos deixa d'estar en mans de les Balears, per q esser opció del Govern " Se autoriza al Gobierno "

Tècnicament aquesta disposició adicional és una autorització que la llei dona al Govern, per que aquest reguli una matèria que, en principi, tocar  ésser de la exclussiva competència de les Corts. Es lo que la doctrina anomena reglaments autoritzats (86). Aquesta t cnica es elevada a rang de llei per l'article 26 de la L.R.J.A.E. (87) i a rang Constitucional amb l'article 41 de la L.O.E. (88).

Conseqüentment amb lo esposat, la norma material que tenia que dimanar de l'autorització havia d'esser un reglament i no una llei, i per el mateix motiu el Govern podia fer quantes reformes consider s oportunes al Decret regulador.

Els criteris orientatius que dona la llei per a la futura regulació son suficientment clars, ja que existeix un model, els Cabildos insulars Canaris, ben definit.

La disposició adicional intenta paliar la desigualtat devant la llei que suposa el tracte desigual que s'ha donat desde 1.912 a l'arxipèlag Balear ^{en} relació al Canari.

A altres reglaments administratius se va perfilant aquesta mateixa possibilitat, aix  en el de població i demarcació de les entitats locals de 1.952, després de l'article 78 que se refereix

a Canàries (89) el 79 afegeix "Análogas prevenciones regiran para el archipiélago Balear si el gobierno acordara constituirlo en régimen de Cabildos insulares".

No profunditzarem dins l'estudi del funcionament dels Cabildos perquè ho farem quan estudiem el model de dret espanyol: Cabildos insulars de Canàries.

Mereix, emperó, la nostra atenció el recollir tots els estudis que s'han realitzat a partir de 1.945 sobre la possible implantació de Cabildos a les illes.

En aquest sentit podem destacar l'Estudio sobre la posibilidad y conveniencia de establecer el régimen de Cabildos insulares en la provincia de Baleares (90).

Entre les seves conclusions senyalam:

- a) Creació de tres Cabildos, un a Mallorca, l'altre a Menorca i un tercer a Eivissa i Formentera. I el naixement d'una Mancomunitat;
- b) No preveu un règim fiscal excepcional per alimentar a cada un dels Cabildos, sinó que parteix dels ingressos de la Diputació i de que cada Cabildo en lo fiscal funcionés com una petita diputació.

La Llei Orgànica de l'Estat que va venir a complementar el quadre institucional del nou règim no suposà un avenç notable de possibilitats en la matèria que estam tractant. Ni se constitucionalitza l'existència dels Cabildos, ni se preveu la creació de ens territorial, intermitjos entre l'Estat i la provincia, o

entre aquesta i el municipi. (99).

4.10.2 El Projecte de Llei de Bases de 1.971

El projecte de llei de Bases de Régim Local de 17 de desembre de 1.971 va suposar una involució en relació a les expectatives que hi havia desde la promulgació de la llei de Bases de 1.945.

El preàmbul del projecte diu "En el orden Provincial se conservan los regímenes especiales de las provincias de Alava, Navarra e islas Canarias, previniéndose igualmente determinadas singularidades, para las Baleares, dando así satisfacción a aspiraciones reiteradamente expresadas". Les singularitats de les que parla el preàmbul apareixen a la Base 41 dedicada a contemplar els Règims especials, diu textualment el punt quart dedicat a Balears:

" La Diputación provincial del archipiélago Balear se compondrá de forma que existan representaciones de las islas, proporcionales a su población, en cada uno de los cauces representativos. Entre las comisiones de la Diputación, además, existirá una para las islas que reglamentariamente se determinen".

Deim que es una regressió, perquè priva a l'arxipèlag de la possibilitat de Cabildos i no innova per altre part, perquè les comissions de illes ja existien. Les crítiques no se feren esperar (92).

El projecte no va prosperar, degut a la gran quantitat de esmenes, i fou retirat de les Corts (93).

NOTES

- (1) Vid. arts. 1 i 3 de la Constitució de Cádiz. La influencia de Rousseau es notable vid. JUAN JACOBO ROUSSEAU: Contrato Social, próleg de Manuel Tuñón de Lara, Espasa-Capfe Madrid 1.975 pags 51 i 52.
- (2) Vid el discurs preliminar de la Constitució de Cádiz
- (3) Vid. SANCHEZ AGESTA: Historia del Constitucionalismo Español 2ª edició Instituto de Estudios Políticos Madrid 1.964, pag. 70.
- (4) Discurs preliminar llegit a les Corts al presentar la comisió de Constitució el projecte..." La comisión bien hubiera deseado hacer más comodo y proporcionado repartimiento de todo el territorio Español"... ()... más esta grande obra exige para su perfección un cúmulo prodigioso de conocimientos científicos, datos, noticias y documentos, que la comisión ni tenía ni podía facilitar en las circunstancias en que se halla el reino. Asi se ha creido debía dejarse para los Cortes sucesivas el desempeño de este tan difícil como importante trabajo"
- (5) En el mateix sentit art. 326 de la Constitució de Cádiz.
- (6) Composta per el president, un intendent i set individus elegits per els electors del partit judicial.
- (7) Vegeu art. 324 i 325 de la Constitució de Cádiz i també vid arts. 326 i 328 de la mateixa constitució.
- (8) Vegeu ARTOLA: Los orígenes de la España contemporánea. Madrid 1.959, pag. 423
- (9) La divisió pretèn concentrar tots els serveis de l'Estat a les províncies. Així diu l'article 4, "Esta división de provincias no se entenderá limitada al orden administrativo, sino que se arreglarán a ella las demarcaciones militares, judiciales y de Hacienda". De divisions anteriors an aquesta n'hi ha moltes citem el decret de Jose I de 17 d'abril de 1.810 que mos omiteix tant a Balears com a Canàries. Abans hi havia hagut la divisió de Floridablanca de 22 de març de 1.785, que si havia considerat el Regne de Mallorca. Instaurat el règim Constitucional, la primera de les dites divisions és la que preveu la llei inst. 23 de juny 1.813. "Para el Gobierno económico Político de las Provincias". Si seguim l'ordre cronològic, no podem deixar d'ometre la penúltima de les divisions generals del territori en Provincias que en el seu article 2 ja mos senyalava com a una provincia més, mos referim al Decret LIX de 27 de gener de 1.822.
- (10) Vegeu l'article tercer del decret de 30 de novembre de 1.833

- (11) Hi ha hagut altres projectes de tipus federal anteriors inclús a l'any 1.873. Vegeu, per exemple, Las Bases para la constitución Federal de la nación Española y para el Estado de Cataluña; Observaciones sobre el modo de plantear la confederación Española de VALENTIN ALMIRALL, publicat l'any 1.868. Vid també l'any 1.869 el Pacte de Tortosa.
- (12) Per a distinguir entre regió política i estat federal vid. PABLO LUCAS VERDU: Estado Federal, Enciclopedia Jurídica Seix IX pag. 34 que diu " la autonomía de la región se limita a la potestad legislativa ordinaria, la autonomía del Estado miembro comprende también la potestad constituyente" Vid PEDRO MARIA LARRUMBE BIURRUM: La región, aspectos administrativos, Montecorvo 1.973 pag 75: a) mientras l'Estat membre té un poder propi i originari, la regió té facultats delegades per l'Estat, delimitades i condicionades; b) El federalisme consisteix amb una juxtaposició i combinació de varis poders estatals, a l'Estat unitari el poder és únic; c) les regions poden esser privades de personalitat jurídica i política per part de l'Estat, ja que si el seu reconeixement depén de l'Estat, també aquest té possibilitat de negar o supendre el reconeixement; mentre que el títol de l'Estat membre és originari, el de la regió és derivatiu.
- (13) S'ha dit, emperó, que l'Estat Federal representa el grau mes elevat de descentralització política. Vegeu PABLO LUCAS VERDU: Estado Federal, op. cit., pag. 34
- (14) Vegeu FRANCISCO PI Y MARGALL: Las nacionalidades op. cit, pag. 30
- (15) Vegeu JUAN J. TRIAS-ANTONIO ELORZA: Federalismo y Reforma Social en España 1.840-1.870, Seminarios y ediciones Madrid 1975, pag. 62
- (16) Divisió que en el pensar de la comisió se basa en la històrica dels antics regnes.
- (17) Vegeu GARCIA GALLO: Manual... op. cit., pag. 874
- (18) Entre les facultats corresponents als poders públics de la federació, ubicats en el títol 5 del projecte, podem destacar, deixant aparta les típiques de tot poder federal central (relacions exteriors etc.), les que tangencialment poden tenir relació amb les facultats dels estats membres: " Ferrocarriles, caminos generales, medios oficiales de comunicación marítimas y terrestres y obras públicas de interés Nacional...()... 15 Códigos Generales...()... 18. Sanidad, iluminación de las costas, navegación...()...19 Montes y minas, canales generales de riego...() 20 Establecimiento de una Universidad Federal y de cuatro escuelas normales superiores de Agricultura, artes oficios en los cuatro puntos de la federación que se determinen por una ley...() 22 Conservación del orden público..."
- (19) Article 93 del projecte de Constitució Federal de la República Espanyola de 17 de juliol de 1.873.
- (20) Article 102 del citat projecte.

- (41) Art. 294 del projecte Maura.
- (42) Per a veure l'expectació que va donar a l'illa de Menorca la possibilitat de la Carta intermunicipal vid ANGEL LUIS Y PABLO: Menorca ante el Estatuto Provincial, Revista de Menorca pag. 95-94 any 1.925 tom XX.
- (43) El subratllat és meu.
- (44) L'article 6 senyala el procediment a seguir per a l'obtenció d'aquest règim.
- (45) Vegeu l'article 6 de l'estatut provincial.
- p (46) Un anàlisi exhaustiu sobre el projecte i l'avanprojecte de estatut d'autonomia amb els antecedents de l'avanprojecte, discussió i esmenes i projecte definitiu juntament amb una tabla de documents molt completa ha escrit darrerament GUILLEM SIMO: Notes per a una història de l'estatut d'Autonomia de les illes de 1.931, Randa, La República i la Guerra Civil a Mallorca, nº 3.
- (47) Presentat per l'Associació per la Cultura de Mallorca, amb l'assentiment de les cambres de comerç i agrícola. L'avant projecte fou publicat a la revista "La nostra Terra" nº 42 Juny 1.931. També es publicat a un fulletó de 11 fols per la Associació per la Cultura de Mallorca l'any 1.931 el 19 de juny a Ciutat de Mallorca.
- (48) Vid prensa de la época... "De ahí que censuremos que hayan sido Mallorquines exclusivamente quienes hayan confeccionado el proyecto del Estatuto Balear, requiriendo luego el concurso de menorquines e ibicencos para su aprobación" ALEJANDRE JAUME, El obrero Balear órgano de la agrupación Socialista, defensor de la clase obrera, 6, 13, 20 i 27- 1.933. Font agafada del llibre de Anselm Lluïl: El mallorquinisme Polític 1.840-1.936, Del regionalisme al Nacionalisme, volum. 2, Edicions Catalanes de París 1.975, pag 316.
- (49) Vid art. 17 de l'avanprojecte.
- (50) Vegeu el preàmbul " la possibilitat, i fins gosariem dir la probabilitat, que la próxima constitució definitiva de la República Espanyola sigui en forma federal", l'article 17 de l'avanprojecte també el ludeix a la fórmula federal..." les relacions de les Diputacions insulars amb el poder federal de l'Estat Espanyol"
- (51) "...Catalunya és un Estat autònom dintre de la República Espanyola"...
- (52) Vegeu en el mateix sentit les declaracions de IGNASI RIBAS a dins l'article transcrit per PAU LLABRES: politics devant l'estatut, Lluç, Febrer 1.976, num. 656 pag. 13.

- (53) "...L'avantprojecte d'Estatut de les illes que es presenta no pretèn haver esgotat la matèria en una redacció completa i definitiva, si no sols haver donat forma a una base mínima d'aspiracions, acceptables per tothom"...
- (54) Vid arts, 6, 15, 22, i 29 de l'avantprojecte.
- (55) "art. 2 Les llengües oficials del territori son indistintament la materna del dit territori i l'espanyola.
El coneixament de la primera serà absolutament necessari als funcionaris, de qualsevol ordre i categoria, que prestin servei en el territori de la regió".
- (56) Després de senyalar l'article 5 la amplia autonomia municipal que se donarà an els consells, l'article 6 remiteix la seva regulació a una llei orgànica.
- (57) Vid art. 5 de l'avantprojecte.
- (58) Així s'expressa el preàmbul: Respecte a Menorca i Eivissa, cap desig d'unificació, cap extemporània i antiliberal vel. l'etat de domini, cap afany de centralització. Que cascuna d'elles s'ordeni al seu albir i a la mida de les seves particulars necessitats la propia vida, sense més nexa, si tant se vol, que el veïnatge i aquella mateixa condició comuna de fraternitat... ().. a part del que facin necessari les superiors raons de relació amb el poder de l'Estat Federal".
- (59) Vegeu l'article 7 de l'avantprojecte.
- (60) Vid art. 17, 21 de l'avantprojecte.
- (61) Tambè és adequat aquest procediment a la illa de Menorca. Per mi, tant sols té una pega, Introdueix uns consellers no elegits en forma directa.
- (62) Logicament no parla de la Diputació Menorquina, ni de la Eivissenca que s'organitzaran com voldran.
- (63) Vegeu arts. 11 a 16 de l'avantprojecte.
- (64) Curiosament l'apartat f) del citat article no conté la legislació civil, pero aquesta tampoc queda atribuïda expressament per l'article 24 de l'avantprojecte, a la regió. Tal vegada sia un lapsus dels redactors; lo cert és que si apareix, a l'article 21 apartat f del projecte, entre les facultats del govern de la República.
- (65) El preàmbul justifica la omisió de l'esenyança Superior o universitària, dient " A consciència hem prescindit de la Superior, i aixó per dues principals raons: Primera, per creure que les Uni-

versitats han de treure la seva eficiència i la mateixa riquesa, per no dir opulència, que els és indispensable, de llur proporcionalitat al nombre d'habitants, perquè fins i tot quan ens bastassim per a mantenir-ne una de pròpia, les nostres especials condicions d'isolament geogràfic, en reflectir-se en la vida social, imposen, com un complement o anex de l'educació universitària, el desplaçament obligat dels nostres escolars"...

- (66) Sobre concerts econòmics vegeu AMOROS RICA: Conciertos econòmicos, N.E.J. 4 1.952 pag 783-96.
- (67) Art. 26 de l'avantprojecte.
- (68) Vegeu l'article 4 de l'Estatut de Nuria.
- (69) Perill que fa notar la ponència redactora de l'avantprojecte d'estatus a una declaració publicada a "La Nostra Terra" nº 43-44, juliol-agost 1.931..." l'axacerbació del caciquisme. I això fora fatal, efectivament, per l'avenir de la vida autonòmica insular". Vid Font, ANSELM LLULL: El mallorquinisme.. op. cit., pag. 202.
- (70) pot llegir-se la convocatòria en el llibre de ANSELM LLULL: El mallorquinisme....., op. cit, pag. 191.
- (71) Vid l'article publicat a Almanac de les Lletres, Mallorca 1932 responsable, Joan Pons i Marques. El text va sense firmar. Font Anselm Llull: El mallorquinisme.... op. cit, pag. 169.
- (72) Vegeu PEDRO BALLESTER: La división Territorial con referencia a Menorca, pag. 327. a Revista de Menorca any XXVII 5 época. tom. XVIII 1.923 En el mateix sentit vid. JORDI MONERS: Sintesi d'història dels Països Catalans (Cronologia), La Magranal, 1976, pag. 65.
- (73) Vegeu, per exemple, l'article 25 del projecte Títol IV, (República Espanyola) en el mateix sentit art. 16 ("Poder de la República"), l'article 20 parla de les "relacions econòmiques amb l'Estat", l'article 21 de "Govern de la República". Aquest vocabulari contrasta amb l'emprat a l'avantprojecte: Estat Espanyol, Poder federal de l'Estat Espanyol, poder federal de l'Estat. Troban a faltar un article que nos doni a entendre la forma d'Estat dins la que se inserta l'estatut, que nos evitaria fer aquestes quimèriques hipòtesis de treball. El projecte se pot veure publicat a un fulletó, fet per l'Escola Tipogràfica Provincial MCMXXXI, a Ciutat de Mallorca de 23 fols, que conté además, la convocatòria de l'Assamblea i la declaració de la ponència redactora de l'avantprojecte d'Estatut.
- (74) Així l'article 3 després de afirmar que "La bandera de la regió és la de l'antic Regne de Mallorca" afegeix, "Cada illa podrà tenir a més, bandera pròpia".

- (75) Vid art. 15 del projecte.
- (76) Vid art. 16 del projecte.
- (77) La constitució de 1.931 divideix les competències en quatre apartats bàsics: a) aquelles en que la legislació executiva correspon a l'Estat; b) les que legisla l'Estat, però poden ésser executades per les regions; c) les exclusives de les regions; d) i finalment aquelles que inicialment eren exclusives de la regió i que després, i degut a una decisió del Tribunal Constitucional i altres òrgans de l'Estat, podien ésser concurrents amb la legislació de lleis de Bases de l'Estat. Vegeu els arts. 14, 15, 18 i 19 de la Constitució de la II República.
- (78) L'Argument queda reforçat si tenim en compte que l'apartat i de l'article 21 del projecte, que se refereix a les facultats del govern de la República senyala: "l'administració de justícia i el regim Penitenciari". Entre les facultats de les regions destaca, m) La designació de dos diputats amb títol d'advocat per formar part de la Sala de l'Audiència que hagi de decidir en apel·lació de judicis, quan tractin punts de dret foral". En darrer lloc l'article 22 2) permet a les Diputacions nomenar Jutges, fiscals i demés funcionaris de la justícia municipal.
- (79) Notam a faltar la claretat de un art. 10 de l'estatut d'autonomia de Catalunya de 1.932 o el mateix apartat 2 de l'article 24 de l'avantprojecte.
- (80) Mentres que la descentralització administrativa consisteix amb una tècnica organitzativa que respon a la següent pregunta: "¿Qué sistema es mas eficaz y conveniente para lograr una buena organización de la Administración pública, el centralizador o el descentralizador?" Vegeu FERNANDO GARRIDO FALLA: N.E.J. Seix veu centralización y Descentralización, tom IV 1.952.) i per lo tant freda i abstracta, consistent amb una transferència de competències de un ens a l'altre o en la disminució de control, i per tant un moviment que va del centre (Estat) an els ens descentralitzats. La autonomia parteix d'un principi opost, i se manifesta amb l'intervenció de la base en la elaboració de la futura organització. En la constitucionalització dels preceptes creadors dels cossos intermitjos. Lo mateix que en la participació de representants, elegits entre els habitants del territori on té la base la regió, en la formació de la voluntat de l'estat.
- (81) Vegeu per exemple Varias autors: Reformas en la Administración Regional, Exposición al Gobierno, Revista de Menorca any XXVII quinta época tom XVIII 1.923 pag. 374. Igualment vegeu MATEO SEGUI: en torno a los Cabildos mesa redonda, Diario de Ibiza, publicat a Diario de Menorca el 14-XII-74. vid. també, PEDRO BALLESTER: División territorial con referencia a Menorca, op. cit., pag. 370.
- (82) Vid sesión de 25 de setembre de 1.931 Bolletí oficial de les Corts Espanyoles nº 45 " Estas- las Islas Baleares- por razones

especiales, no han llegado a la madurez política ni a la cohesión necesaria, en mi concepto, para tener estatuto propio y en cambio, toda su tradición cultural, idiomática e histórica las impela a unirse a Cataluña"... Font: ANSELM LLULL: El mallorquinisme..., op. cit, pag. 212 Per constatar l'ampla eco que varen tenir a la premsa les paraules de N'Alomar vegeu Almanac de les lletres, Mallorca 1.932. Mallorca i l'estatut, la Veu de Mallorca, octubre 1.931. JOAN ESTELRICH Catalanismo y Reforma Hispánica, Barcelona 1.932 pag. 203. Vegeu les declaracions de N'Alomar a El Dia, ciutat de Mallorca, 10-X-1.931 on aclara la seva postura"... Que las Baleares, o Mallorca si se quiere, puedan optar entre sus tres caminos: la vinculación al poder central, la vinculación a la autonomía común de las tierras catalanas, o el Estatuto propio cuando alcancen para ello la necesaria madurez". En contra de la tesis de N'Alomar: falta de maduresa de les illes per la seva autonomia, vid La Veu de Mallorca, nº 43, Octubre 1.931.

- (83) Vid ALEXANDRE JAUME, El Obrero Balear, órgano de la agrupación Socialista Defensor de la clase obrera, 6,13,20 i 27, 1.933, continua al seu raonament explicant que la seva aspiració remota, seria la regió autònoma i la remotíssima la federació de la regió a la nacionalitat catalana.
- (84) El diccionari de la Real Academia Espanyola el defineix en la acepció dècima diguent: "Corporación que en Canarias representa a los pueblos de cada isla y administra los intereses comunes de ellos y los peculiares de ésta".
- (85) Preveu la llei de Régim Local la mancomunitat voluntari de municipis (Art. 10, 29-40 L.R.L.) però les illes no s'han acollit an aquesta solució, per diverses raons: En primer lloc amb la mancomunitat de municipis cream un ens institucional per a solucionar determinats serveis municipals. Quan lo que necessiten les illes es un ens territorial, almenys, de competències regionals i jurisdicció insular. No es que aquesta sol.lució (la de mancomunitat de municipis) sia dessaconsellable, per resoldre problemes municipals, però no el nostre plantejat a nivell insular i de l'arxipèlag. Aquesta solució no s'ha utilitzat a les illes, com tampoc a la resta del país degut a la reticència de tot municipi a associar-se amb altres per el compliment de una o varies finalitats. Dit d'una altre manera les illes necessiten més competències, i no jugar amb les poques que tenen els municipis.
- (86) Vegeu ENTRENA CUESTA, RAFAEL: Curso de Derecho Administrativo, Tecnos Madrid 1.970 pags. 102 i 103 igualment vegeu EDUARDO GARCIA DE ENTERIA-TOMAS RAMON FERNANDEZ: Curso de Derecho Administrativo Tom 1 1.974 pag. 200, 201, 202.
- (87) Diu l'article 26 " La Administración no podrá dictar disposiciones contrarias a las leyes, ni regular, salvo autorización expresa de una ley, aquellas materias que sean de la exclusiva competencia de las Cortes".

- (88) Vid. art. 41 de la L.O.E. de idèntica redacció a l'article 26 de la L.R.J.A.E.
- (89) " El territorio nacional que constituye el Archipiélago canario conservará las actuales características en cuanto a la división provincial; al régimen, dentro de cada provincia de Mancomunidad interinsular; a las modalidades de la inspección del poder central en cada una de las islas, y al sistema de cabildos insulares como órganos de administración propia, con aplicación de este reglamento en todo lo que no se oponga a las mencionadas características".
- (90) Del que es Autor MIGUEL COLL CARRERAS, publicat a la Revista de Menorca Mahon 1.967 primer semestre pag. 67-99. Per altres estudis i peticions vid. Consejo Económico Social Sindical de Baleares 1.971, Ponencia: Aspectos administrativos pag. 152. Consejo Económico Sindical insular de Ibiza 1ª Ponencia Pags 1,7,8,19, 20, Consejo Económico Sindical de Menorca 1ª Ponencia pag. 1ª
- Vegeu igualment l'estudi de l'Ajuntament de Palma: El Coste de insularidad, separata publicada per Banca Catalana nº 34 setembre 1.974 i dintre de l'article llegir sobre tot Costes políticos, pags 14-18.
- El texte complet de l'estudi, que fou realitzat per l'Ajuntament de Palma, ha estat publicat per l'Eur institut Europeu de formació permanent.- BERMEJO GIRONES, JUAN IGNACIO: Peculiaridades del Régimen Municipal en las Islas Baleares, una semana Municipalista en Mallorca conferencia, Colegio Oficial de Secretarios, Interventores y Depositarios de la Administración Local de Baleares, Departamento Provincial de Seminarios. Palma de Mallorca 1.955... vid també JOSE LLORCA GISBERT: Adaptación al archipiélago Balear del Régimen Especial de Cabildos R.E.V.L. 1.940 nº 25 año V pag. 778-783. JOSE Mª MERCADAL FORNARIS: obstáculos que la insularidad ofrece al desarrollo de Menorca, Revista de Menorca, Mahón primer semestre 1.966. Es partidari d'un organisme supra-municipal amb jurisdicció insular, també ALBERTO QUINTANA: Espacio y Sociedad en Mallorca, Mayurqua, Palma de Mallorca, 1.974, nº XII.
- (91) Art. 45 11 de la L.O.E. "La provincia es circunscripción determinada por la agrupación de municipios a la vez que división territorial de la administración del Estado. También podrán establecerse divisiones territoriales distintas de la provincia". Sobra l'interpretació de la darrera frase vid AURELIO GUAITA MARTORELL. La división territorial en la Ley Organica del Estado, D.A. 1.968 nº 125 vid també JORDANA DE POZAS: El Régimen Local en las Leyes fundamentales, dins, Problemas Politicos de la vida local E. VIII 1.968 pags 200-227.
- (92) Vid MARIANO LLOBET ROMAN: Generosidad Legislativa o Amores que matan, Diario de Menorca 4 de febrero de 1.972 transcrito de Diario de Ibiza, aplicant al sistema proporcional a les illes menors les correspondria l'5 diputats, si persistia el nombre de 18, en lloc dels dos que tenen a l'actualidad, aplicant la frase "en ca

da un dels cauces representatius" li sumen 1.059 diputats.

- (93) Vid JUAN MAHILLO SANTOS: La Ley de Bases del Estatuto del Régimen Local R.E.V.L. nº 189 gener-març 1.976 any XXXV que explica aquest fenomen així com el del canvi de gabinet pel juny de 1.973, lo que provocaria la retirada del projecte.

SEGONA PART: EL MODEL ACTUAL

CAPITOL CINQ: LA GEOGRAFIA I LA POBLACIO DE LES ILLES BALEARS

5. LA GEOGRAFIA I POBLACIO DE LES ILLES BALEARS

5.1 LA GEOGRAFIA DE LES BALEARS

5.1.1 Situació i extensió de les illes

5.1.2 Distàncies de les illes entre elles i amb la península:
Comunicacions.

5.1.3 Dades geogràfiques per illes

5.1.3.1 Mallorca

5.1.3.2 Menorca

5.1.3.3 Eivissa

5.1.3.4 Formentera

5.2 LA POBLACIO

5.2.1 Comparació de les poblacions de les distintes illes

5.2.2 Com se reparteix la població dins cada una de les illes

5.2.2.1 Mallorca

5.2.2.2 Menorca

5.2.2.3 Eivissa

5. LA GEOGRAFIA I POBLACIO DE LES BALEARS

5.1 LA GEOGRAFIA DE LES BALEARS

5.1.1 Situació i extensió de les illes

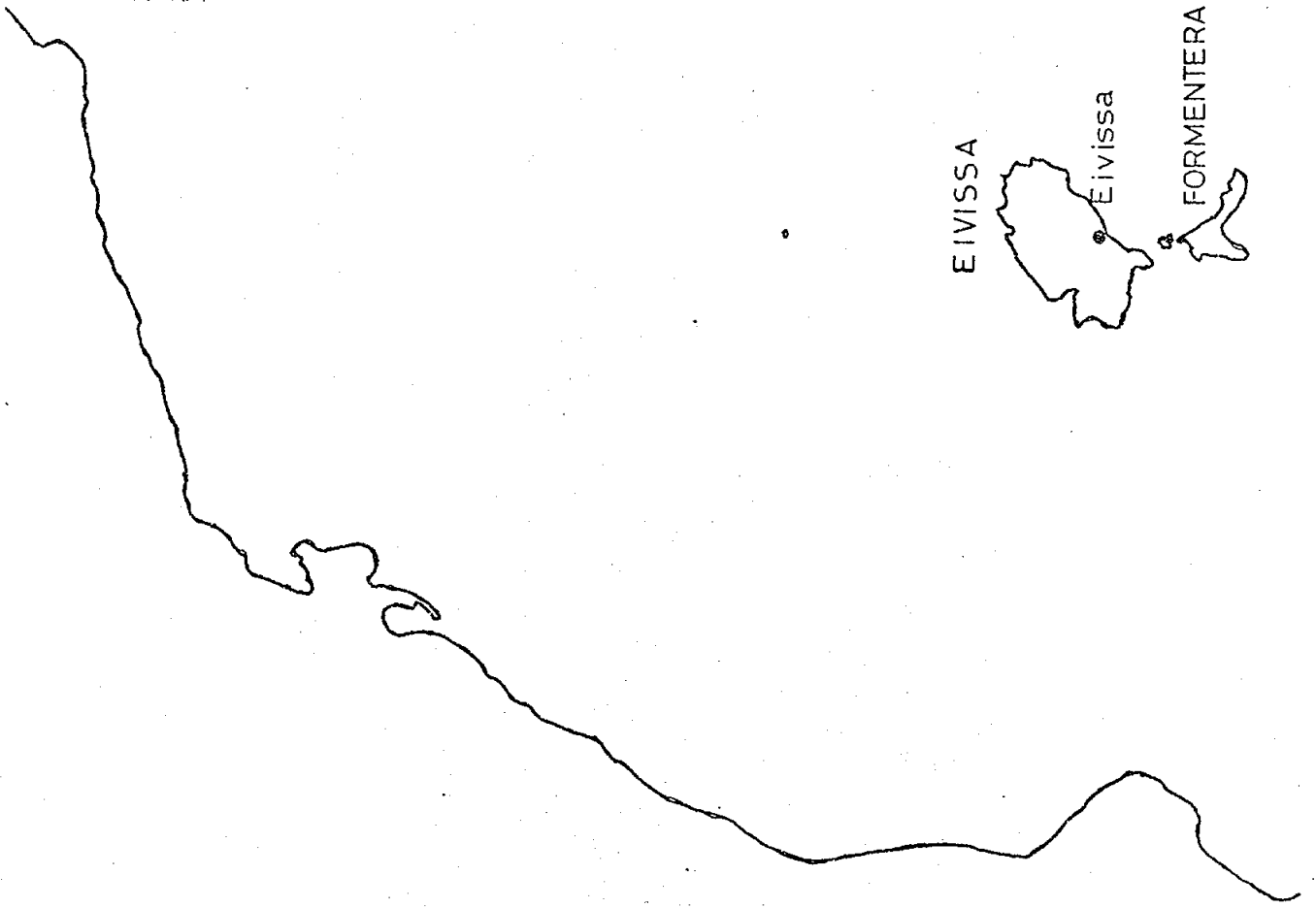
A un centenar (1) de Kilòmetres de la costa valenciana, l'arxipèlag Balear està situat en el centre oest del Mediterrani occidental.

Format per les illes, d'extensió superior an els 10 Km², de Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera i Cabrera.

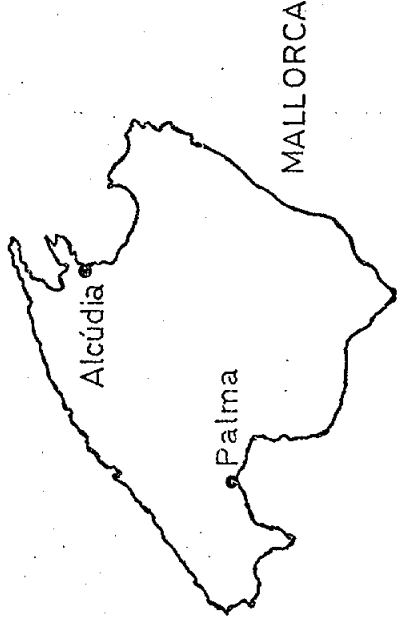
L'extensió de les illes citades i la seva proporció amb el total de l'arxipèlag és

	Extensió en Km ² .	% amb rela ció al total	Llargària de les costes Km.
Mallorca	3.640,16	72	461
Menorca	701,84	14	217
Eivissa	541,22	10,8	170
Formentera	82,08	1,6	68
Cabrera	15,70	0,3	22
altres	33,00	0,7	--

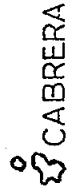
Font COCIN

MENORCA

MALLORCA

CABRERA

EIVISSA

FORMENTERA

ILLES BALEARS

Extensió relativament reduïda, si se les compara amb Còrsega 8.720 Km², Sardenya 23.813 Km² o Sicília 25.426 Km². Comparades entre elles destaca el tamany de Mallorca (3.640 Km²), que significa el 72 % de l'arxipèlag. Aquesta illa es cinc vegades més grossa que la de Menorca; aquesta darrera és la segona en tamany dins l'arxipèlag.

5.1.2 Distàncies de les illes entre elles i amb la península: Comunicacions.

Las distàncies mínimes entre les illes i la península, i les illes entre elles son les següents:

	Kilómetros	
Mallorca-Menorca	36	(Cap Freu-Cap Artruix)
Mallorca-Eivissa	82	(Cap de la Mola-Punta Grossa)
Eivissa-Formentera	9	(Punta Portás-Ses Ampolles)
Mallorca-Península	167	(Morro de sa Corda-Delta Llobregat)
Menorca-Península	198	(Punta Sella-Desembocadura Torrella)
Eivissa-Península	87	(Cap Llentrisca-Cap de la Nau).

La tabla mos il.lustra sobre la proximitat o llunyania geogràfica de les illes entre elles i amb el continent més immediat, però no podem treure la conclusió de que Menorca està molt més aprop de Mallorca que de Eivissa, en termes reals, ja que es senzill d'observar que la llunyania està molt més en funció de la ubicació dels ports importants (distància de port a port) de les -

illes, vertaderes portes d'accés a elles, i de la freqüència amb que se realitzen els viatges, que de les distàncies mínimes entre elles.

Les comunicacions marítimes (2) de l'illa de Mallorca amb el reste de les illes (3) és com indica aquest quadre:

	Freqüència(4)	Temps en hores que dura el viatge.
Palma-Eivissa	3	4
Palma-Maó	2	10
Palma-Ciutadella	1	10
Palma-Cabrera	1	2,30
Ciutadella-Alcúdia	2	3

Es interesant comentar la tabla, si deixam el trajecte Palma-Cabrera de poca importància, ja que la darrera està pràcticament deshabitada, les comunicacions de la illa major amb les dues menors se realitza, per lo que respecte an el cas de Eivissa unint directament les ciutats de Palma i Eivissa. El cas de Mallorca-Menorca ja es més complicat; perque la illa gran té dos ports de emisió i recepció: Palma i Alcúdia; Menorca també en té dos: Ciutadella i Maó. El trajecte Ciutadella-Alcudia es el més curt, pero té l'inconvenient de unir dues ciutats que no son les capitals de les respectives illes (circunstancia que no quadra amb l'estructura centralitzadora vigent).

Les illes menors Menorca i Eivissa no se comuniquen directament entre elles (sino a través de Palma de Mallorca, en vaixell, o bé en avió) (5).

Les comunicacions de la illa major amb la península se concreten a la següent tabla.

	Freqüència	Temps
Palma-Barcelona	6	9
Palma-Valencia	6	9
Palma-Alacant	3	13

Lo que nos dura dir que les comunicacions de la illa major amb les costes mes pròximes de la península son freqüents i diversificades.

Les illes petites se relacionen amb la península de la següent manera:

	Freqüència	Temps
(via Palma)		
Eivissa-Barcelona	3	16
Eivissa-Valencia	2	8
Eivissa-Barcelona	1	12
Eivissa-Alacant	2	8
Maó-Barcelona	3	11

Eivissa manté contactes amb la península de la mateixa manera

que Menorca, diversificant les seves comunicacions, mentres que Menorca té servicis únicament amb Barcelona.

En resum: Les dues illes petites (Menorca, Eivissa) no se comuniquen entre elles directament. La freqüència de comunicacions és més forta, per lo que respecta a l'illa major. En canvi, aixó no passa amb la de Menorca, en aquesta guanyen les possibilitats de anar a l'illa gran a les de anar a Barcelona, durant una setmana.

Les comunicacions de l'illa gran en relació a la península son igual de diversificades que les que manté Eivissa, però més nombrosos. També son més nombroses que les que manté Mallorca amb el reste de les illes. Menorca quan ha de comunicar amb la península, tant sols ho fa a nivell de Barcelona, i amb una freqüència inferior a la que ho fa amb Mallorca.

Per sintetitzar jo diria: Les illes petites no se comuniquen entre elles, i, exceptuant el cas de Menorca, tant Eivissa com Mallorca se comuniquen més amb les costes peninsulars que entre elles.

Totes aquestes dades venen donades perquè l'arxipèlag no té la característica d'insularitat allunyada, encanvi si la té l'arxipèlag Canari, com després veurem. Aquest fenomen del que no nos cansarem en treure conseqüències dona altres peculiaritats a les illes. D'aquesta manera les illes petites poden viure económicament en completa independència de la major (6).

Una de les conclusions que podem treure vist el quadre de comunicacions, és la impossibilitat de treballar a una illa per exemple, i dormir a una altra. Els mercats de treball de cada

illa son tancats (7)

Volem fer un darrer comentari sobre les comunicacions entre Eivissa i Formentera, illes que per la seva proximitat estan unides per deu servicis diaris de passatgers (8). En aquesta illa -Formentera- no li son de aplicació les conclusions enunciatades en els dos paràgrafs precedents.

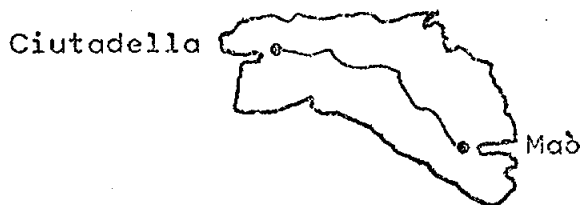
5.1.3 Dades geogràfiques per illes

5.1.3.1 Mallorca.

Etim. del llatí Maiorica, per esser la major Balear. Antigament l'arxipèlag estava dividit en Balears (Mallorca, Menorca) i Pitiuses (Eivissa, Formentera).

Situada entre els 39° 15'45" C. Salines i els 39° 57'55" C. Formentor de latitud nord i els 8° 39'35" P. Rebasada i els 9° 47'04" cap de Pera de longitud E, té forma de romboide molt irregular i les distancies màximes que té son: desde Cap de Salines a Cap de Formentor S.N. 78 Km. desde Cap de Rebasada a Cap de Pera W-E 96 Km,

La capital de la illa és Palma, que a la vegada ho es també de l'arxipèlag situada a la badia que dú el seu nom, es important per la seva població (el 50% de la població total de la illa), per el seu port (9) autèntica "porta d'entrada" (10) a l'illa. Parteixen de la capital, com si fossen radis, totes les carreteres importants, dirigides cap a l'interior de l'illa. De la manera com descrivin aquesta ciutat donam a entendre que és un clar exemplar de ciutat centralista, tant pel reste de l'illa de Mallorca com per les demás illes de l'arxipèlag. Centralisme que se manifesta de cara a l'exterior de l'illa a nivell polític (en rela-

Es la més septentrional i -
oriental de les illes, i la
segona en extensió. Té forma
parescuda a la de un ronyó.

No té muntanyes importants,
la seva altura máxima es la de
Toro 358 m. lo que fa que quedi
exposada al vent de tramontana.

La capital de la illa es Maó, situada al N.E. de la mateixa, for-
mant un port natural. Al S.O. está l'antiga capital Ciutadella,
seu bisbal. Uneix a les dues ciutats passant per els principals
municipis de la illa una carretera. Totalitza set municipis.

5.1.3.3. Eivissa.

Situada al S.O. de Mallorca. La major de les Pitiusses (de
Pityoussai. illes dels pins) formades per Eivissa i Formentera.
Ubicada en els 38º 50'40" C. Falcó i els 39º 06'22" P. Serra la-
titut N. i els 7º 35'05" C. Juan 7º 55'30" Campanits, Longi-
tud E.

Les seves distàncies máximes desde Cap Jueu a Punta Jone
SW-NE son, 41 Km, i desde Cap Nomó a Punta Martinet (NW-SE), 22
Km.

La capital ubicada al S.E. de la illa es Seu Episcopal, té el
mateix nom que la illa, i aixó dona a entendre, com ja em vist
a la part històrica, que funcionà durant molt de temps com a
una ciutat-territori, i tant sols durant l'època constitucional
se dividigué l'illa en municipis. Totalitzant en la actualitat
el nombre de cinc.

Els efectes de la arribada dels vents del sur, lo mateix que
a Formentera, li donen un clima i una vegetació distinta a la

que tenen les demás illes de l'arxipèlag.

5.1.3.4 Formentera.

Etim. del llatí Frumentaria. Es la més meridional de les Balears i la més petita de les habitades, de forma triangular; - quede separada de la illa de Eivissa al sur per un canal de 7 Km. Situada en els $8^{\circ} 40' 27''$ P. Aguila i els $38^{\circ} 48' 27''$ illa Porcs, latitud N. i $7^{\circ} 42' 03''$ P. Gavina i $7^{\circ} 52' 45''$ C. Mola, longitud E. La seva distància màxima desde Punta Gavina a Cap de Mola W-E, 23 Km.

La illa esta formada per un sol Municipi que té el nom de Sant Francesc Xavier.

Unida històricament (perteneixia a la Universitat de Eivissa) a la major Pitiusa, lo mateix li passa en la actualitat, degut a les seves bones comunicacions, i relatiu distanciament. Si el nivell del mar baixés uns nou metres, Eivissa i Formentera formarien una sola terra.

5.2 LA POBLACIO

5.2.1 Comparació de les poblacions de les distintes illes.

La població de dret, per illes, segons dades del I.N.E.(11)

Delegació provincial és:

<u>Illes</u>	<u>Habitants</u>	<u>% del total</u>
Mallorca	464.048	82
Menorca	51.704	9
Eivissa	45.820	8
Formentera	<u>3.169</u>	0'5
TOTAL	564.741	

5.2.2 Com se reparteix la població dins cada una de les illes.

5.2.2.1 Mallorca.

Per lo que respecta a la illa gran, és molt important destacar el pes de Palma 235.932 h. en relació al resta de la illa, lo que significa un 50,84% de la població total de la illa de Mallorca (12), si la comparam amb la total de la població de Balears, resulta representar un 41,77.

El reste de la població queda distribuïda en 51 municipis, dels que distingim: Manacor 24.273 h.; cinc situats entre 10.000 i 20.000 h.; set entre cinc i deu mil h. i la resta que no arriben a cinc mil habitants.

5.2.2.2 Menorca.

La població de Maó és de 19.971 i la de Ciutadella 15.857, seguida per la de Alaior 5.209. La resta dels pobles, 4, té una població que oscil·la entre 2.000 i 3.000 h.

Tal vegada sia en aquesta illa allà on hi ha menys desequilibris de població entre els diversos municipis de l'illa.

5.2.2.3 Eivissa.

La ciutat de Eivissa té 19.110 h. seguida de Santa Eulalia que en té 9.005, i Sant Antoni 8.922, Sant Josep 5.413 y Sant Joan Bautista 3.370.

Formentera té, com ja hem dit, 3.169 h.

NOTES

- 1) S'ha consultat, BARTOLOME BARCELO PONS: Las islas Baleares, Separata de "Conocer España Geografía y Guía Salvat" Fascicles n°s 22 al 30, pag. 130-300 tom II (Cataluña y Baleares), pags 13,196,19,179, 194,130,233,266,161. Del mateix autor: El Mediterraneo occidental y sus islas, Mayurca VII Gener 1.972 pags. 17,15,12. Vid també del mateix autor: Aspectos Geográficos de la isla de Mallorca, Separata de la "Historia de Mallorca" Coordinada por J. Mascaró Pascariu, Palma de Mallorca 1.973, pag. 107. VICENTE M^o ROSSELLO VERGER: Mallorca El Sur y Sureste, Palma de Mallorca, Cámara Oficial de Comercio, industria y Navegación 1.964 pags. 510 i 509. Diccionario Català, Valencia Balear, veu, Eivissa, tom 4°, pag. 650 i 651; veu, Formentera, tom 5 pag. 988; veu, Balear, tom 2 pag. 217; veu Mallorca, tom 7 pag. 176. JUAN VILA VALENTI: La península Iberica, Ariel, Barcelona 1.968 pags. 69 i 70. EXCMA. DIPUTACION PROVINCIAL DE BALEARES: Plan Provincial de ordenación de Baleares Palma de Mallorca 1.970 pag. 19 i 20. ALBERTO QUINTANA PEÑUELA: El sistema Urbano de Mallorca, tesis doctoral, Palma de Mallorca Facultat de Filosofia y Letras 1.975. Del mateix autor: Espacio y Sociedad en Mallorca, Mayurca, 1.974 pags. 55-65
- 2) La tabla és de elaboració pròpia les dades per a confeccionar-la Han estat sumministrats per el sevei d'informació de la companyia trasmediterránea.
- 3) Som conscient de lo limitades que son les tables, però per a fer-les més completes, les hauriem d'haver complicades moltíssim. Les dades senyalades a les tables perteneixen al tráfico marítim de passatgers-càrrega i correu, realitzats per la companyia Trasmediterranea en els mesos de octubre 1.975 a maig 1.976, que son els de tráfico més reduït. Aquests serveis son intensificats durant els mesos de juny, juliol, agost i setembre, per raons turístiques. També sa reforcen o modifiquen per a Setmana Santa (del 5 al 25 d'abril). Queden omitits també els possibles serveis d'altres companyies (que no tenen conveni elaborat amb l'Estat, i que de fet milloren les nostres comunicacions (Ibarra, Aznar). Tampoc queden incluits els viatjes aeris, sien interinsulars, sien els de comunicació amb la resta de la Península. Tant sols recordem que a l'horari d'estiu de 1 d'abril a 31 d'octubre de 1.976 el nombre de vols de Palma a Barcelona és de 10 diaris, tres diaris de Palma a València, 3 també diaris entre Palma i Eivissa, casi 4 diaris entre Palma i Menorca, 1 diari entre Eivissa i Valencia, 4 setmanals Eivissa-Alacant, casi tres diaris Eivissa Barcelona, 3 diaris Menorca-Barcelona. Hem omitit les dades de certes comunicacions importants Palma-Madrid, Palma-Las Palmas, etc, amb l'intenció de no carregar la nota de dades excessives. Anotem finalment la falta de comunicació directa a nivell aeri entre les illes de Menorca i Eivissa.
- 4) Nombre de serveis per setmana.

- 5) Aixó fa que per lo que respecta an els menorquins, Eivissa sia una de les terres mes allunyades que hi pugui haver, i que, de fet, molts pocs Menorquins coneguin les illes Pituises, o a l'enrevés.
- 6) Vid El Coste de Insularidad, separata de l'estudi fet per l'Ajuntament de Palma i publicat per Banca Catalana. Barcelona 1.974, pag. 15. Continua el raonament dient que a les illes petites li falta independència política lo contrari de lo que passa a Canaries, allà on les illes petites gaudeixen d'independència política, però no le tenen econòmica, perquè els transports a la península se realitzen fent escala a les illes majors.
En definitiva les causes que produeixen aquest fet distint - entre un i altre arxipèlag, són ben conegudes i jo les esquematitzaria amb dues: existència de Capítols, i insularitat allunyada a Canaries. I per contra, inexistència de Capítols a cada una de les illes Balears, i insularitat a prop de les costes peninsulars.
- 7) Vegeu en al mateix sentit EDUARD BERENGUER: Els transports dins Mallorca, una introducció a la seva Economia, Banca Catalana, Servei d'estudis Barcelona 1.974 pag. 135. En el mateix sentit vegeu l'estudi de l'Ajuntament de Palma de Mallorca: El Coste de Insularidad, separata feta per Banca Catalana setembre 1974, pag. 6.
- 8) Vegeu fulletó editat per Imprinta Isla-Ibiza 11-7-72 sobre els serveis Regulars Formentera Eivissa realitzat amb dues barques i dos horaris: amb set serveis els dies faners i cinc els dies festius.
- 9) Les distàncies entre el port de Palma, que se pot considerar com a centre geogràfic de l'arxipèlag, i les principals ciutats del litoral mediterrani son les següents:

Barcelona	244 Km.	Roma	1.027 Km.
Valencia	268 "	Nápolis	1.060 "
Alacant	307 "	Cagliari	573 "
Marsella	533 "	Palermo	681 "
Génova	681 "	Túnèz	818 "
Ajaccio	681 "	Argel	311 "

vid. BARTOLOME BARCELO PONS: Las islas Baleares, op. cit, pag. 130.

- 10) Vegeu EDUARD BERENGUER: Els Transports, dins, Mallorca, una introducció a la seva economia, op. cit. pag. 135.
- 11) Delegació provincial, segons la rectificació del padró Municipal d'habitants a 31-XII-74.
- 12) Aquesta xifra no ha estat sempre tan elevada, ja que l'any 1.900 Palma tant sols representava el 25% de la població de Mallorca. Vid. l'estudi de BARTOLOME BARCELO PONS: Evolucion reciente de la población en las islas Baleares y su composición (crecimiento absoluto, crecimiento Natural y migraciones) Mayurca, Estudio General Luliano, Palma de Mallorca, octubre 1968. pag. 161.

CAPITOL SIS: L'ORGANITZACIO ACTUAL

6. ORGANITZACIO ACTUAL

6.1 INTRODUCCIO

6.1.1 La Seu de la Provincia

6.1.2 Els municipis que té cada una de les illes

6.2 ELS ORGANS DE LA PROVINCIA I LES ILLES

6.2.1 Diputació i illes

6.2.2 El Governador i les illes: Delegats del Govern

6.2.2.1 Origen

6.2.2.2 La Regulació actual dels delegats del Govern

6.2.2.3 Visió Panoràmica

6.2.2.4 Els delegats del Govern a les illes Balears.

6.2.3 La Comisió Provincial de Serveis tècnics

6.3 CRITIQUES A LA PROVINCIA

6.3.1 Administratives

6.3.2 Dejudes a la inadequació del model Provincia a l'arxipèlag

6.3.3 Polítiques

6.4 DELEGACIONS DELS MINISTERIS I LES ILLES

6.5 DIVISIONS ESPECIALS I LES ILLES

6.6 L'ADMINISTRACIO INSTITUCIONAL I LES ILLES

6.7 ALTRES ADMINISTRACIONS: L'ADMINISTRACIO ESGLESIASTICA: DIVISIONS.

6. ORGANITZACIO ACTUAL

6.1 INTRODUCCIO.

L'arxipèlag s'organitza en província anomenada Balears (1) de la que no farem un anàlisi exhaustiu, perquè difereix molt poc de les demés províncies continentals (2), ja que l'organització i les competències, així com els òrgans, són els mateixos.

Lo que si farem per a donar llum a la problemàtica que nosaltres tractam, és relacionar cada un dels òrgans que la província té amb el conjunt d'illes.

6.1.1 La seu de la província

Pot parèixer una tonteria abordar el tema de la seu l'any 1.976, però aquest té una vital importància dins totes les regions del món, i molta més a les regions insulars. La seu comporta la ubicació material dels òrgans provincials d'índole local (Diputació) i els de índole central (Governador), però no tant sols aquests, sino que també és el punt d'ubicació dels òrgans perifèrics de l'Estat (delegacions ministerials), lo mateix que el punt d'assentament d'altres ens públics de naturalesa institu-

cional (col·legi d'advocats ect,) o centre allà on hi ha òrgans decisoris a nivell de regi6, desconcentrats, seguint divisions especials del territori (Capitania General, Audiencia)

Aix6 que succeeix a totes les provincies, o a casi totes, si consideram la darrera qüestió plantejada, queda agravat a una provincia insular, ja que si la seu queda ubicada a la illa major, amb totes les connotacions expressades, se produeix automàticament un centralisme d'aquesta respecte a les demés, sobretot si ne va acompanyat de mecanismes correctors.

Ja hem vist que, en aquest cas, la seu és Palma de Mallorca, i que aquesta queda situada a l'illa més gran, o sia a Mallorca.

6.1.2 Els municipis que té cada una de les illes.

Cada una de les illes està dividida en municipis de la següent manera:

Mallorca	52
Menorca	7
Eivissa	5
Formentera	1
Cabrera (3)	0

6.2 ELS ÒRGANS DE LA PROVINCIA I LES ILLES

Se podria pensar que entre els municipis que té cada illa i la provincia trobariem un ens intremig, que seria la illa, però aix6 no és el cas de Balears, i la realitat és que del municipi tenim que passar directament a la provincia.

6.2.1 Diputació i illes.

Ja que les illes no queden personificades, convertint-se en ens, no seria gens raro que aquestes tinguessin una representació qualificada a l'organ interinsular de índole local (Diputació) però no és així. Degut an el joc dels articles 226, 227 y 228 de la L.R.L. i donat, (com veurem més endavant) que les illes menors Eivissa i Formentera són considerades cada una d'elles com un partit Judicial, i l'illa de Mallorca està dividida en tres, degut además, a que Palma és Capital de provincia, i te més de 100.000 habitants. La representació per ajuntaments que és la que més s'aproxima a que un determinat territori insular tengui una representació a l'organ interinsular es doncs:

Illes	Partit Judicial	nº diputats
Eivissa i Formentera	Eivissa	2
Menorca	Maó	2
Mallorca i Cabrera	Palma	2
	Inca	2
	Manacor	2
	Per Palma capital	2

Lo que fa un total de dotze diputats, dels quals és ben segur que dos son de Eivissa i Formentera, 2 de Manorca, i 8 de Mallorca.

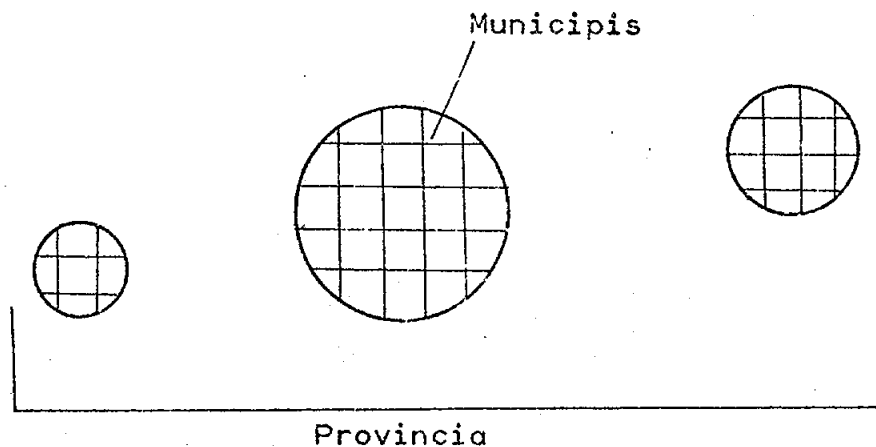
Se mos pot dir que queden sis. (o sia la meitat de diputats

de representació territorial (sis) ho son per corporacions i entitats econòmiques, així com de l'organització sindical) diputats per completar el total de l'assemblea de la diputació. Ara bé donat el seu sistema orgànic d'elecció n'hi pot haver dintre d'aquests últims 6, algú de les illes petites, però no necessàriament ho tenen que esser (4).

Per acabar d'estudiar la relació entre la diputació i les illes cal esmentar que entre les comissions especials de la Diputació trobam: la de Menorca i la de Eivissa (5).

Se podia pensar que ja que no estan personificades les illes, ni tenen aquestes una representació qualificada a la diputació, ni la diputació té organs desconcentrats a les illes petites, almanco prestaría serveis en els territoris que no fossen l'illa de Mallorca, idó, ni tantsols així passa a l'illa de Menorca. La diputació presta qualque servei a l'illa de Eivissa.

Esquema de l'organització local actual de les illes Balears.

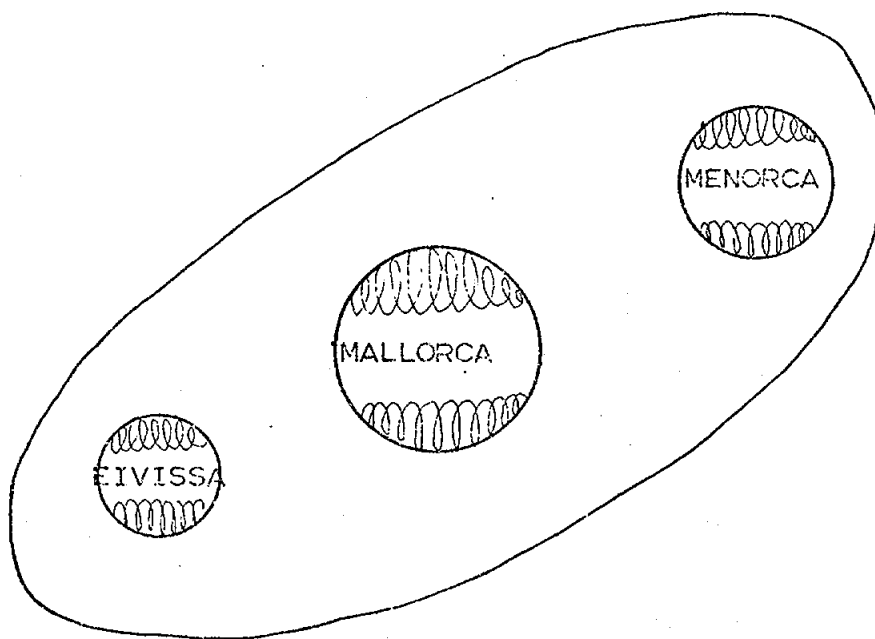

Explicació de l'esquema:

A) Trobam un primer nivell dins l'organització actual de l'arxipèlag: El municipal. Cada illa se divideix en municipis exceptuant la de Formentera, que en té tant sols un, i Cabrera, que perteneix al municipi de Palma de Mallorca. Per devall el municipi, tant sols tenim notícia de l'existència d'una entitat local menor, la de Ariany dins el municipi de Petra.

B) Nivell insular. No existeix a les illes Balears aquest nivell. L'illa no és un ens com a Canàries. Entre la província i el municipi no hi ha un nivell de descentralització concretitzat en l'illa.

C) Nivell interinsular. L'agrupació de municipis dona lloc igual que a la península, a la província. La diputació vendria a ésser un organ interinsular amb les limitacions que hem vistes.

Relacioni aquest darrer dibuix amb el de la pag. 32.

6.2.2 El Governador i les illes: Delegats del Govern

6.2.2.1 Origen.

Per lo que respecta (6) a la illa de Menorca l'antecedent a la figura que anam a comentar la trobam en la llei de 11 de juliol de 1.856 que crea un subgovernador (7) a la mateixa.

Amb residència a la ciutat de Maó se creava aquest càrrec per a l'administració i govern de l'illa. Tenia com a superior el governador de les Balears, del que era delegat en lo que se refereix a l'administració Provincial, Municipal, i en materia d'eleccions per a diputats a Corts i senadors. En totes les demés rames tenia les mateixes atribucions que corresponen als governadors de província entenenent-se directament amb al govern, i posant-ho en coneixament del governador de Mallorca (8). Tenia idó, una doble personalitat, perquè en segons quines matèries, era delegat directe del govern, emprant el terme amb el seu autèntic significat, i en part era delegat del governador de les Balears, que tenia la seva residència a Palma.

Era cap immediat dels empleats de la relativa administració que hi havia a l'illa: Hisenda i Governació (9).

I inclús feia juntes a les que assistia el diputat provincial pel partit de Maó (10).

Un nou pas se donà quan se promulgà la llei de 25 de setembre de 1.863, i el seu reglament de la mateixa data que regulen la figura dels Subgovernadors amb caràcter general.

Cal senyalar que el decret actual sobre governadors civils en els articles en que regula els delegats de govern, segueix el mateix esquema que el del reglament de 25 de setembre de -

1.863, inclús pareix que en certs moments el copia.

Una de les altres normes que ha regulat els subgovernadors és el R.D. de 31 d'agost de 1.875 (11).

Les lleis provincials de 20 d'agost de 1.870 i de 2 d'octubre de 1.877 en els respectius arts. 14 reconeixien l'existència de subgovernadors a les illes de Menorca (12) i Gran Canària (13), respectant la doble personalitat al·ludida quan hem explicat lo del governador de Menorca.

Posteriorment ja se comença a parlar de delegats del govern. El projecte Maura de 1.909 se'n fa éco quan diu "Subsistirán las actuales delegaciones del Gobierno en Menorca y en Las Palmas para Gran Canaria, Fuerteventura y Lanzarote"... (14).

Però la primera vegada en que se plantetja en sério a nivell de tot un arxipèlag, és per a Canàries en la llei de 11 de juliol de 1.912 i reglament de 12 d'octubre del mateix any sobre els Cabildos Canaris.

Així l'article 6 apartat 2º de la llei deia:

"El gobierno podrá establecer delegaciones en el archipiélago Canario con arreglo a las disposiciones vigentes".

I efectivament se crearen a través del reglament delegats a les illes de Gran Canaria, Lanzarote, Fuerteventura, Palma, Gomera i Hierro (15), totes menys a l'illa que tenia el governador de la província en aquell temps.

Apesar de que el reglament senyala que els delegats actuaràn amb facultats delegades del governador, al mateix temps lis

confereix una serie de competències (16).

Precisament hi havia una contradicció entre parlar de facultats delegades i otorgar directament per via de Real Decret una serie de competències als delegats, la Real Ordre de 22 de febrer de 1.919 va venir a aclarir aquesta contradicció, diguent:

... "Les facultades que el art. 42 del Regl. de 12 de octubre de 1.912 señala como delegables a los Delegados del Gobierno en las islas en que se halla esta Delegación, se entenderán siempre delegadas virtualmente por el mismo Reglamento, mientras el Gobernador no suspenda expresamente esta delegación, dando de ello cuenta razonada a este Ministerio para el acuerdo definitivo que proceda"...

En definitiva la configuració de l'institució tal com es ara, venia ja dibuixada, perquè perdia la doble personalitat que tenia el subgovernador: de ésser representant directe del Govern al mateix temps que delegat del governador. Lo qual a nivell de competències feia que fossin delegades del Governador, a pesar de que el reglament li preveia unes que el governador podia revocar donant compte raonada al Ministeri.

Si seguim el curs històric de l'institució, l'Estatut de 20 de març de 1.925 parla de delegats de govern en els articles 190 i 191 modificats pel Decret llei de 8 de maig de 1.928 art. 188, que li donaven preponderantment facultats en matèria d'ordre públic.

Consider que l'institució ha anat perdent funcions en el transcurs dels anys. Així el Subgovernador tenia tres potestats bàsiques dins la primera etapa històrica:

- 1) Potestat en materia de Régim Local
 - 2) Potestat en materia d'eleccions
 - 3) Potestat que exercia directament com a delegat del Govern a l'illa.
- } Delegades del Governador civil.

A una segona etapa, el delegat de Govern Canari (1.912) té potestats delegades del Governador civil, fundamentalment en matèria de Régim Local.

I finalment a una tercera etapa que feim coincidir amb l'any 1.928 a Canaries, se li donen tant sols competències en matèria d'ordre públic.

6.2.2.2 La regulació actual dels delegats de Govern

La normativa actual dimana del Decret de 10 d'octubre de 1.958 i regula amb caràcter general (17) aquesta figura per ambdós arxipèlag Canaris i Balears:

" En cada isla de las Provincias insulares salvo en la capital, existirá un delegado del Gobierno, subordinado al Gobernador civil de la respectiva provincia, que será nombrado por el ministro de la gobernación, previa propuesta de aquél." (18).

Resumint les seves competències, i tengent en compte que totes les disposicions i resolucions dels delegats del govern podran esser modificades o revocades pels governadors, direm.

- 1) Podem dictar disposicions i comunicar-ne, fent lo necessari per la seva execució (19).
- 2) Se podrá comunicar directament amb les autoritats centrals en casos d'urgència o quan estigui autoritzat per el governador.

- 3) Podrà suspendre els acords de les corporacions locals en els casos senyalats per la L.R.L. (20), donant compte al governador (21).
- 4) Així com suspendre qualsevol decisió dels organismes i juntes de caràcter estatal (22).
- 5) Té facultats en matèria d'ordre públic (23) amb possibilitats de posar multes en la quantia senyalada per la llei d'ordre públic (24).
- 6) Té competències finalment en matèria de sanitat (25)

Comentaris a la norma:

- a) El Decret no aplica criteris uniformes a tot el territori, sino que:

"... ha tenido presente la diversidad de cada una de ellas (las provincias) en extensión y características." (26)

- b) Com diu ENTRENA, son organs d'existència obligatoria a les illes (27).
- c) Amb relació a altres regulacions històriques (28), el decret és més precís en senyalar les facultats per els delegats del Govern, ademès de que aquestes no són revocables, com ho eren pels delegats Canaris de l'any 1.912 (29) però cal senyalar que l'otorgament de la competència s'efectua de forma relativament exclusiva (30).

Les crítiques a l'institució que estudiam són antigues y se refereixen casi totes elles a les competències, demanant una enumeració taxativa i els altres que s'ampliïn aquestes(31).

Modernament s'ha criticat, amb tota raó, la denominació, ja

que més que delegats del Govern, ho son del Governador (32).

Lo curios del càs és que quan tenien doble personalitat, i eren Delegats del Govern i del Governador, s'enomenaven Subgovernadors, i ara que són tant sols delegats del governador, s'enomenen Delegats del Govern.

Juntament amb les crítiques alguns autors són partidaris, per lo que respecta a Menorca, de revivre l'antiga figura del Subgovernador (33). En definitiva venen tots a demanar mes atribucions per aquest organ (34). Alguns inclús demanen que aquesta figura sia desempenyada per el Batle de la capital de cada illa. (35).

6.2.2.3 Visió panoràmica.

Tres moments té aquesta institució dins l'història, el primer representant a Menorca l'any 1.856, i més en general per les lleis Provincials de 20 d'agost de 1.870 i 2 d'octubre de 1.877, en que la figura del subgovernador és mes potent, perque essent delegat directe del govern, ho és també per segons quines materies, del governador.

A altres épques, llei i reglament de 25 de setembre de 1.863, llei de Cabildos i el seu reglament i la regulació que en fa l'actual decret de governadors signifiquen una subordinació total del delegat del govern al governador civil de la provincia, i per lo tant, una supressió de la seva doble personalitat. Però aquest conserva una série de competències, si bé exercides de forma relativament exclussiva, con ja hem dit (regulació actual) o el governador pot suspendre expressament la delegació de facultats conferides per reglament als delegats (reglament de la

lleis de Cabildes).

Dins al període de més nebulós de la seva existència el delegat del govern no té ni sisquera facultats delegades atribuïdes normativament, sino que viu en funció de les que li delegui el governador (Decret llei de 8 de maig de 1.928 i art 422 del R.O.F. i R.J. Decret de 17 de maig de 1.952)

6.2.2.4 Els delegats de Govern a les illes Balears.

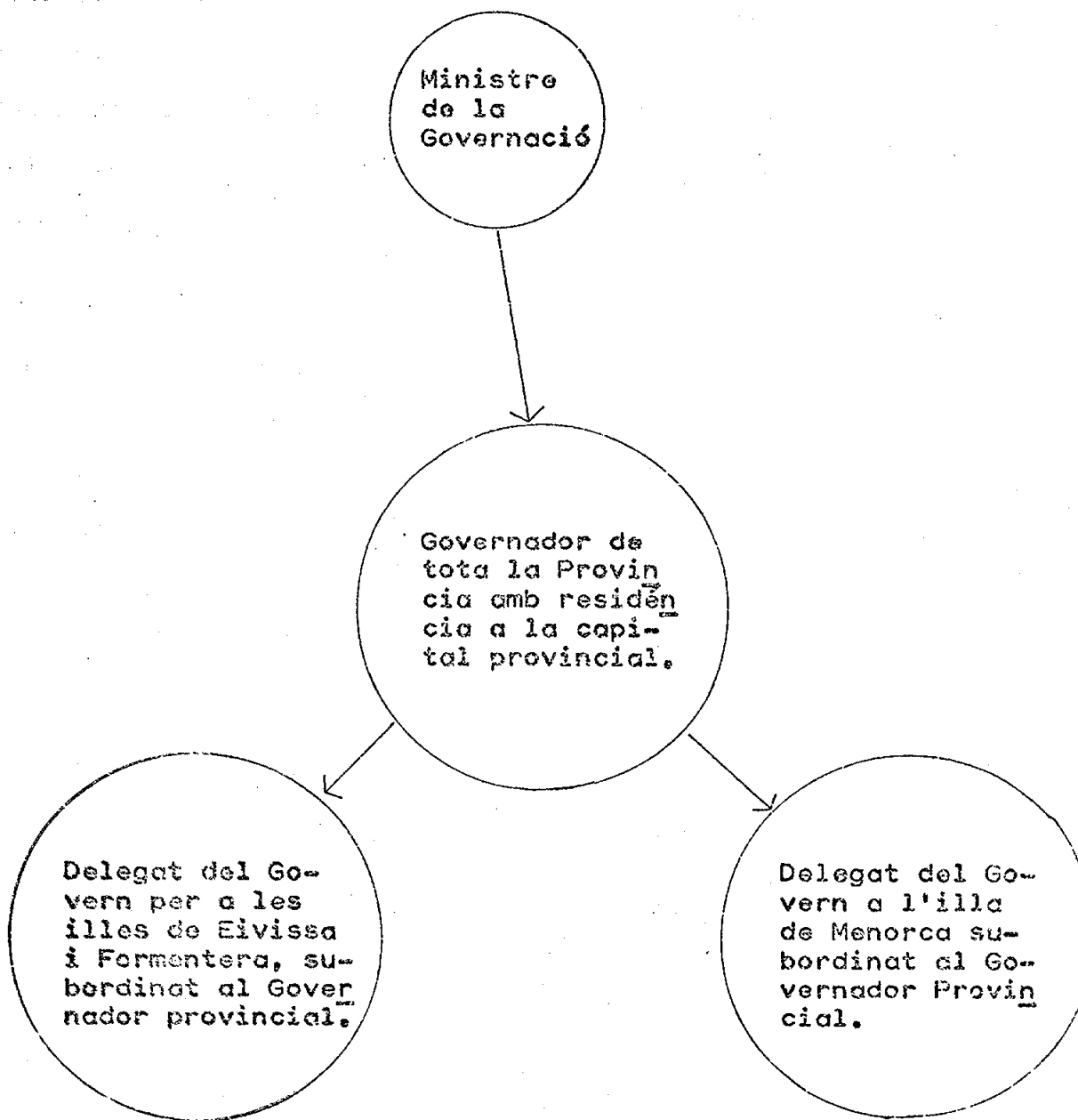
A pesar de la lletra de l'article 42 del Decret sobre governadors, no hi ha un delegat a cada illa. Per començar, no n'hi ha un a Cabrera, i aixó és normal, donada l'inexistència de població i el fet de que Cabrera no és ni tant sols un municipi, ja que correspon al terme municipal de Palma de Mallorca.

Peró és que tampoc n'hi ha a Formentera, ja que el de Eivissa ve a cumplir les funcions que té encomenades per a les dues illes, accentuant l'aïllament d'aquesta darrera, que ja no sab si és de tercer o quart grau, i contrasta amb altres casos con semblans que trobam a l'arxipèlag Canari, com per exemple l'illa de Hierro, de pascuts habitants, separada d'una altra illa per una distancia no molt més grossa, amb dos municipis i un Cabildo, que té un delegat de govern.

A l'illa de Mallorca no hi ha delegat del Govern, perque es allà on resideix el governador, precisament a la seu de l'arxipèlag.

A pesar de tot, volem senyalar que l'organ provincial de naturalesa central s'adecua més a la realitat illa -segons la normativa que acabam de contemplar- que l'organ local (36).

ORGANITZACIO ACTUAL DE LA GOVERNACIO A LES ILLES

Relacioni aquest dibuix amb el de la pag. 34.

6.2.3 La comisió provincial de serveis tècnics.

No té aquest organ peculiaritats a Balears en funció de la insularitat. (37).

6.3 CRITIQUES A LA PROVINCIA.

Jo dividiria les crítiques que s'han fetes a la província en tres grups: crítiques administratives; crítiques per la inadequació de la província al territori; i finalment crítiques polítiques.

6.3.1 Crítiques administratives.

S'ha dit molt de la província en cent i pico d'anys d'existència. Entre elles destacam:

- 1) Té poques competències.
- 2) Les poques competències que té queden buidades per les lleis generals de l'Estat (38).
- 3) Té pocs recursos fiscals (39).
- 4) Està basada en una divisió arbitrària (40)
- 5) Ha estat un instrument o canal a través del qual el poder central transmet al cós de la nació les seves inspiracions polítiques (41).
- 6) L'insuficiència de l'espai Provincial per a dur a terme la planificació econòmica (42).
- 7) El signe equivoc amb el que actua un dels seus òrgans de caràcter local (la Diputació) autèntica cunya entre el Governador civil i els municipis (43).

6.3.2 Critiques degudes a la inadequació de la província a l'arxipèlag.

S'ha criticat durament el que s'apliquesin els esquemes de la província, prevists per al territori continental, a uns territoris insulars Balears, infringint ademés el principi d'igualtat davant la llei (44), si comparem el cas de les nostres illes amb el de les Canàries, per no aplicar els mateixos principis a un territori parecuts.

En el fons, el problema és antic. El principi d'igualtat davant la llei, per lo que se refereix a organització administrativa, se va traduir amb el de uniformitat (45), oblidant que l'organització hauria de ésser desigual per a les coses desiguals (46). El principi de la desigualtat queda doncs doblement controvertit a les illes Balears:

- a) OBJETIVAMENT, no tractant d'una manera desigual a Balears en relació a les províncies del territori continental, donada la seva situació insular.
- b) SUBJETIVAMENT, el tracte desigual a Canaries que és un territori de la mateixa nació amb unes característiques geogràfiques parecudes a les nostres.

6.3.3 Crítica Política

La filosofia de la província si bé no ha iniciat (jo no crec amb els salts històrics) ha accentuat el procés de despersonalització de les cultures i dels pobles que componen l'Estat espanyol (provincianisme) perquè ha anat acompanyat d'uns processos de centralització, no tant sols administrativa, sino global, i de

una unificació que no ha tengut en compte les varietats, sien de la casta que sien, i que ha imposat un patró únic a tota la geografia espanyola.

6.4 DELEGACIONS DELS MINISTERIS I LES ILLES

Les delegacions ministerials (47) son organs de l'administració de l'Estat perifèrics i desconcentrats. Les delegacions estan ubicades a la capital de la provincia, i per tant a l'illa gran. Excepte uns pocs casos, Delegacions insulars de sindicats (48) Administració Depositaria de Hisenda (49) Delegacions insulars de Informació i Turisme (50) Delegacions insulars del Moviment (51) i Delegacions de la Vivenda (52), no tenen cap delegació (53) a les illes petites de Eivissa i Menorca (54).

I no és gens raro, perque el procés de concentració per disminució de competències, a nivell de l'administració perifèrica, es molt gros (55), a pesar de les intencions desconcentradores (56).

Se pot pensar, i és ben vera, que seria ventatjós, que existissen delegacions dels distints ministeris a les illes petites (57), pero encara me pareix millor, moguent-mos dins el terreny de les coordenades constitucionals actuals, el que se potenciés el paper de la diputació o dels distins Capítols de cada illa, a costa de les competències de les delegacions ministerials i administració perifèrica en general, com ha senyalat encertadament JUAN VALLINA (58) i GARCIA DE ENTERRIA (59).

6.5 DIVISIONS ESPECIALS I LES ILLES

A pesar de les bones intencions del decret creador de les províncies de que els demès òrgans de l'Estat s'acomodessin a la divisió provincial, les coses no varen succeir així, i se crearen divisions distintes- anomenades especials per la doctrina- casi bé totes més àmplies que la provincial (60) per assentar segons quins serveis de l'estat en el territori. Lo que volem ara es tocar aquest tema en relació a Balears (61). Però l'anàlisi no serà exhaustiu; senyalarem algunes divisions especials, i les relacionarem amb les Balears, però no totes.

Per lo que se refereix a la divisió judicial (62) es uns dels casos en que coincideix la província i la divisió especial, ja que una audiència Territorial (63) amb el nom de Palma té jurisdicció a les illes Balears (64). Aquestes queden dividides en cinc partits judicials. Eivissa, Inca, Maó, Manacor i Palma. (65).

La divisió marítima. Si bé hi ha hagut moments en que existia la Comandància Naval de Balears en funcions semblans a les Comandancies generals dels departaments marítims (66). Posteriorment fou tancada la Base Naval de Balears (67). Actualment les illes perteneixen a la Zona Marítima del Mediterrani, que te per cap a Cartagena (68). Dins aquesta gran regió les illes formen un sector naval anomenat de Balears (69) dividit en tres províncies: Palma de Mallorca, Eivissa i Maó. I numerosos districtes.

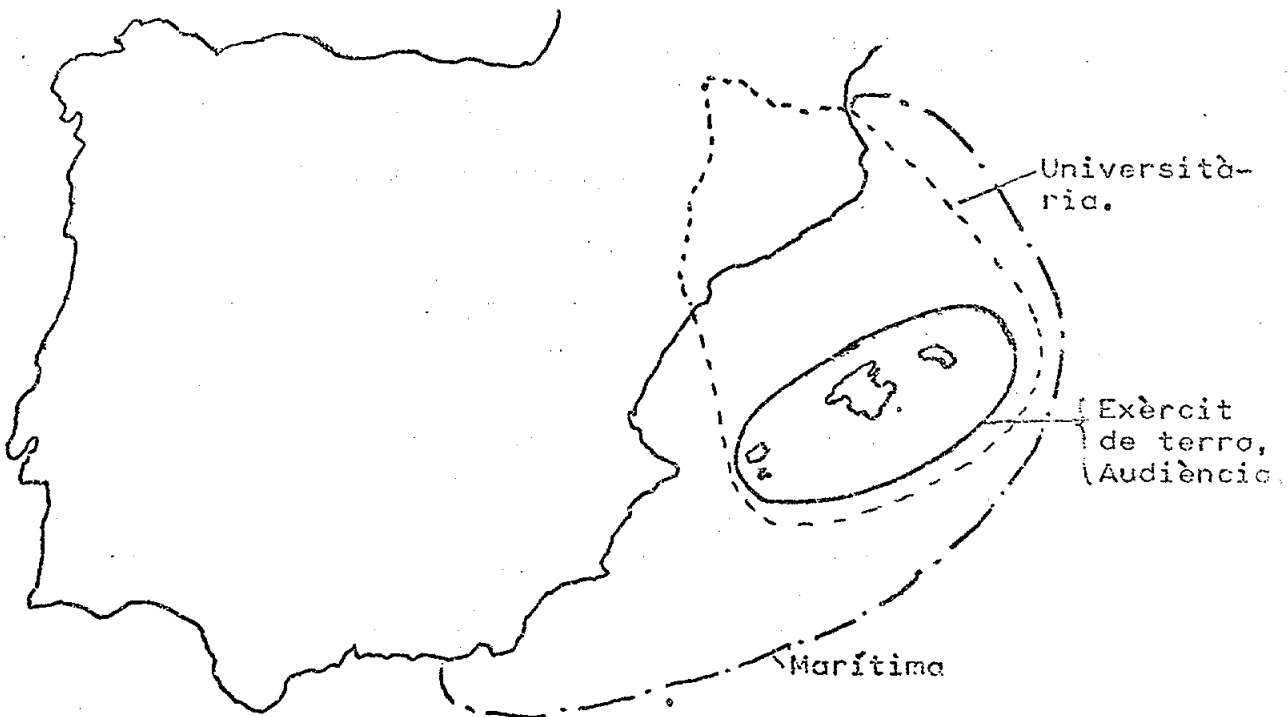
Divisió Universitària. Tenim que fer una aclaració abans d'entrar en el contingut de la resposta, i és que se dona la paradoxa de que en aquest cas, i per raons històriques, les Univer-

sitats, ara persones jurídiques, se divideixen el territori en districtes universitaris (70). Dit això, tan sols nos queda dir que mentres no se crei l'Universitat Balear, perteneixem al districte universitari de Barcelona (71)

Una de les darreres novetats en relació a la matèria que estam estudiant, fou la creació de Delegacions territorials del Ministeri de Planificació i Desenvolupament. En nombre de catorze per tot el territori de l'estat, tenien doncs àmbit regional, cosa natural donada la funció que tenien que desempenyar. Idó, una d'aquestes Delegacions era la de Balears (72). Aquesta divisió no va tenir verdadera aplicació en el territori de l'estat Espanyol; posteriorment va desaparèixer inclús el ministeri que la havia ideada.

Divisió de l'exercit. Nos trobam (73) també en que és una circumscripció que coincideix amb la província. La Capitania General de Balears (74) és l'organ desconcentrat a nivell d'arxipèlag. Però és que ademés hi ha organs desconcentrats a cada una de les illes: Un govern militar a cada una de les de Mallorca i Menorca i una Comandància Militar a la de Eivissa (75).

ALGUNES DIVISIONS ESPECIALS I LES ILLES

6.6 L'ADMINISTRACIO INSTITUCIONAL I LES ILLES

Per els ens institucionals, el territori no és un element essencial sino que més bé és un àmbit delimitador de la seva jurisdicció (76). Tengeu en compte, doncs, la menor importància que té el territori pels ens institucionals, trobam Col.legis professionals, per exemple, que tenen seu a cada capital de província i àmbit lògicament provincial, com el de metges (77).

Altres col.legis, per contra, tenen un àmbit regional més ampli, aquest és el cas del Col.legi oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears (78) en seu a Barcelona, i tant sols una delegació a Palma de Mallorca (79) sense que s'hagui duit a terme la possibilitat de subdelegacions per les illes petites (80).

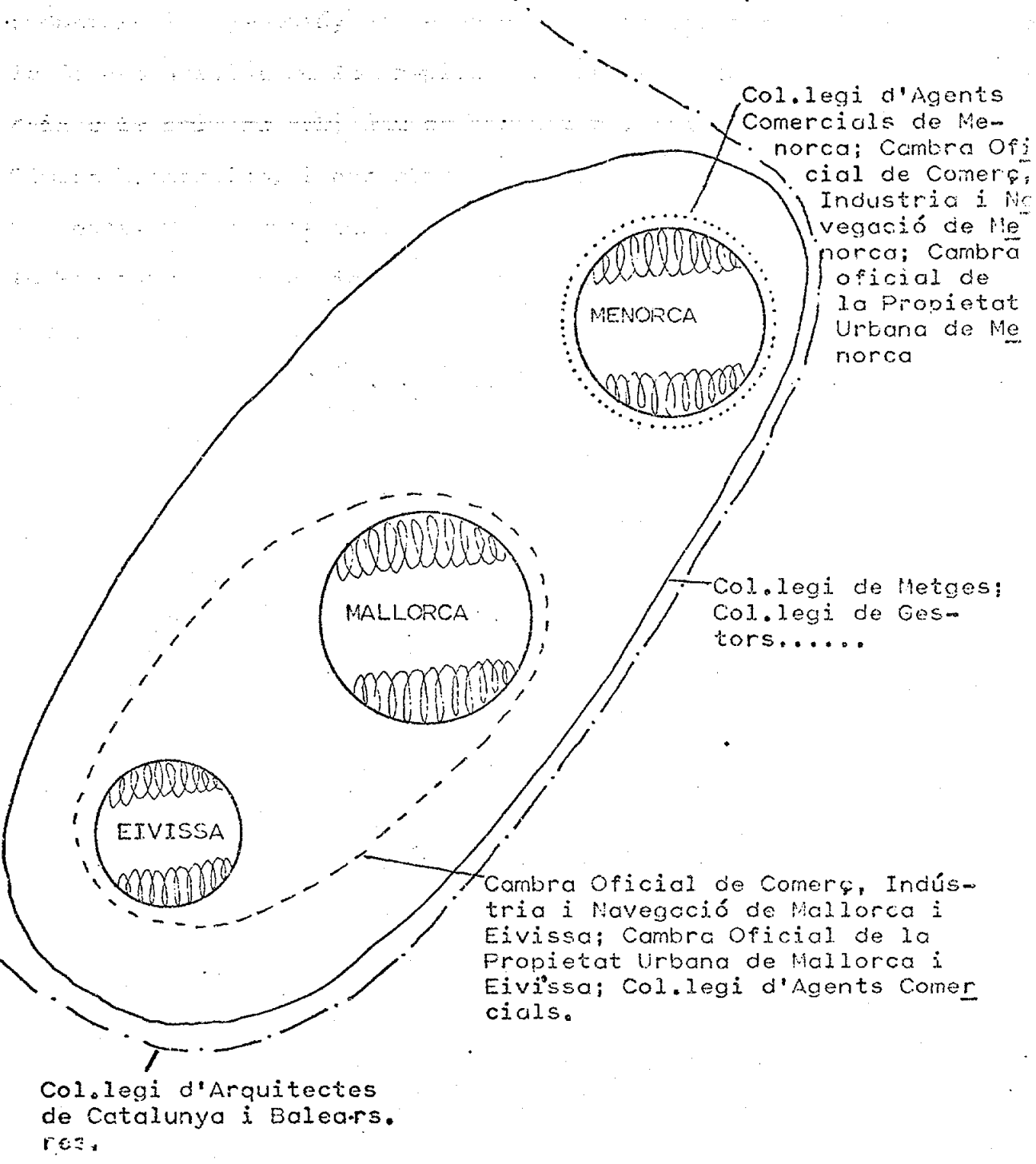
Un tercer gènere seria el d'aquells col.legis que abarquen diverses províncies normalment, i essent per tant d'àmbit regional, nos considerem a nosaltres com a una regió. Tal és el cas del col.legi de Gestors, i Balears (81).

Una quarta espècie, es la d'aquells col.legis que essent d'àmbit provincial, permeten l'existència d'un altra col.legi a nivell de localitat, comarca o illa; tal és el cas del col.legi d'Agents Comercials a la província de Balears i l'illa de Menorca (82).

Precisament perquè no tota l'administració institucional està formada per Col.legis professionals, volem acabar el nostre mostreig, analisant com s'organitzen les cambres oficial de Comerç,

industria i Navegació, en relació a les illes, i el mateix de la Càmra oficial de la Propietat Urbana. Per lo que se refereix a la primera (83) hem de fer notar l'existència d'una Càmra Menorquina, i per altra banda d'una de Mažlorquina-Eivissenca. Un exemple calcat passa amb les cámbres oficials de la Propietat Urbana, ja que nos ne trobam una a Menorca i l'altra que té com a territori Mallorca i Eivissa (84).

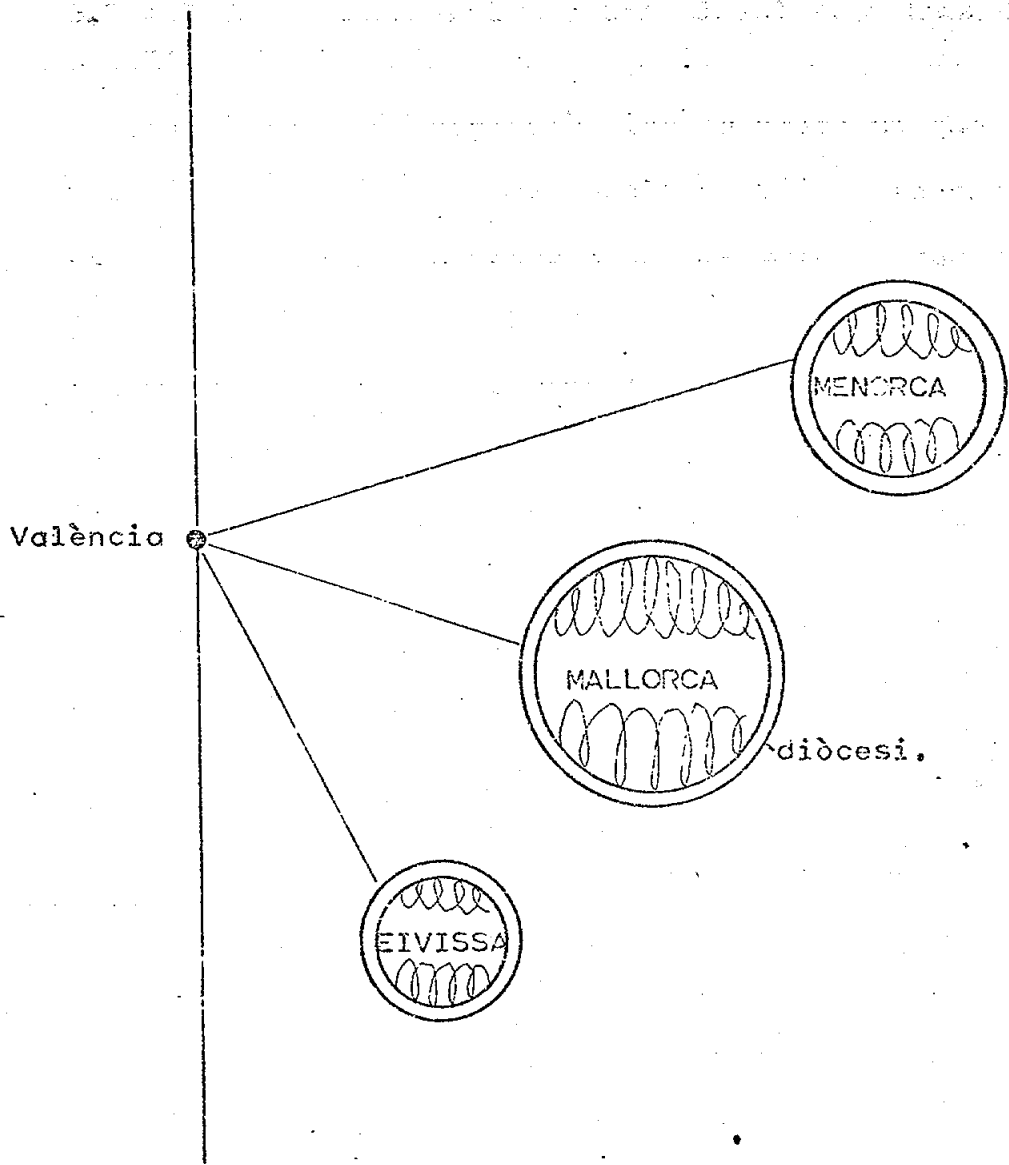
EL TERRITORI DE ALGUNS ENS INSTITUCIONALS I LES ILLES

6.7 ALTRES ADMINISTRACIONS: L'ADMINISTRACIO ESGLESIASTICA:
DIVISIONS.

L'administració esglesiàstica, a pesar de que no és administració local, ni tant sols pública, té importància històrica. Veurem en aquest mateix treball com la mateixa parròquia, conjunt de cases al voltant d'una església, han donat lloc a l'entitat local menor, en el dret Espanyol, o a la Freguesia portuguesa. Però és que además d'aixó les divisions esglesiàstiques estan influïdes per un pragmatisme que de vegades falta a les divisions administratives de l'Estat. Es precisament aquest el cas de la divisió esglesiàstica a les illes. En efecte pertenesquent a la província esglesiàstica de València, les illes queden dividides en tres diòcesis: Mallorca, Menorca i Eivissa. (85).

ADMINISTRACIO ESGLESIASTICA: ORGANITZACIO.

NOTES

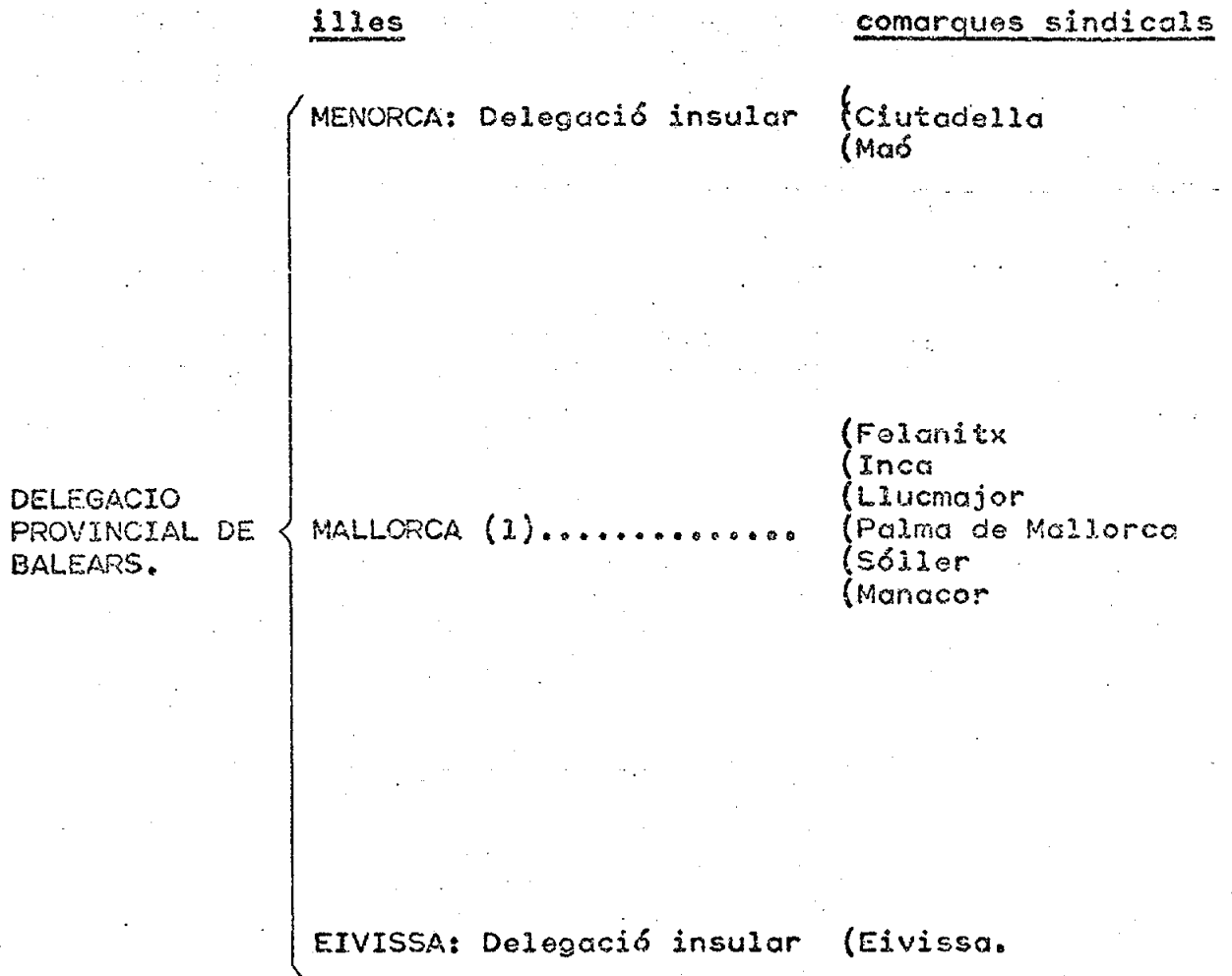
- 1) Com a obres de caràcter general, llegiu ANDRES TUR TUR: La Provincia de Baleares, dins R.E.V.L. nº 141, 1965 pags. 377-385. Vegueu també JAIME BINIMELIS CASTANER: La diputación provincial de Baleares y sus problemas. Escuela tipográfica Provincial 1.957, 14 pags.
- 2) Les compències son idèntiques, l'única característica digna de esmentar són els delegats del govern a les illes.
- 3) Posam a Cabrera un zero, perquè no té municipi propi, ja que perteneix al terme municipal de Palma de Mallorca.
- 4) Pensa lo mateix TOMAS MIR: Insula cinco, Palma de Mallorca 1.976, pag. 67. L'experiència mos demostra que de fet mai ho eren.
- 5) Aquestes comissions no existien l'any 1.959 (font I.N.E. resenya estadística de Balears) però al manco existeixen desde el primer d'abril de 1.974. Vid. Excma Diputació Provincial de Balears constituïda el 1º de abril de 1.974 en fulletó editat per la mateixa Diputació.
- 6) Per a senyalar uns dels pocs articles que ha parlat d'aquesta figura, intentant dibuixar una petita història, vid ALVAREZ GENDIN, SABINO: El decreto regulador de las atribuciones y deberes de los gobernadores civiles R.A.P. nº 27 pag. 176
- 7) L'origen de magistratures distintes al governador i subordinades a la seva figura és encara més antig El R.D. de 23 d'octubre de 1.833 ja preveu que ademés dels subdelegats de Foment hi pot haver subdelegats Subalterns. Ara bé, aquests tant sols estarien a 2 ó 3 ciutats principals de cada provincia (art. 2 del citat Real Decret). Amb la mateixa tònica segueix el R.D. de 29 de setembre de 1.847 que divideix a la nació en onze governs generals; posa en cap de cada una de les citades demarcacions un governador civil general, a cada provincia, un governador i a alguns punts un subdelegat civil. No se coneix emperó encara una magistratura subordinada al governador civil de provincia amb jurisdicció a varis pobles. La figura del Subgovernador s'inicia amb l'article 10 de la llei de 2 d'abril per el govern de les provincies l'any 1.852.
- 8) Art. 1º, 2º i 3º de la llei de 11 de juliol de l'any 1856.
- 9) Art. 4º de la llei de 11 de juliol de 1.856.
- 10) vid la nota nº 21.
- 11) Vid l'article 14 de la llei provincial de 2 d'octubre de 1.877.

- 12) Així un historiador FRANCISCO HERNANDEZ SANZ: Geografía e historia de Menorca, 1.908, pag. 68 diu "La autoridad gubernativa está representada en Menorca por un Delegado especial del Gobierno de su Majestad el Rey, que vino a sustituir el cargo de subgobernador, con residencia en la capital de la isla". Vid també JOSE ROCA TOGORES: Cuadro sinóptico estadístico y administrativo de la isla de Menorca, Revista de Menorca Tom VII 1.912, pag. 227 "en el orden civil tiene una delegación del Gobierno de Su Majestad."
- 13) També reconeix lo mateix per lo que respecte a Gran Canaria l'article 28 del Real Decret de 15 de novembre de 1.909 sobre descentralització.
- 14) Art. 282 del projecte.
- 15) Art. 4º del R.D. 12 d'octubre 1.912.
- 16) Entre les competències citam: La facultat de dictar providències executives en materia de recursos contra segons quins acords dels Cabildos, contra aquesta resolució tont sols cap recurs contenciós Provincial (de caràcter jurisdiccional). Per altres asuntos les providències dels delegats quedaven sotmeses al governador de la provincia en consulta immediata (art. 4º de la R.D. 12 d'octubre 1.912). El delegat de Les Palmes i altres, si són autoritzats per el governador, poden resoldre aquells assumptes en que la llei especial reconegui caràcter consultiu en els Cabildos (art. 41 R.D. 12 d'octubre 1.912) Igualment el delegat pot suspendre els acords dels cabildos, però aquest darrer acte tendrà que esser ratificat o revocat pel governador civil de la provincia, i si el governador civil discrepa del delegat, pot haver-hi recurs davant el Ministre de la Governació (art. 44 i ss. del R.D. 12 d'octubre de 1.912). Pot també suspendre o aplaçar les sessions ordinaries dels capitols, donant compte al governador (art. 24 del R.D. 12 d'octubre de 1.912). Intervenfen també en la tramitació exàmen i sanció dels comptes dels municipis (art. 4º del Reglament i art. 41 paràgraf 2º del mateix).
- 17) Fins en aquest moment no havia estat així, inclús la darrera norma particular per a Canàries era l'article 422 del R.O.F. y R.J. Decret de 17 de maig de 1.952.
- 18) Art. 42 del decret de 10 d'octubre de 1.958 sobre governadors civils.
- 19) Art. 44 del citat decret.
- 20) Art. 362, 1º de la L.R.L., i art. 365 de la mateixa llei juntament amb l'article 2º de la llei de 30 de juliol de 1.959.
- 21) Art. 45 del citat decret sobre governadors.

- 22) Art. 46 del decret sobre governadors citat.
- 23) Art. 47 del citat decret, sobre governadors
- 24) Art. 49 del Decret de Governadors i 19.1, 21.1, 21.5, 22.1, 22.2 de la llei d'ordre públic.
- 25) Art. 48 del Decret de 10 d'octubre 1.958.
- 26) Exposició de motius del Decret de 10 d'octubre de 1.958. El subratllat és meu.
- 27) ENTRENA CUESTA: Curso... op. cit, pag. 236
- 28) Vegeu art. 422 de R.O.F. y R.J. Decret de 17 de maig de 1.952
- 29) Llegiu l'epígraf que parla sobre l'origen dels delegats del - govern dins aquesta obra, pags. 114-117.
- 30) Vid. RAFAEL ENTRENA CUESTA: Curso... op. cit., pag. 238.
- 31) Vegeu uns comentaris ja històrics que fa sobre l'institució PEDRO BALLESTER: La división Territorial con referencia a Menorca. Revista de Menorca any XXVII quinta época tom XVIII 1.923... " Si no estoy trascordado, este organismo pseudo-autónomo se creó a mediados del pasado siglo con el nombre de Jefe Político; fue - después subgobernador, y ahora, desde hace muchos años. Delegado del Gobierno. Respetando las personas, puedo afirmar de propia ciencia que semejante organismo, cuyas funciones jamás ha fijado la ley de manera taxativa, ha servido ordinariamente para falsear el sufragio y, con harta desgraciada frecuencia, para amparar el juego y proteger tabernas y prostíbulos. Salvo la oficiosa iniciativa de algunos dignos funcionarios, yo no sé que la isla sea deudora de beneficio alguno a tal organismo, el cual se desea con servarexclusivamente por aquello de que viste la ostentación en actos oficiales de un cargo que, siquiera en apariencia, tiene los visos de procónsul o gobernador."
Que s'amplien les facultats del representant del govern a l'illa com succeïa a èpoques anteriors, quan el representant era un subgobernador se demanava a l'escrit titulat Reformas en la Administración Regional. Exposición al Gobierno. Revista de Menorca any XXVII quinta época tom XVIII 1.923. Entre les crítiques per pobresa de competències, fetes amb posterioritat Vegeu...RAMON
- 32) FERRER PEÑA: El problema administrativo de las islas menores del archipiélago Canario, R.E.V.E. num. 9133 any 1.964 pag. 29
- 32) Vid ENTRENA CUESTA: Curso... op. cit, pag. 237
- 33) Vid JOSE MARIA MERCADAL FORNARIS: Obstáculos que la insularidad ofrece al desarrollo de Menorca, Revista de Menorca, Primer semestre 1.966, pag. 80 Vid. també Consejo Económico Sindical de Menorca, pag. 2ª Ponencia 1ª.

- 34) Vid Consejo económico Sindical de Baleares 1.971, aspectos administrativos. Ponencia D. Juan Capó.
- 35) Vid El coste de Insularidad op, cit., coste políticos pag. 16.
- 36) Com ja he dit al diari Última Hora, Vid. informe Ante el futuro régimen Especial de Baleares aparegut el dia 2 d'octubre de 1.975.
- 37) Vid art. 237 de la L.R.L. i els 272 a 279, 52 a 58 del decret de 10 d'octubre de 1.958 sobre governadors i el decret 746/1.961 de 8 de maig sobre comision delegades d'aquest organisme.
- 38) Vid GUAITA AURELIO: División territorial y descentralización. Instituto de estudios de Administración Local. Madrid 1.975, pag. 235.
- 39) Vid nota anterior.
- 40) Vid JOSE ORTEGA Y GASSET: La Redención de las provincias, Alianza, Madrid 1.967 pag. 161. Alguns parlen d'un excessiu nombre de provincies. Vid Diccionario de la Administración Española, veu, "división territorial", Tom VI Madrid 1.917 pag. 164.
- 41) ALEJANDRO NIETO: Organización Local: Uniformismo y Variedad, dins Descentralización Administrativa y Organización política tom II La Centralización española vigente. Alfabara Madrid 1.973.
- 42) PEDRO DE MIGUEL GARCIA: Problemática de la Región en España. Revista de la Facultad de Derecho de la Universidad de Madrid nº 37 any 1.970 Vol XIV pag. 272.
- 43) Vid ALEJANDRO NIETO: Organización Local: Uniformismo y Variedad, dins Descentralización Administrativa y organización... op. cit, pag. 58.
- 44) Vid MARIA LLOBET: Una Diputación per a una Provincia Discontinua?, Lluç, pag 233 nº 641
- 45) Vid RAFAEL ENTRENA CUESTA: El principio de igualdad ante la Ley y su aplicación en el Derecho Administrativo R.A.P. nº 3 1.962 pag. 63, consultar també RAMON ENTRENA CUESTA: El principio de unidad de la Administración y la Administración Local D.A. nº 78-79, Madrid junio-julio 1.964.
- 46) JESUS GONZALEZ PEREZ: El principio de igualdad en el Régimen Local, dins Problemas Políticos II 1.962 pag. 230
- 47) Vid sobre aquest tema TOMAS RAMON FERNANDEZ RODRIGUEZ: La Reforma de la Organización Administrativa en el Decreto de 27 de Noviembre de 1.967 R.A.P. nº 54 any 1.967 pag 445-58. Sobre el naixement de l'administració perifèrica vid GARCIA DE ENTERRIA: La administración Española, Alianza, Madrid 1.972 pag. 57, 58.
- 48) Les delegacions insulars de Sindicats a les illes petites, si bé

i per via de fet funcionaven, foren sancionades per l'ordre general de delegació nº 133 de 3 d'octubre de 1.970, sobre determinacions de les delegacions sindicals comarcals y la seva respectatiga demarcació. Adames de establir una divisió comarcal molt interessant per a les illes, aquesta ordre és la que dona forma jurídica a les delegacions insulars de Menorca i Eivissa. L'organigrama es el següent:

(1) territori insular regit per la delegació provincial.

La delegació insular, además de desempeñar las funciones de la delegación local o comarcal de la capitalitat de l'illa, cumplirán además "... los objetivos que les sean confiados por su Delegación Provincial, en orden a la coordinación de actividades en su respectiva isla, o los que se deleguen en ellas por exigencias de la distancia o del aislamiento geográfico, o bien - por razones de conveniencia político-sindical". (art. 1 apartat c de la citada ordre). L'àmbit territorial de les delegacions Sindicals insulars es la illa en les que s'ubiquen art. 1, c de la dita ordre.

- 49) FRANCISCO HERNANDEZ SANZ: Geografía e Historia de Menorca, any 1.908, senyala com a l'illa ja hi havia una administració depositària. Per lo que respecta a les depositaries especials de Eivissa i Menorca Vid el reglament orgànic de l'administració econòmica Provincial, aprovat per el Real Decret de 13-10.1.903 arts. 19 i 20 i l'anexe a l'ordre ministerial de 31-1-66, que estableix la tabla de competència material de les Seccions que integren l'administració territorial de l'hisenda pública. Per lo que se refereix a recaudació vid els arts. 18 i 19 del Reglament General de Recaudació i el 20 de l'estatut orgànic de la funció recaudatòria, lo mateix que les regles 116.5, 151 i 152 de l'instrucció general de recaudació i contabilitat. Per lo que se refereix a Pagaments veure per la depositaria de Menorca O.M. 26-10-54 i per la Eivissa O.M. 18-1-55.
- 50) Si be no puc donar la data de la resolució per la que se creen les delegacions insulars, porque no m'ha estat facilitada, puc donar fe de la seva existència.
- 51) Plan de Ordenación Provincial de Baleares... op. cit, pag.379
- 52) El Decret 1.994/72 de 13 de juliol art. 33 preveia la possibilitat de delegacions especials que son establides definitivament per l'ordre Ministerial de 27 de gener del 73, arts. 13 y 15, una per Menorca, que ja està en funcionament i l'altra per Eivissa, que encara no funciona.
- 53) Vid JUAN CAPO dins Consejo económico Social Sindical Balear. 1.971 Ponencias, fa un inventari dels serveis a les illes que pot suplir les nostres omisions, ja que tan sols he parlat de delegacions. Així el Ministeri d'Agricultura té un servei d'extensió agrària a Eivissa i Menorca, i el Ministeri d'Obres Públiques una oficina amb personal administratiu y subaltern. Finalment el Ministeri de Comerç una comandancia de Marina.
- 54) A les illes de Cabrera i Formentera no s'hi ha pensat mai en crear una delegació. A la primera porque ni tant sols està habitada i a la segona se la situa sempre baix la influència de Eivissa.
- 55) Vid LUIS MORELL OCAÑA: Problemas actuales de la Administración Periférica del Estado, R.E.V.L. nº 160 any 1.973 pag. 609 i -afegeix.. " la administración periférica del estado conserva los rasgos propios de una administración de autoridad"...
- 56) Entre aquestes que no se dugueren a terme, figura cronològicament en cap, la disposició adicional primera de la L.R.J.A.E. de 26 de juliol de 1.957.

- 57) Vid. El Coste de insularidad op. cit, pag. 16 a on demostra la possibilitat econòmica de que existesquin les delegacions Provincials a cada illa, comparant la renda de segons quines provincies, i la que correspon a cada una de les illes petites. Distingeix l'autor els departaments que se recolzen damunt el territori (vivenda, agricultura) i els qui tenen un caràcter eminentment funcional (Comerç). Els del primer grup estan més obligats que els del segon a tenir una presència física a les illes petites. Vid. Consejo Económico Sindical Balear. 1.971. Aspectos administrativos Juan Capó considera que a les illes petites es necessita la presència física i real de Delegación insulars dels Ministeris de Obres Públiques, Educació i Ciència, Treball, Indústria, Agricultura, Comerç, i Vivenda. Coses parescudes se repeteixen al consell econòmic Sindical de Menorca, ponència 1ª pag. 2ª. Vid en el mateix sentit: Reformas en la Administración Regional. Exposición al Gobierno, Revista de Menorca, op. cit, pags. 375 i 376.
- 58) Vid JUAN VALLINA: Problemática actual de la Administración periférica D.A. nº 100 any 1.969 pag. 342 diu l'autor, sense perjudici de que la titularitat de les competències dels òrgans de l'administració perifèrica pertenesqui a l'Estat.
- 59) Vid. La administración española, op. cit, pag. 63, és partidari d'emprar tècniques de col.laboració "mediante las cuales el Estado sitúa localmente sus propios servicios a través de los entes locales, precisamente". Ja que es matèria opinable, jo també diré la meua, inclús dins el terreny merament administratiu som més avançat que les dues darreres postures senyalades. Com a mínim, jo donaria competència administrativa plena, sia a un ens insular o a un ens interinsular, sobre totes o casi totes les competències que ara té l'administració perifèrica de l'Estat a les illes. Inclús se tendria que descentralitzar competències que ni tan sols té ara l'administració perifèrica, aquesta se faria a favor dels ens locals, l'administració perifèrica desapareixeria.
- 60) Nos recorden més les demarcacions regionals que les provincials.
- 61) Vid. JOSE Mª VILLAR Y ROMERO: Demarcación, N.E.J. tom VI, article molt complet, però que necessita d'actualització. Consultar també GUAITA: Derecho Administrativo Especial, toms I II III IV relatius als últims anys d'edició.
- 62) S'ha consultat EMILIO GOMEZ ORGANEJA, VICENTE HERCE QUEMADA: Derecho Procesal Civil. Madrid 1.969, pags. 82 i 83.
- 63) Sobre la Audiencia vid ANTONIO AGUNDEZ: La Audiencia de Mallorca, a Panorama Balear nº 85 monografias de arte, vida, literatura y paisaje dirigidas por Luis Ripoll Arbós. Palma de Mallorca.
- 64) Art. 39 i 41 L.O.P.J. 15 setembre 1.870.

- 65) Disposició preliminar a la llei adicional a la orgánica de 14 d'octubre de 1.882.
- 66) Decret de 16 d'agost 1.939. Tenia totes les facultats pròpies del comandant general de departament, excepte les de administració de justícia, que depenien del departament marítim de Cartagena.
- 67) Decret 12 de desembre 1.963 nº 3494/63 Mª Marina.
- 68) Art. 2ª dos c, Decret 3. 209/1.973 de 14 de desembre i art 1.
- 69) Decret de 24 de gener de 1.974 nº 190/74 Mª Marina.
- 70) Vid GUAITA: El distrito Universitario, dins divisió territorial y descentralización, op. cit. pags. 304, 311, 313.
- 71) Llei de 29 de juliol de 1.943 art. 12
- 72) Art. 1 i 4ª del Decret de 16 de novembre 1.973 sobre delegacions territorials del Ministeri de Planificació i Desarrollo.
- 73) Veure la paraula Ejército en el diccionari N.E.J. tom 8 1.956 pags. 142-55 i també Gobierno Militar N.E.J. 10 (1.960) pags. 656-59.
- 74) Vegeu l'ordre de 5 d'abril de 1.940, arts. 1, 2, i 3, i el decret de 11 de febrer de 1.960 nº 238/60.
- 75) Vid. Plan de Ordenación Provincial de Baleares.
- 76) Sobre els Col·legis Professionals vid MARIANO BAENA DEL ALCAZAR: Los Colegios profesionales en el Derecho Administrativo Español, Montecorvo, Madrid 1.968, próleg de Rafael Entrena Cuesta, a la pag. 70 aborda la problemàtica que aquí tocam, pero a nivell nacional. Vid també ENTRENA CUESTA: Curso... op. cit, pag. 338.
- 77) Art. 3^a nº 2 art. 1^a nº 1 ordre de 1 d'abril de 1.967 publicada en el B.O.E. per la que s'aprova el nou text de reglament de la Organització Mèdica Colegial.
- 78) Decret de 20 de març de 1.933 i ordre de 5 d'abril de 1.933 i art 2ª del reglament de règim intern del col·legi oficial d'arquitectes de Catalunya y Balears.
- 79) Art. 34 del Decret de 13 de juny de 1.931, llei de 4 de novembre de 1931 i 75 a 79 del Reglament de règim intern del Col·legi oficial d'Arquitectes de Catalunya y Balears.
- 80) Art. 75 del reglament de règim intern del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears.

- 81) Vid. Art. 34 del Decret 3598/1.972, de 23 de desembre.
- 82) Vid l'article 11 del Decret de 21 de febrer de 1.942.
- 83) Vid la regulació a la llei de bases de 29 de juny de 1.929, Base 4ª i art. 7ª del Decret 1.291/1.974 de 2 de maig B.O. del 10.
- 84) Vid Decret de 10 de febrer de 1.950, art. 6, 7 i disposició transitòria 1ª.

- 85) Sobre lo que hem dit vid el Concordat de 16 de març de 1.851, que unia la diòcesi de Eivissa a la de Mallorca (art. 5 i 6). Aquesta anexió se dugué a cap per el R.D. de 22 d'Agost de 1.867, però el decret llei de 9 de gener de 1950 concordat, aparegut en el B.O.E. del 25 de gener de 1.950 creava de nou la seu episcopal de Eivissa consultau JOSE Mª VILLAR Y ROMERO: Demarcación, N.E.J. tom VI pag. 764 i també la veu "Concordato" a l'Alcubilla tom 4 pag. 132, la veu "demarcación" també se pot consultar a l'Alcubilla tom 4 pag. 170.

CAPITOL SETE.

7. ADEQUACIO DEL MODEL ACTUAL A LA REALITAT INSULAR; REGIM
ESPECIAL.